



DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

St.meld. nr. 11

(2004–2005)

Sametingets virksomhet i 2003



Innhold

1	Innledning	5	4.1.2	Styrking av tilbudet til samiske barn og ungdom i kommunene	24
1.1	Økonomiske og administrative konsekvenser	5	4.1.3	Barnevern og familievern	24
2	Samarbeid mellom Sametinget og sentrale myndigheter	6	4.2	Samisk språk, informasjon og synliggjøring	25
3	Sametingets årsmelding 2003	7	4.2.1	Mer aktiv bruk av samisk språk	25
3.1	Innledning	7	4.2.2	Nordisk samisk språkpris – Gollegiella	26
3.2	Utfordringer i 2004	7	4.2.3	Indre Finnmark tingrett og samisk juridisk terminologi	26
3.2.1	Konsultasjoner og forhandlinger	7	4.2.4	Forvaltningsområdet for samisk språk	26
3.2.2	Selvbestemmelse	8	4.2.5	Evaluerings av samelovens språkregler	26
3.2.3	Rettigheter	8	4.2.6	Stedsnavnloven	26
3.2.4	Samemantallet og valg	9	4.2.7	Samiske veivisere	27
3.2.5	Likestillingspolitiske utfordringer	10	4.2.8	6. februar som offisiell flaggdag	27
3.2.6	Samisk språk	10	4.3	Utdanning	27
3.2.7	Kulturminnevern	10	4.3.1	Organisatoriske endringer i sentraladministrasjonens behandling av saker om grunnopplæring i og på samisk	27
3.2.8	Barnehage og opplæring	10	4.3.2	Vedrørende likestilling	27
3.2.9	Høgere utdanning og forskning	10	4.4	Samisk forskning	27
3.2.10	Kultur og næringsliv	10	4.5	Kultur, idrett, media	28
3.2.11	Meldinger som fremmes i 2004	11	4.5.1	Samarbeidet mellom regjeringen og Sametinget på kulturområdet	28
3.3	Arbeidet i Sametinget i år 2003	11	4.5.2	Samisk kultur	28
3.3.1	Ny politisk organisering	11	4.5.3	Samiske kulturbygg	28
3.3.2	Personal og lønn	11	4.5.4	Samisk idrett	28
3.3.3	Samisk statistikk	12	4.5.5	Samiske media	29
3.3.4	Tiltakssonen for Nord-Troms og Finnmark	12	4.6	Endring av sameloven	29
3.3.5	Ungdomspolitisk arbeid	12	4.6.1	Sentral føring av samemantallet	29
3.3.6	Likestilling	12	4.6.2	Innføring av fire utjevningsmandater i Sametinget	29
3.3.7	Lover og rettigheter	13	4.7	Helse- og sosialtjenester til samene	29
3.3.8	Informasjon	13	4.8	Fiskerispørsmål	30
3.3.9	Samiske bibliotek tjenester og samisk arkiv	14	4.8.1	Kontakt mellom Fiskeri- og kystdepartementet og Sametinget	30
3.3.10	Samisk språk	14	4.8.2	Om fisket av kongekrabbe	30
3.3.11	Areal-, miljø- og kulturvern	15	4.8.3	Om fisket av kysttorsk	30
3.3.12	Museumsarbeid	16	4.8.4	Om nærhets- og avhengighetsprinsippet	31
3.3.13	Kultur og næringer	17	4.8.5	Om deltakelse i reguleringsrådet	31
3.3.14	Barnehager, opplæring og forskning	19	4.9	Reindrift	31
3.3.15	Helse- og sosialsatsing	21	4.9.1	Konsultasjoner og forhandlinger	31
3.3.16	Samarbeid	21	4.9.2	Likestillingsmessige utfordringer	31
3.3.17	Det internasjonale engasjementet	22	4.9.3	Kultur og næringsliv	31
4	Regjeringens arbeid med samepolitiske saker og oppfølging av saker i Sametingets årsmelding	24			
4.1	Samiske barn og unge	24			
4.1.1	Barnehager	24			

4.9.4	Arealvern, arealforvaltning og næringsutvikling.....	32	4.15	Det internasjonale engasjement ...	34
4.10	Rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i samiske områder	32	4.15.1	FNs permanente forum for urfolkssaker.....	34
4.10.1	Finnmarksloven	32	4.15.2	Arbeidet med en FN-erklæring om urfolks rettigheter	35
4.10.2	Samerettsutvalgets arbeid sør for Finnmark	32	4.15.3	Urfolksarbeid under konvensjonen om biologisk mangfold (CBD)	35
4.11	Miljøvern i samiske områder.....	32	4.16	Erstatning til utdannings-skadelidende samer og kvener	35
4.11.1	Arealvern og arealforvaltning	32			
4.11.2	Kulturminnevern.....	33	Vedlegg		
4.12	Mineralloven	33	1	Sametingets regnskap for 2003 ...	37
4.13	Petroleumsvirksomhet i Barentshavet.....	33	2	Merknader fra Plan- og finanskomiteen 002/04 Årsmelding for Sametinget 2003	51
4.14	Vindkraft	34			



DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

St.meld. nr. 11

(2004–2005)

Sametingets virksomhet i 2003

*Tilråding fra Kommunal- og regionaldepartementet av 10. desember 2004,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning

Sametinget har levert sin årsmelding til departementet om arbeidet i Sametinget i 2003. Årsmeldingen gjør rede for det politiske arbeidet i Sametinget, de oppgavene som Sametinget skal forvalte, og økonomiske og administrative utfordringer.

I henhold til sameloven skal Sametingets årsmelding oversendes Regjeringen og legges fram for Stortinget hvert år, jf. innstillinga til justiskomiteen under vedtak av sameloven (O. nr. 79 (1986–87)). Denne meldingen vil oppfylle disse forutsetningene.

I denne stortingsmeldingen gir også Regjeringen en tilbakemelding på de sakene som Sametinget har tatt opp i årsmeldingen for 2003. Den omfatter også en omtale av videreføringen av de saker som er tatt opp i meldingen. Sametingets årsmelding er tatt inn som kapittel 3 i denne meldingen.

Omtale av samarbeidet mellom regjeringen og Sametinget er gitt en særskilt framstilling i kapittel 2, og er dessuten integrert i de særskilte virksomhetsområder.

Sametingets regnskap for 2003 (kap. 4 i Sametingets årsmelding), følger som vedlegg til denne meldingen.

1.1 Økonomiske og administrative konsekvenser

Meldingen inneholder ikke nye tiltak som medfører økonomiske eller administrative konsekvenser. De omtalte tiltakene blir dekket innen gjeldende budsjetterammer for de forskjellige departementer.

2 Samarbeid mellom Sametinget og sentrale myndigheter

Samenes rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte virkning for dem er nedfelt i ILO-konvensjon nr. 169 *om urfolk og stammefolk i selvstendige stater* (1989) artikkel 6. I dag er det etablert systemer med møter og drøftinger både på politisk og administrativt nivå mellom myndighetene og Sametinget på saksområder som har betydning for samene.

Regjeringen ønsker en videre utvikling av samarbeidsformene mellom myndighetene og Sametinget, og at den folkerettslige plikten til å konsultere samene som urfolk blir ivaretatt på en tilfredsstillende måte. Det er også viktig at myndighetene og Sametinget i fellesskap kan bli enige om gode og formålstjenlige prosedyrer for samarbeid i saker med virkninger for samiske interesser.¹ Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet har derfor startet samtaler hvor formålet er å bli enige om retningslinjer for hvordan konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget

skal gå for seg i saker som har direkte virkning for samene.

Det er etablert en arbeidsgruppe med representanter fra Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet på administrativt nivå. Arbeidsgruppen skal utarbeide et felles dokument som både skal omtale grunnlaget for urfolks rett til konsultasjoner samt forslag til hvordan en kan gjennomføre disse i praksis. Dokumentet skal tjene som grunnlag for senere drøftinger på politisk nivå. Retningslinjene vil bli retningsgivende for departementene og deres underliggende etater.

Kommunal- og regionaldepartementet og Sametinget er også enige om å se nærmere på prosedyrene i forbindelse med utarbeidelsen av Sametingets budsjett.² Prosedyrer i forbindelse med budsjettarbeid reiser en rekke særskilte spørsmål og problemstillinger og vil derfor bli behandlet i en egen prosess.

¹ Se også St.meld. nr. 10 (2003–2004) kap. 2

² Se St.meld. nr. 10 (2003–2004) kap 2.1.

3 Sametingets årsmelding 2003

Kapitlet består av Sametingets årsmelding 2003. Kapittel 4 – Sametingets regnskap – følger som vedlegg.

3.1 Innledning

I følge samelovens § 1–3 skal Sametingets årsmelding oversendes Kongen. Ved opprettelsen av Sametinget vedtok Stortinget etter forslag fra Stortingets justiskomiteé at (jf. Inst O nr. 79 (1986–87) punkt 7 s. 16):

«Regjeringen fremlegger inntil videre for Stortinget årlig stortingsmelding om Sametingets virksomhet. En gang i hver stortingsperiode framlegges melding om de tiltak som foretas for å sikre og utvikle samenes språk, kultur og samfunnsliv.»

Denne forpliktelsen melder Regjeringen å ville følge opp i meldingen om Norsk Sameråds og Sametingets virksomhet i 1989 (jf. St.meld. nr. 29 (1990–91) punkt 1 s. 4). Dette systemet er ikke endret siden.

Etter Sametingets syn framlegges ikke lenger Sametingets årsmelding for Stortinget i den årlige stortingsmeldingen om Sametingets virksomhet, men derimot Regjeringens syn på Sametingets årsmelding og på Sametingets vedtak i saker som er behandlet i perioden for årsmeldingen, samt Regjeringens egne tiltak ovenfor Sametinget og det samiske folk. Sametingets egen årsmelding er kun et vedlegg til Regjeringens stortingsmelding, og ikke lenger en inkludert del i form av et eget kapittel.

Sametingsrådet har i brev til kommunalkomiteen bedt om at Stortinget bevirker til at Sametingets årsmelding behandles som den er i utgangspunktet av Stortinget, da dagens behandlingsmåte ikke er tilfredsstillende for Sametinget. Sametinget har mottatt brev datert 2. april 2004 fra politisk ledelse i kommunaldepartementet, hvor det fremkommer følgende:

«Vi ønsker derfor nå en avklaring av hvordan Sametinget ønsker meldingen presentert slik at oppmerksomheten kan konsentreres om de substansielle spørsmål i Sametingets årsmel-

ding, og ikke i så stor grad om redigerings-spørsmål. Departementet vil ta kontakt om dette før planleggingen av arbeidet med neste årlige stortingsmelding»

Sametinget har de siste to årene behandlet sin årsmelding i mai, og ikke i februar som tidligere. Endringen ble foretatt for at Sametinget skulle kunne behandle årsregnskapet samtidig med årsmeldingen. For at årsmeldingen skal bli ferdig så tidlig som mulig går Sametinget tilbake til tidligere praksis med behandling av Sametingets årsmelding i februarplenum.

3.2 utfordringer i 2004

Sametinget har en rekke utfordringer i 2004, men har valgt å prioritere noen hovedutfordringer i denne årsmeldingen.

3.2.1 Konsultasjoner og forhandlinger

Staten har konsultasjonsplikt overfor samene, og på visse områder også forhandlingsplikt. Det er viktig å understreke at i følge ILOs-ekspertkomité for urfolk er Regjeringen folkerettslig forpliktet til konsultasjoner (jf. ILO-rapport mars 2004). Konsultasjons- og forhandlingsplikten følger av ILO-konvensjonens nr. 169 (artiklene 2, 4, 6, 7 og 15), FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (artikkel 1 og 27), og Grunnlovens § 110a.

Fram til i dag har det ikke vært foretatt konsultasjoner eller forhandlinger iht. internasjonal urfolksrett og Grunnlovens § 110a. Det har ved flere anledninger vist seg at dette har vanskeliggjort den politiske behandlingen av stortingsproposisjoner, stortingsmeldinger og politikktutforming av betydning for samisk kultur og samfunn. Ordninger for konsultasjoner og forhandlinger vil virke til å unngå slike situasjoner. Det vil også virke til å utvikle en felles forståelse for status og utviklingsbehov i samiske samfunn, noe som vil være en styrke i seg selv.

Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet er i dialog, og er blitt enige om å igangsette en prosess for å få etablert prosedyrer for konsul-

tasjoner og forhandlinger. Det er et åpenbart behov for å gjennomføre en skikkelig prosess for utforming av ordninger og prosedyrer, dette følger også av ILO-konvensjonens nr. 169 artikkel 2 (1). Vi er blitt enige om å etablere en felles administrativ arbeidsgruppe som får i oppgave å utarbeide en rapport som klargjør

1. grunnlaget for konsultasjoner og forhandlinger, og
2. mål og forslag til prosedyrer for gjennomføring av konsultasjoner og forhandlinger.

Sametinget har forventninger til at Regjeringen positivt virker til at konsultasjons- og forhandlingsprosedyrer blir etablert innefor udiskutable folkerettslige rammer.

Samtidig som det etableres klare prosedyrer ser Sametinget det som nødvendig at en har et dynamisk syn på hvordan slike ordninger kan utvikles.

3.2.2 Selvbestemmelse

Sametinget arbeider med å videreutvikle innholdet i samisk selvbestemmelse. Den samiske forståelsen av selvbestemmelse bygger på internasjonale normer og den utviklingen som har funnet sted både rettslig og politisk i internasjonale fora. Sametinget er opptatt av at samisk selvbestemmelse bærer preg av det samiske folks egne verdier og levestett.

Sametinget krever at urfolks rettigheter på nasjonalt og internasjonalt nivå styrkes. Arbeidet med å konkretisere og videreutvikle Sametingets rettighetspolitikk på bakgrunn av den internasjonale rettsutviklingen, og de rettsprinsippene som gjelder for urfolks rettigheter både nasjonalt og folkerettslig, videreføres.

De utfordringer Sametinget ser i forhold til nært forestående lovarbeid som berører samiske interesser og som antagelig ikke kan utsettes til konsultasjons- og forhandlingsordningen, må sees i forhold til de forpliktelser staten har overfor Sametinget, både på nasjonalt og internasjonalt nivå. Dette gjelder lover som finnmarksloven, mineralloven, reindriftsloven m.fl.

Det videre arbeidet med finnmarksloven er en av de viktigste utfordringene for Sametinget i 2004. Sametinget vektlegger at en framtidig finnmarkslov må være innenfor udiskutable folkerettslige rammer. Loven må uttrykkelig slå fast at folkerettens bestemmelser har forrang og må identifisere og anerkjenne samenes rettigheter, bruksmåter og rettstradisjoner. Sametinget vil følge opp arbeidet

til det nye Samerettsutvalget for Troms, Nordland og sørsameområdet.

Samene har rettigheter knyttet til mineralforekomster i samiske ressursområder, noe som innebærer at Sametinget krever rett til å være med på å bestemme over disse ressursene. Det er derfor nødvendig med forhandlinger om rådighet over og utnyttelse av forekomstene i disse områdene. Sametinget krever at Norge også tar et hovedansvar for å bevare og utvikle urfolksdimensjonen i tilknytting til petroleumsvirksomheten i nord.

Konsultasjoner med Sametinget i enkeltsaker er ikke tilstrekkelig til å oppfylle folkerettens krav om involvering og selvbestemmelse.

3.2.3 Rettigheter

Det pågår utredningsarbeid og lovarbeid innefor flere ressurslover som er av direkte betydning for det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det er grunn til å påpeke at dagens forvaltningsordning av naturressurslovene ikke er i tråd med ILO-konvensjonen nr. 169 art. 15 hva gjelder urfolks deltakelse i forvaltningen. Lovenes innhold og lovprosessene må oppfylle de folkerettslige krav, og Sametinget forventer at organiseringen av dette forvaltningssystemet, som også innbefatter kulturminneforvaltningen, må vurderes på nytt.

Rike naturressurser i de samiske områdene utgjør fortrinn som kan utnyttes sterkere i næringsutvikling og verdiskaping. Uavklarte rettighets- og forvaltningsforhold, institusjonelle begrensninger og kryssende brukerinteresser er relevante hinder for generell positiv næringsutvikling. Sametinget har derfor i sin politiske virksomhet sterkt understreket det samiske perspektivet for tilrettelegging og forvaltning av for eksempel reindrift, jordbruk og fiske.

Forvaltningen av fiskeressursene må skje på samenes premisser og i tråd med nasjonale og internasjonale urfolksforpliktelser. Sametinget vil prioritere tilbakeføring av fiskerettigheter til samiske kyst- og fjordområder. I tillegg vil Sametinget prioritere innføring av lokale forvaltningsmodeller hvor nærhets- og avhengighetsprinsippet legges til grunn.

Sametinget deltar i utarbeidelse av en havressurslov som bl.a. skal erstatte lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. (saltvannsfiskeloven). Loven skal blant annet inkludere urfolksdimensjon i forvaltning av marine ressurser og gjenspeile Norges urfolksforpliktelser i forvaltningen.

En av de største arealbruksutfordringene i 2004 vil være de enorme planene om vindkraftutbygging i samiske områder. Sametinget har aldri

blitt spurt om vindkraft som energisatsingsområde. Når det nå viser seg at det er samiske områder som er mest utsatt for slike tiltak, er det grunn til å spørre seg om Regjeringen og Stortinget hadde et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag når det i sin tid ble vedtatt en satsing på vindkraft. Det kan ikke på noen måte aksepteres videre vindkraftbygginger i samiske områder før de samiske landrettighetene er anerkjent. Sametinget mener at det dermed må foretas en helhetlig konsekvensutredning av vindkraftutbygging i samiske områder der alle etablerte og planlagte anlegg sees under ett.

Det er viktig å arbeide for at rettighetene for samiske barn i barnehagen ivaretas i forhold til deres morsmål, kulturelle bakgrunn og identitet. Sametinget vil fortsette å arbeide for at samiske elever får en individuell rett til opplæring i og på samisk uansett hvor i landet eleven bor.

Det er nødvendig å arbeide for at elevene får de rettighetene som i dag er hjemlet i opplæringsloven. Det er viktig at informasjon om rettighetene når ut, ikke bare til elever og foresatte, men også til politikere og skolemyndigheter.

Sametinget arbeider for å styrke de samiske pasientenes faglige, kulturelle og språklige rettigheter. Erfaringer så langt viser at de samiske brukernes rettigheter ikke blir tilstrekkelig ivaretatt i de nye helseforetakene. Sametinget vil derfor foreslå et samarbeidsorgan mellom Sametinget og de regionale helseforetakene. Sametinget vil arbeide for samiske pasienters rett til å bruke samisk i møte med helse- og sosialvesenet. Innen forvaltningsområdet er denne retten lovfestet i samelovens § 3–5.

Sametinget legger vekt på å delta aktivt i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. Målet er å være med å påvirke den internasjonale urfolkspolitikken og dermed legge rammene for utviklingen i det samiske samfunnet. Sametinget vil derfor fremover prioritere innsats overfor organer som fastsetter internasjonale rettsstandarder. Sametinget arbeider for at også urfolks parlamenter og andre folkevalgte organer skal kunne delta på selvstendig grunnlag i FN sammenheng.

Økt aksept for samiske rettigheter til land og vann og økt registrering i samemanttallet er de mest sentrale mål for Sametingets informasjonsarbeid i tiden framover. Dette er særlig aktualisert ved det kommende sametingsvalget i 2005 og Stortingets behandling av Regjeringens forslag til finnmarslov.

3.2.4 Samemanttallet og valg

Det er viktig å bidra til økt oppslutning om samemanttallet. Målet er å bidra til faktisk kunnskap og oppmerksomhet omkring selve manntallsordningen, og slik bidra til å øke antall registrerte i samemanttallet. Et virkemiddel er å bidra til økt og mer aktiv informasjon om Sametingets mangeartede virksomhet som berører lokalsamfunn og enkeltpersoner og det samiske samfunnet i sin helhet.

Sametinget har etter endring i sameloven overtatt ansvaret for den sentrale føring av samemanttallet. Målet for sentral føring av samemanttallet er en effektivisering, samordning og kvalitetssikring av arbeidet knyttet til manntallsføringen. Sametinget ønsker gjennom dette å gi en økt brukerorientering og service overfor den samiske befolkning samt sikre samenes demokratiske rettigheter.

Det gjennomføres i 2004–2005 ytterligere tiltak rettet spesielt mot kvinner og unge for å motivere til økt registrering i samemanttallet. Det er behov for å videreføre forskning om kjønn i det samiske samfunnet og i denne sammenhengen vurdere både valgreglene og Sametinget som en politisk arena.

Kvinnerepresentasjonen på Sametinget har gått ned fra 33 til 18 % fra 1989 til 2001. Sametinget viser til Ot.prp.nr. 33 (1986/87) hvor det fremkommer at det den gangen ble vurdert utjanningsmandater til Sametinget (blant annet på grunn av kjønn), men gikk bort fra dette med følgende begrunnelse:

«Utjanningsmandater må sees på som en «nødløsning» for å bøte på de skjevheter valgordningen ellers medfører.»

Sametinget har bedt Stortinget innføre utjanningsmandater som kan komme det underrepresenterte kjønn til gode. Regjeringen har valgt å utsette innføring av utjanningsmandater til ekspertutvalget, som Sametinget har bebudet, er ferdig med sitt arbeid. Ekspertutvalget har ennå ikke kommet i gang med sitt arbeid av økonomiske årsaker og det vil ta tid før utvalget er ferdig med arbeidet.

Sametinget kan ikke se at det er nødvendig å avvente ekspertutvalgets innstilling og ber Stortinget påse at Regjeringen følger opp Sametingets vedtak i denne saken, slik at vi kan sikre, beholde og ikke minst styrke kvinnerepresentasjon i Sametinget ved valget i 2005. Sametinget er glad for at Kommunal- og regionaldepartementet i brev av 2. april 2004, signaliserer at de er innstilt på å gå videre med noen av de aktuelle valgordningsspør-

målene, slik at eventuelle endringer kan gjennomføres med virkning for valget i 2005.

3.2.5 Likestillingspolitiske utfordringer

Sametinget ønsker en bred debatt om kjønnsroller og likestilling i det samiske samfunnet. Med bakgrunn i dette vil Sametingsrådet legge vekt på holdingsendringer som hovedtema i sin likestillingspolitiske redegjørelse som fremmes i februarplenum.

Det er viktig å drøfte likestilling i Sápmi med en samisk kulturforståelse. Sametinget peker på at både Barne- og familiedepartementet, Likestillingsombudet og Likestillingssenteret har et selvstendig ansvar for den samiske befolkningen. Institusjonene må bygge opp en samisk kulturkompetanse og etablere kontakt med tilsvarende organer i Finland og Sverige for å bedre likestillingen mellom kvinner og menn i de samiske områdene. Sametinget peker på at Kompetansesenteret for urfolksrettigheter i Kautokeino bør være en viktig bidragsyter i dette arbeidet, og har bedt om at det etableres en stilling som arbeider med likestilling mellom kjønnene på Kompetansesenteret for urfolk, jf. vår høringsuttalelse i forbindelse med et felles håndhevingsapparat mot diskriminering.

3.2.6 Samisk språk

Det er nødvendig å styrke samarbeidet på tvers av landegrensene slik at terminologiarbeidet i alle samiske språk kan koordineres. Terminologiarbeidet skal først og fremst gjøres i de sektorene hvor det er spesielt behov for det. Eldre terminologi må sikres slik at den ikke forsvinner. Sametinget vil ha en felles samisk språkpolitikk i Norden og vil delta i arbeidet med etablering av en felles nordisk samisk orddatabank. Sametinget vil fornye og utvide samisk orddatabank i denne perioden, slik at man kan sette inn lule- og sørsamiske ord. Korrekturprogrammer for tekstbehandling vil være et stort økonomisk løft for de samiske språkene framover. Det er også mulig å utvikle en talesyntese for de samiske språk. Erfaring viser at bruk av talesyntese støtter lese- og skriveprosessen og at syntetisk tale gjør at de som ikke har lært seg å skrive på samisk kan begynne med det.

3.2.7 Kulturminnevern

Det er svært store utfordringer for en framtidsrettet kulturminneforvaltning. Det samiske kulturminnevernet er påfallende sterkt underprioritert i forhold til det øvrige kulturminnevernet både i for-

hold til dokumentasjonsgrunnlag, forskning, formidling, tilskudd til restaurering, vedlikehold og tilrettelegging, og til forvaltningsressurser i arealplansammenheng. Skal Sametinget fortsette å ta et aktivt forvaltningsansvar for den samiske kulturarven, må regjeringen signalisere klar vilje til en betydelig styrking av det samiske kulturminnevernet. I løpet av 2004 må det bli etablert en forvaltningsordning som trykker et godt samisk kulturminnevern og et sameting med størst mulig grad av selvbestemmelse i samiske kulturminnesaker.

3.2.8 Barnehage og opplæring

I arbeidet for et fullverdig samisk barnehage tilbud er den største utfordringen å sikre samisk språkkompetanse i barnehagen. Spesielt er situasjonen i kystområdene, lule- og sørsamisk område vanskelig.

Utarbeiding av læreplaner vil være en stor og viktig oppgave i kvalitetssikringen av samisk skole. De tre nordiske lands sameministere er enige om at det bør tas sikte på å utarbeide felles målsettinger i de enkeltes læreplaner. Dette kan føre til et nærmere samarbeid om samiske læremidler. Det er viktig at systemet, ordninger og organisering ikke er til hinder for samiske barns rett til likeverdige opplæringsmuligheter. Sametinget vil fortsatt arbeide for å forbedre rammebetingelser i forhold til samisk opplæring. Det er stort behov også for samiske digitale læremidler, og da spesielt tilpasset fjernundervisning. Det vil være ressursbesparende med et nordisk samarbeid om læremiddelproduksjon.

3.2.9 Høgere utdanning og forskning

Sametinget vil arbeide for at det etableres desentraliserte tilbud innenfor høyere utdanning til de ulike samiske områdene. Det er behov for å få utviklet en samisk lærerutdanning for hele Sápmi, som også ivaretar både nord-, lule- og sørsamisk dimensjon.

Det er fortsatt et stort behov for forskning innenfor de fleste samiske samfunnsområder, og derfor er det viktig at offentlige myndigheter utvikler et tiårige program og øker bevilgninger til samisk forskning.

3.2.10 Kultur og næringsliv

Sametinget er opptatt av at samiske kunstnere får tilfredsstillende arbeids- og rammevilkår. Sametinget anser det igangsatte arbeidet med å få på plass en samarbeidsavtale med samiske kunstnere som viktig.

Sametinget har de siste årene opplevd stagnasjon både når det gjelder politikktutvikling og ressurser til samiske kulturformål. St.meld. nr. 48 (2002–2003) *Kulturpolitikk frem mot 2014* mangler kulturpolitiske visjoner for samisk kultur. Dette kan ikke være i tråd med statens forpliktelser, og Sametinget viser igjen til statens ansvar for samisk kultur, først og fremst gjennom Grunnlovens § 110a.

Næringslivet er preget av en høy andel små bedrifter med få ansatte. Utfordringene er store innenfor det private næringslivet hvor innovasjon, nyskaping og produktutvikling står sentralt for å sikre salg og markedsandeler som grunnlag for en positiv bedriftsøkonomisk utvikling.

Mange bedrifter har ikke ressurser å tilegne seg nødvendig kompetanse for egen bedriftsutvikling. Kompetanse er en avgjørende faktor for å styrke næringslivets konkurransekraft. For å kunne innhente kunnskap, læring og kompetanse må en skape lokale bedriftsnettverk for å stimulere til utvikling og innovasjon i næringslivet. Lokale bedriftsnettverk må deretter kobles opp mot høyskoler, kunnskaps- og forskningsmiljøer som gjennom et tettere samarbeid kan dekke behov for kompetanse som trengs for nyskaping og næringsutvikling. Det er til nå brukt lite midler til forskning og utvikling (FoU). Utfordringen må være å få FoU-miljøene til å fange opp de utfordringene og behovene næringslivet har. Det fordres derfor en sterkere samhandling mellom fag- og bedriftsmiljøene, finansieringsinstansene og myndighetene enn tilfellet er i dag.

Rammene for utvikling av næringslivet i samiske områder fastsettes i stor grad av sentrale myndigheter. Det er derfor av avgjørende betydning av Sametinget kan delta på et tidlig tidspunkt i saker som har med politikktutvikling, lovgivning og forvaltning av ressursene i samiske områder. Sametinget deltar i dag som observatør i reindriftsforhandlingene. Denne rollen må endres slik at Sametinget får en reell påvirkningsmulighet – dette gjelder både i jordbruks- og reindriftsforhandlingene.

3.2.11 Meldinger som fremmes i 2004

I løpet av 2004 vil Sametingsrådet fremme eller påbegynne arbeidet med følgende meldinger:

- Melding om Sametingets språkpolitikk
- Melding om Sametingets kulturpolitikk
- Melding om Sametingets fiskeripolitikk
- Melding om samiske museer
- Melding om Sametingets helse- og sosialpolitikk

I meldingene legges det frem utfordringer og prioriteringer av fremtidige tiltak.

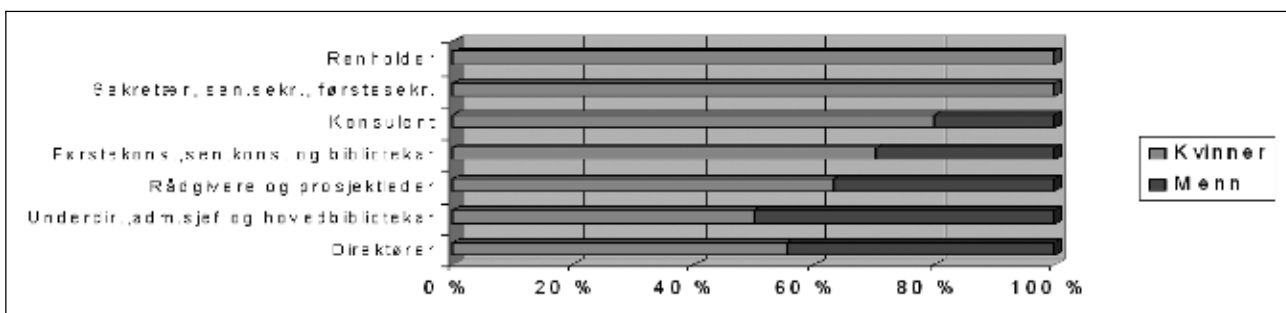
3.3 Arbeidet i Sametinget i år 2003

3.3.1 Ny politisk organisering

Sametinget i plenum ønsker å prøve ny politisk organisering ut valgperioden. Det er opprettet fire komiteer: Plan- og finanskomité, Oppvekst- og utdanningskomité, Nærings- og kulturkomité og Kontroll- og konstitusjonskomité.

3.3.2 Personal og lønn

I 2003 hadde Sametinget 112 ansatte, 78 kvinner og 34 menn. I lederteamet er det 5 kvinner og 3 menn. Det er store variasjoner mellom avdelingene når det gjelder antall kvinner og menn. Språkavdelingen, Opplæringsavdelingen, Bibliotek- og informasjonsavdelingen og Samfunnsavdelingen er kvinnedominert med mellom 79–100 % kvinner. Kultur- og næringsavdelingen og Miljø- og kulturvern-avdelingen har en jevn fordeling, mens det i Plan- og administrasjonsavdelingen er 36 % kvinner. Av den totale lønnsmassen gikk 68 % til kvinner og 32 % til menn. For tiden er det 5 ansatte på deltid, det utgjør 4,4 % av arbeidsstokken. Det har vært en utjevning av lønnsnivået mellom kvinner og menn i perioden 2000 til 2003. Figur 3.1 viser andelen av kvinner og menn i de ulike stillingskategoriene.



Figur 3.1 Kjønnfordeling på stillingskategorier i Sametingets administrasjon.

3.3.3 Samisk statistikk

Nordisk Samisk Institutt og Sametinget arbeider med å få samisk statistikk forankret hos institusjoner med nasjonale oppgaver. Målsetningen er at det i løpet av 2005 skal være etablert en permanent ordning for utarbeiding og formidling av samiskrelatert statistikk. Aktivitetsnivået i 2003 ble noe lavere enn planlagt. Det teoretiske og sammenfattende arbeidet med spørsmål knyttet til prosjektets grunnforutsetninger har vist seg å være mer krevende enn antatt. Prosjektet fikk ikke finansiering fra departementsnivå som forutsatt, noe som medførte at Sametinget har gått inn med mer midler enn det i utgangspunktet var forutsatt i finansieringsplanen.

3.3.4 Tiltakssonen for Nord-Troms og Finnmark

Sametinget har kommet med innspill til meldingen om tiltakssonen for Nord-Troms og Finnmark. For å styrke tiltakssonen som et betydelig og aktivt distriktpolitisk virkemiddel har Sametinget signalisert at tiltakssonen også defineres som en urfolksone og at urfolksperspektivet kan nyttes for å få gjennomslag for ordninger som ellers kan bryte med internasjonale regler for offentlig støtte og særordninger. Dette er argumenter som kan fremmes i tillegg til spredt bosetting, harde klimatiske forhold og lange avstander til markeder. Sametinget avholdt et seminar om ordninger i tiltakssonen, der næringslivet var sterkt representert.

3.3.5 Ungdomspolitisk arbeid

Sametinget vedtok mandat og organisering for Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) i plenum i februar 2003. Nye medlemmer til SUPU ble oppnevnt våren 2003. Det er avholdt 5 møter i 2003, samt et møte med Sametingsrådet og møter med sametingsgruppene til AP, NSR og SVF. Utvalget har fått orientering om Sametingets virksomhet, med hovedvekt på den administrative/forvaltningsmessige delen. SUPU har deltatt på ulike konferanser og på den 2. sesjonen i FNs permanente forum for urfolkssaker. Videre har SUPU møtt Europarådets komité for vurdering av norsk ungdomspolitikk. De har fulgt deler av Sametingets plenumssamlinger, arbeidet i ulike referansegrupper, engasjert seg i finnmarksloven, kommet med innspill i ulike saker, med mer.

Sametingets ungdomskonferanse «Arven etter far din, målet etter mor di» ble arrangert i Gratangen 16.–17. november 2003. Konferansen samlet

ca. 50 ungdommer i alderen 14–28 år fra ulike samiske områder. Det ble vedtatt tre uttalelser fra ungdomskonferansen; om forholdet mellom generasjonene og om finnmarksloven, om «Sametingets spørretime» og om ungdomssatsning. Konferansen ble gjennomført som et rusfritt arrangement.

3.3.6 Likestilling

Kvinner er underrepresentert både på Sametinget og i manntallet. I det pågående 2-årige manntallsprosjektet er kvinner prioritert målgruppe og også kommunikasjonsstrategien i forbindelse med valgarbeidet legger spesiell vekt på å nå kvinnene. Det er laget et eget informasjonsbilag for kvinner og gitt støtte til 2 prosjekter.

Sametinget har prioritert økt kompetanse på likestilling i Sápmi. Undersøkelsen *Vil de ikke – eller slipper de ikke til?*, av Nordisk Samisk Institutt/Samisk høgskole, som ble gjort i 2002, ligger til grunn for det videre arbeidet med å øke kvinnerepresentasjonen i Sametinget. Sametinget har også oppnevnt en referansegruppe til prosjektet *Sametinget som likestillingspolitisk arena*, som eies av Norut NIBR Finnmark. Sametinget deltar i Arktisk Råds prosjektet *Women's participation in decision making processes in Arctic fisheries management*. Sametinget utfører et av delprosjektene *Sámi women's an indigenous people's participation in the (national) fishery management*. Målsetningen med dette prosjektet er å undersøke urfolk- og kvinners muligheter til å påvirke nasjonal fordelingspolitikk av fiskeressurser.

I 2003 er det lagt vekt på kontakt og samarbeid med de samiske kvinneorganisasjonene. Det er også etablert kontakt med Likestillingssenteret og Senter mot etnisk diskriminering (SMED).

Samisk parlamentarisk råd holdt en likestillingskonferanse i Kiruna våren 2003 og arbeider nå med en strategiplan for likestilling.

Likestillingsarbeidet vil fortsatt baseres på todelt strategi med særskilte tiltak for kvinner og integrering på alle politikkområder. Likestillingsarbeidet i Sametinget har hittil vært finansiert som prosjekter der det er søkt om ekstern finansiering. Det er nødvendig at Stortinget bevilger midler over statsbudsjettet til likestillingsarbeidet i Sametinget for å få forutsigbarhet i arbeidet.

3.3.7 Lover og rettigheter

3.3.7.1 Finnmarksloven

Sametingets arbeid i forhold til Ot.prp. nr. 53 (2002–2003) lov om rettsforhold og forvaltning av

grunn og naturressurser i Finnmark (finnmarksloven) har vært omfattende i 2003, og har også vært den viktigste saken for Sametinget i 2003. Omfanget av en årsmelding vil ikke tillate at alle punkter i denne saken blir berørt.

Sametingspresidenten har i brev av 05.03.03 til justisministeren fremmet Sametingets krav i forbindelse med forslag til finnmarkslov. Statsråden svarte på brevet og viste til at han synes det er viktig å få et klart svar fra Sametinget angående de vanskelige spørsmålene som knytter seg til lovforslaget. Han understreket at det er lagt stor vekt på urfolksrettighetene i lovarbeidet. I brevet uttrykker statsråden ønske om et eget møte med same-tingspresidenten og fylkesordføreren før saken legges fram i statsråd. Statsråden lovte å ta kontakt med Sametinget i forbindelse med dette møtet. Sametingspresidenten og fylkesordføreren ble ikke innkalt til møte slik som lovet, og regjeringen offentliggjorde forslaget til finnmarkslov den 4. april 2003.

Sametinget behandlet forslaget til finnmarkslov i plenumsmøte 19.- 23. mai 2003, jf. sak 21/03. Sametinget uttalte at Regjeringens lovforslag ikke kan godtas slik det foreligger, og at det kreves store endringer før man kan godta lovforslaget.

I Sametingets vedtak vektlegges at en framtidig finnmarkslov må være innenfor udiskutable folkerettslige rammer. Loven må uttrykkelig slå fast at folkerettens bestemmelser har forrang for lovens bokstav ved konflikt. Loven må identifisere og anerkjenne samenes rettigheter, bruksmåter og rettstradisjoner. Det må etableres et system eller en kommisjon for å undersøke, vurdere og avgjøre rettskrav som er bygd på sedvane, alders tids bruk, urfolksrettslige grunnlag mv.

Regjeringens forslag til lov bygger i liten grad på den omfattende og grundige politiske og faglige prosess som Sametinget har forholdt seg til i Same- rettsutvalget. Lovproposisjonen sier svært lite om forhold til andre lover som har stor betydning for samiske rettigheter (elvevassdrag, fiskeri, minerallov mv.). Dette er grundig utredet og belyst i Same- rettsutvalgets innstillinger.

Sametinget deltok i høringene til Stortingets justiskomiteé den 16.06.03 og la fram sine krav i denne saken.

Stortingets justiskomiteé ba Justisdepartementet granske de folkerettslige sidene ved finnmarksloven. Justisdepartementet ga professorene Geir Ulfstein og Hans Petter Graven i oppgave å utrede de folkerettslige sidene ved Regjeringens forslag til finnmarkslov.

Konklusjonen var at forslaget til ny lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser

i Finnmark ikke oppfyller Norges folkerettslige forpliktelser. Folkerettsekspertenes konklusjon er i tråd med Sametingets vedtak i saken.

Ved utgangen av 2003 lå forslag til ny finnmarkslov til behandling i Stortingets justiskomiteé. Justiskomiteen har i brev av 24.10.03 signalisert at den ønsker samarbeid med Sametinget i arbeidet med finnmarksloven. Justiskomiteen har også i brev av 18.12.03 til Justisministeren stilt omfattende spørsmål til statsråden vedrørende Regjeringens syn på det videre arbeidet med finnmarksloven.

Arbeidet med finnmarksloven blir en av de viktigste oppgavene for Sametinget også i 2004.

3.3.7.2 Mineralloven

Sametinget har i sak 32/03 gitt høringsuttalelse til forslag til ny lov om erverv av og drift på mineralressurser (mineralloven). Sametinget understreker at det ikke kan godkjennes noen typer inngrep eller tiltak som omfatter mineralforekomster før samenes rettigheter i Finnmark er avklart og anerkjent. Sametinget har derfor bedt om at Stortinget må behandle finnmarksloven før regjeringen fremmer forslag til minerallov for Stortinget. Sametinget presiserer at tinget ikke er i mot bergverksvirksomhet som sådan, men legger stor vekt på at slik virksomhet ikke kun skal skje på majoritetssamfunnets premisser, men også ta hensyn til det grunnlovsvern samene som urfolk og minoritet har etter Grunnlovens § 110a og de folkerettslige og internrettslige reglene om urfolks- og minoritetsvern.

Sametinget fremmet saken for statsråden i Nærings- og Handelsdepartementet 03.11.03. Det ble ikke gitt løfter om utsettelse av minerallovforslaget før samiske rettigheter til land og vann i Finnmark er avklart. I brev til Sametinget av 08.12.03 viser statsråden til møtet med Sametinget 03.11.03, og skriver at departementet vil ta initiativ til et møte for å drøfte de problemstillingene Same-tinget er opptatt av i forslaget til ny minerallov.

3.3.8 Informasjon

Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet samarbeidet i 2003 om en kampanje for å motvirke negative holdninger til samer og bidra til økt registrering i samemanntallet. Prosjektet hadde en ramme på 1,2 millioner kroner, hvorav 1 million fra Kommunal- og regionaldepartementet.

I hele 2003 var det 273 personer som begjærte seg registrert i samemanntallet. 171 av begjæringene kom inn høsten 2003 mens kampanjen

pågikk. Fremdeles er det slik at flertallet av nyregistrerte er menn, men kvinneandelen er høyere blant nyregistreringene enn det er for manntallet. Kvinneandelen er ikke så høy som ønsket blant nyregistreringene, men vi ser en klar tendens til at samer utenfor Indre Finnmark ønsker å registrere seg i samemanntallet. Dette i seg selv indikerer at det har funnet sted en holdningsendring. Kampanjen anses derfor å være vellykket.

3.3.9 Samiske bibliotek tjenester og samisk arkiv

Sametinget har vedtatt fire hovedsatsingsområder for utvikling av samiske bibliotek tjenester.

Disse er å styrke tjenestefunksjonene i biblioteket, videreutvikle det samiske bokbusstilbudet, arrangere konferanse med samiske bibliotek tjenester som tema og etablere støtteordning for å bygge opp bibliotekenes samiske samlinger. Stedlige bibliotek bør i større grad ta ansvar for tjenestetutvikling i forhold til sine samiske brukere. Sametinget har derfor bevilget kr 200 000 til oppbygging av samlinger med samisk bibliotekmateriale i tilknytning til folke- og skolebibliotekene. Midlene er ment å stimulere stedlige bibliotek til selv å bygge opp kildesamlinger og andre tjenester rettet mot den samiske befolkningen. Tiltaket skal samtidig bidra til at litteratur om samiske forhold blir bedre tilgjengelig for den øvrige befolkningen.

Sametinget har vedtatt å arbeide for at Samisk arkiv i Kautokeino etableres som et eget samisk statsarkiv under Riksarkivaren. Dette innebærer at det framtidige samiske arkivet ikke vil være under Sametingets direkte styring. Det forutsettes likevel at Sametinget gis anledning til å legge premisene for arkivets ansvarsområde både under etableringen og oppbyggingen av institusjonen. Det er ønskelig at de samiske fagmiljøene tas med i planleggings- og oppbyggingsarbeidet. Sametinget vil ta initiativ overfor regjeringen for å få i gang planleggingen av oppbygging og finansiering av Samisk arkiv i Kautokeino som et samisk statsarkiv underlagt Riksarkivaren. Det må også gjennomføres en prosess som gir statsarkivet det romareal som det er behov for i det planlagte vitenskapsbygget i Kautokeino.

Sametinget, Riksarkivaren og Kulturdepartementet må dessuten forplikte seg til en prosess som sikrer den samiske befolkningens innflytelse over den nye institusjonens arbeidsområde og virksomhet.

3.3.10 Samisk språk

Sametinget har delegert det faglige språkarbeidet til eget språkstyre. I 2003 har arbeidet med samiske stedsnavn, skilting på samisk og situasjonen til lule- og sørsamisk språk, vært prioritert. Det er godkjent 4 ordlister med ny terminologi. Høsten 2003 var språkstyret i Wales for å se hvordan man der jobber med språkvitalisering og språkutvikling. Arbeidet med meldingen om Sametingets språkpolitikk er igangsatt. Sametinget anser det som svært viktig og nødvendig at det utvikles elektroniske hjelpemidler som korrekturprogram, orddatabanker ol., og vil arbeide for å finansiere de oppstartede prosjektene slik at de gjennomføres så snart som råd. Det er naturlig at dagens orddatabank utvides og utvikles i den forbindelse.

I den nye orddatabanken, som forventes å være ferdig våren 2004, skal man også kunne sette inn lule- og sørsamiske ord. Det nordiske samarbeidet om samisk språk må prioriteres. Dette er nødvendig for at arbeidet med samisk terminologi og annet språksamarbeid kan samordnes, samt at økonomiske og språklige ressurser kan utnyttes på en best mulig måte.

Det er bevilget kr 34 500 000 til samisk språkutvikling. I denne summen er tilskudd til kommuner, språksentre og prosjekter inkludert.

Sametinget arbeider for at sør- og lulesamer får mulighet til å bruke og utvikle språket sitt. Det er viktig at offentlige institusjoner jobber sammen for å fremme bruk av disse språkene. I denne sammenhengen vil Sametinget vurdere å inngå et samarbeid med offentlige institusjoner i lule- og sørsamiske områder for å lage et felles språkmålsetningsprogram og en språkopplæringsplan for lule- og sørsamisk. Sametingets språkmotiveringsprosjekt i Elgå viser nå positive resultater, der det nå er elever som har samisk som første språk. Dette er svært gledelig. I forbindelse med prosjektet har det vært utført en test for å kartlegge de samiske språkkunnskapene til barna. Sametinget oppfordrer myndighetene til å legge forholdene til rette slik at de som ønsker å ta høyere utdanning innen lule- eller sørsamisk språk kan gjøre det innenfor et normalt utdanningsløp. Sametinget vil arbeide for at det opprettes en stipendordning for de som vil studere lule- eller sørsamisk språk.

Sametinget behandler kontinuerlig navnesaker etter stadnamnlova. Arbeidet består av rådgivning til myndigheter samt andre som har spørsmål om samiske stedsnavn, granske samiske stedsnavn i bokmanus, dele ut informasjon om samiske steds-

navn og om stadnamnlova, og se til at stadnamnlovas del om samiske stedsnavn oppfylles.

Samelovens språkregler har vært i kraft siden 1992 og Sametingets plenum vedtok i sak 02/03 at språkreglene må evalueres. Sametinget har bedt Kultur- og kirke departementet om å gjennomføre evalueringen så snart som mulig.

Det er flere kommuner som viser interesse for å komme inn under forvaltningsområdet for samisk språk, og Tysfjord kommune har gjort et konkret vedtak om at de ønsker å bli innlemmet. Sametinget ba Kultur- og kirke departementet om å fremme en lovendring til Stortinget slik at nye kommuner kan innlemmes i forvaltningsområdet for samisk språk og forutsetter at staten øker bevilgningene til tospråklighet etter hvert som forvaltningsområdet for samisk språk utvides.

3.3.11 Areal-, miljø- og kulturvern

Sametinget ga i 2003 en grundig høringsuttalelse til regjeringens utkast til nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling. Sametinget ønsker å delta på mest mulig like vilkår med de sentrale myndighetene for å oppnå en mer miljøvennlig og bærekraftig utvikling. Sametinget er derfor positiv til Regjeringens nasjonale handlingsplan.

Regjeringen har i handlingsplanen sterkt signalisert at den vil integrere samiske perspektiver i politikken for en bærekraftig utvikling, og at den vil utvikle konstruktive samarbeidsformer med Sametinget på grunnlag av internasjonal urfolksrett. Det er imidlertid ikke tatt et eneste konkret initiativ fra Regjeringen for at dette skal skje i praksis. Heller ikke etter direkte utfordringer fra Sametinget. Det er derfor en svært stor utfordring å involvere det samiske folk i et reelt arbeid for miljø og bærekraftig utvikling.

3.3.11.1 Arealvern og arealforvaltning

Det er behandlet 1845 enkeltsaker i forhold til kulturminneloven og plan- og bygningsloven i 2003. Dette er en liten nedgang i forhold til 2002 og 2001. Nedgangen skyldes at det i Finnmark var færre små fradelings- og dispensasjonssaker etter plan- og bygningsloven. Samtidig har det vært en markert økning i større og mer tidkrevende arealsaker som konsekvensutredninger, kommuneplaner og reguleringsplaner. 12,5 % av alle innkommende arealsaker på høring ble i 2003 befart for kulturminner før det ble avgitt endelig uttalelse. 6,5 % av det totale antall saker og 52 % av de sakene som ble

befart medførte utgifter for tiltakshaverne (kommunen eller privat tiltakshaver), fordi de måtte dekke befaringsutgiftene ihht kulturminneloven § 10. Det vises for øvrig til kap. 2 om kulturminnevern.

Det statlige arbeidet med opprettelse og utvidelse av nasjonalparker har fortsatt i 2003. Av 50 planlagte, pågående og gjennomførte verneplanprosesser er 18 i samiske bruks- og bosettingsområder.

Sametinget har uttrykt motstand mot at verneplanarbeidet skjer uten at internasjonal miljørett og internasjonal urfolks rett sees i en nødvendig og helhetlig sammenheng. Vern i samiske områder må innebære en likeverdig deltakende verneprosess, et verneinnhold og forvaltningsregimer som ikke virker fremmedgjørende, men styrkende for samisk kultur med næringer og samfunnsliv. Sametinget har også bedt om at det utarbeides klare retningslinjer for hvordan verneprosesser skal gjennomføres for å sikre en likeverdig samisk deltakelse.

I 2003 har flere store vindkraftplaner blitt sendt Sametinget for høring av utredningsprogram. I løpet av de to siste årene har det vært en økende interesse for vindkraftutbygging i samiske områder og da særlig i Finnmark. Status i Finnmark er at en vindpark er utbygd, og det er gitt konsesjon for ytterligere en park. Denne konsesjonen er anket av reindrifta. I følge NVEs kart over vindkraft i Finnmark er det ytterligere 12 parker det er søkt om konsesjon for. Den søknaden som omfatter det største området er Båtsfjordfjellet vindpark med to delområder på til sammen 150 km². De andre vindparkene omfatter ikke like store arealer men det er like fullt snakk om svært store områder. I tillegg arbeider man allerede med å få bygge en svært stor kraftledning fra Målselv til Varangerbotn. Dette for å kunne føre vekk kraften fra alle de planlagte vindmølleparkene. Inngrepene er i sum mye større enn hva Altautbyggingen i sin tid var, men skjer stykkevis og delt. Oppsummert kan en si at disse planene, hvis de gjennomføres, kan sammenlignes i størrelse med tiltak som utbygging av det samlede eksisterende veinettet i Finnmark fylke. Konsekvensene er store for samiske næringer, som reindrift, utmarkhøsting, fiske, kulturutøvelse mv. Planarbeidet for disse utbyggingene skjer uten at samiske landrettigheter er avklart, og uten at der foretas en samlet og helhetlig konsekvensutredning av tiltakene. Sametinget vil følge dette opp overfor Regjeringen og Stortinget i 2004.

3.3.11.2 Kulturminner, kulturminnevernområder og kulturminneverntiltak

Forvaltningsplan for Skoltebyen kulturmiljø ble vedtatt i 2003. Planen skal i størst mulig grad følges opp av det nyetablerte Østsamisk museum. Forslag til forvaltningsplan for Mortensnes kulturminneområde ble sendt på høring i 2003 og vil bli sluttbehandlet i 2004. Várjjat Sámi Musea vil måtte ha en sentral rolle i den praktiske oppfølgingen av planen. Rapporten Vern og forvaltning av samiske byggverk ble også sluttbehandlet i 2003. Rapporten peker på mange store utfordringer for å oppnå et aktivt samisk bygningsvern. Det ble gjennomført et forprosjekt for en skjøtselsplan for hellemeriene i Ruksebákti i 2003. Dette arbeidet la stor vekt på dialog og deltakelse med lokalbefolkningen både gjennom intervjuer, samtaler og felles møter. Det planlegges oppfølging av dette forarbeidet i 2004.

I 2003 ble det i Geisvik i Narvik kommune, på et avgrenset kulturmiljøområde, dokumentert 26 urgraver, 4 offerplasser/steder, 3 strukturer med ukjent funksjon og 1 helle. Antallet urgraver registrert i Geisvik er det største utenom Finnmark. I tillegg ble det i Vassdalen i Narvik kommune registrert 4 urgraver. Det ble utarbeidet en fyldig rapport for disse registreringene i 2003.

I 2003 ble det behandlet 45 søknader om tilskudd til samiske kulturminnetiltak, mot 50 i 2002. Det er bevilget støtte til tiltak innenfor registreringer, skjøtsel og dokumentasjon av samiske kulturminner, og til restaurering og vedlikehold av samiske bygninger.

Sametinget deltar i et Interreg prosjekt om bergkunst kalt Rock Art in Northern Europe (RANE).

Bergkunst er en kulturminnetype som vies stor oppmerksomhet fra mange. Bergkunsten er lett å gi symbolsk mening og innhold i dagens samfunn. Bergkunst er et felt innenfor kulturminnevernet som i store deler av verden aktivt knyttes til urfolk. I land som Australia og Sør-Afrika er det en selvfølge at det deltar urfolk i dokumentasjon, forvaltning og formidling av bergkunsten. I Norden er det imidlertid fremdeles en stor utfordring å få forståelse for at samene skal ha en selvsagt plass i bergkunstforvaltningen. For Sametinget er det derfor en stor utfordring å delta i det nordiske samarbeidet om bergkunst. Det er imidlertid et svært tids- og ressurskrevende arbeid. Sametinget burde derfor vært gitt ressursmessige muligheter til å arbeide med dette feltet opp mot samiske samfunn på en langsiktig og systematisk måte.

3.3.12 Museumsarbeid

Sametinget har i 2003 igangsatt et arbeid med å knytte sammen de samiske museene i færre og større enheter med felles driftstyre, felles økonomiforvaltning og felles arbeidsgiveransvar. Lokalmuseene skal være lokalisert der de er i dag med fortrinnsvis styrket aktivitet. Prosessen for etablering av noen større felles enheter er basert på frivillighet og samarbeid med museenes eiere (kommuner/stiftelser). Museene og eierne av museene har uttrykt en positiv grunnholdning til dette arbeidet. Det tas i første omgang sikte på å komme fram til intensjonsavtaler om mål og ansvarsforhold ved konsolideringen, for noen områder allerede i 2004. Prosessene har kommet lengst i Finnmark der det drøftes løsninger med en enhet i vest (Sámiid Vuorká-Dávvirat, Guovdageaidnu giliššilju, Kokelv sjøsamiske museum og Porsanger museum), og en enhet i øst (Várjjat Sámi Musea, Deanu Musea, Østsamisk museum og Saviomuseet). I det sørsamiske området er det igangsatt en dialog med Sæmien Sijte om organisasjonsendring fra dagens museumsforening til en stiftelse.

Bakgrunnen for arbeidet med konsolideringen av samiske museer er St.meld. nr. 22 (1999–2000) Kjelder til kunnskap og oppleveling hvor det framkommer som et klart mål å etablere et mindre antall konsoliderte museumsenheter. Formålet er å styrke regionene for å oppnå en faglig kvalitetsheving. Konsolideringen er et virkemiddel for å utvikle bedre og sterkere museer, som også skal delta i ulike museumsnettverk over hele landet.

En forutsetning for en organisasjonsendring av de samiske museene er at de styrkes økonomisk. Stortinget og Regjeringen har så langt ikke imøtekommet de økonomiske behovene. De siste tre årene er museumssektoren styrket med om lag 100 mill kr hvorav 1 mill kr har tilkommet de samiske museene. Dette er beklagelig tatt i betraktning det usedvanlige vanskelige utgangspunktet de samiske museene har.

Siden Sametinget overtok det statlige styringsansvaret overfor de samiske museene i 2002 har Porsanger kommune vedtatt at Porsanger museum bør være en del av de samiske museene, noe de ble fra 2004. Sør-Varanger kommune har vedtatt at de ønsker at museet skal være en del av de samiske museene. Sametinget er innstilt på å inkludere Sør-Varanger Museum i arbeidet for de samiske museene. Ordningen viser at Sametinget evner å være inkluderende overfor kommunene, og at kommunene selv ser nødvendigheten av å forholde seg aktivt til Sametinget når det skal

arbeides med sikring, dokumentasjon, forskning og formidling av kulturhistorien.

Sametinget oppnevnte i 2003, i samforståelse med Sør-Varanger kommune, et styre for Østsamisk museum. Dette styret vil være midlertidig til en ny organisasjonsstruktur for de samiske museene i Øst Finnmark er på plass. Tomt for bygging av østsamisk museum er fastsatt. Det er gjennomført en arkitektkonkurranse for østsamisk museumsbygg og byggeprosjekt er valgt. Sametinget og Sør-Varanger kommune sitter i kontaktutvalget for østsamisk museumsbygg med Kultur- og kirkedepartementet og Statsbygg. I statsbudsjettet for 2004 utsatte regjeringen byggingen av Østsamisk museum. Sametinget er svært skuffet over at det samiske 1000-års stedet ikke blir ferdig til 100 års markeringen for Norges selvstendighet i 2005.

3.3.13 Kultur og næringer

3.3.13.1 Kulturtiltak og tiltak for barn og unge

En av Sametingets målsettinger er å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge og utvikle deres samiske identitet. I virkemiddelbruken har en prioritert denne målsettingen gjennom tildeling av tilskudd til ulike tiltak for, av og med barn og unge. Videre har Sametinget i sin kulturstøttevirksomhet lagt vekt på at likestillingsaspektet mellom kjønnene blir ivaretatt. Sametinget mottar stadig flere søknader fra skoler og andre tiltak i forbindelse med «de samiske stolpene» i L97, Den kulturelle skolesekken, skole- og studiereiser og lignende, men har ikke prioritert støtte til slike formål. I forbindelse med statsbudsjettet for 2005 har Sametinget fremmet innspill om en egen avsetning til Sametinget fra midlene satt av til Den kulturelle skolesekken.

I teatersammenheng er det lagt vekt på støtte til scenekunst som har hatt barn og unge som deltakere og målgruppe. I tillegg har amatørteatervirksomhet og teater i sørsamisk område vært prioritert. Prosjektet «Gállanuoraid teaterviessu» et samisk teatersenter for barn og unge som er lokalisert i Kautokeino, fikk støtte til videreføring av prosjektet og til LOLA – samisk Idol.

I påvente av en løsning for finansiering av permanent drift av Åarjelhsaemien teater/Sydsamisk teater over Interreg, har Sametinget gitt tilskudd til drift og annen virksomhet i 2003. Det forventes en avklaring når det gjelder Interreg-finansiering i løpet av første halvår av 2004. Driftsstøtten til Beaviváš sámi teahter er videreført i 2003.

Sametingets mål i festivalsammenheng er å ivareta og heve interessen for samiske artister, stimulere og utvikle samiske kunstneriske og kulturelle

uttrykk og sikre arenaer for formidling av dette. Det er bevilget festivalstøtte til fire faste samiske festivaler i 2003; Riddu Riddu i Kåfjord, Samisk musikkfestival i Kautokeino, Påskefestivalen i Karasjok og Márkomeannu i Skånland/Evenes. I tillegg er det gitt prosjekttilskudd til andre samiske og urfolksfestivaler og til festivaler med samiske arrangement.

Når det gjelder avsetningen til musikk har denne vært på samme nivå over flere år, mens antall søknader har økt år for år. Dette har resultert i et misforhold mellom samlet søknadssum og midler avsatt til musikkformål. Det ble gitt støtte til 5 CDer. Ellers ble det gitt prosjektstøtte til konserter, ulike musikkfestivaler, kor virksomhet og andre musikktiltak.

Kunstinnkjøpsordningen er videreført. Det ble avsatt kr 250 000 til innkjøp av kunst og duodji. Sametinget ga kr 200 000 i støtte til Sør-Varanger kommune til innkjøp av Saviokunst. I tillegg ble det gitt tilskudd til utstillinger, seminar og kunstkataloger. Sametinget overtok ansvaret for kunstnerstipend-ordningen fra 2002. Det er delt ut seks arbeidsstipend, hvorav to av stipendene er tildelt yngre nyetablerte samiske kunstnere. Videre er det delt ut to etableringsstipend, tre materialstipend, tre reise- og studiestipend og to vikarstipend. Sametinget har henvendt seg til statlige myndigheter med anmodning om å få økt kvotene på stipend til samiske kunstnere.

I 2002 tildelte Sametinget litteraturstipend til åtte unge som skriver på samisk. Både sør-, lule- og nordsamiskspråklige var representert blant de som fikk tilbud om stipend. Stipendmottakerne har i løpet av 2003 gjennomført et skrivekurs i regi av Sámi girječálliid searvi/Samisk forfatterforening. Skrivekurset ble avsluttet med en minneverdig presentasjon for Sametingets plenum i november 2003.

I februar 2003 ble nye satser for utgivelse av samisk skjønnlitteratur vedtatt etter at forhandlinger med berørte organisasjoner var gjennomført. Det ble tildelt støtte til i alt 20 litteraturrelaterte prosjekt. Det ble registrert litteratursøknader for til sammen 8,7 mill. kr mens avsetningen fra Samisk kulturfond var på 1,738 mill. kr. Dette tilsier at det er et stort press når det gjelder finansiering av litteraturprosjekt, og mange gode litteraturprosjekt må vente i årevis før de kan realiseres.

Sametinget utvidet sin grunnstøtte til samiske publikasjoner i 2003 til å omfatte kvinnebladet Gába, barnebladet Leavedolgi og det kristne bladet Nuorttanaste. Leavedolgi ble imidlertid ikke utgitt i 2003. Det er gitt prosjekttilskudd til utgivelse av ungdomsmagasinet Š også i 2003. Den økono-

miske situasjonen for de samiske publikasjonene har vært lite tilfredsstillende i flere år. Det er fortsatt behov for å styrke utgivelsene av disse slik at de kan utgis med ønsket kvalitet og med flere utgivelser i året.

Det registreres en økning i antallet forlag som utgir samisk litteratur, læremidler og musikk. Det var fem forlag som oppnådde forlagsstøtte i 2003. Det er gitt driftsstøtte til ni kulturinstitusjoner. Gamtofta i Sørreisa kommune og Pitesamisk hus i Beiarn kommune kom for første gang med under denne ordningen i 2003. Videre ble det gitt driftsstøtte til Saviomuseet i Sør-Varanger kommune over Samisk kulturfond. Det ble gitt støtte til ti kulturorganisasjoner i 2003.

Når det gjelder filmsektoren har det vært en merkbar økning i aktiviteten i de siste årene. Kautokeino arrangerte Samisk filmfestival i 2003. Antallet samiske video- og filmaktører har økt, og dermed også antallet søknader om støtte til filmformål.

Det har pågått et intenst arbeid for å realisere utbygging av Ája samisk senter i Kåfjord kommune. Sametinget bevilget 2 mill. kr. i investeringsstøtte til prosjektet. Sámi dáiddaguovddáš/Samisk kunstnersenter har lagt frem planer om flytting av senteret til en mer sentral plass i Karasjok. Sametinget har tatt opp disse planene med Kultur- og kirke departementet. Sametinget har sammen med Troms fylkeskommune, Universitetet i Tromsø og Storfjord kommune dannet stiftelsen Lássigámmi med tanke på å ta vare på den kunsten som Nils Aslak Valkeapää etterlot seg.

Det er stor aktivitet innen samisk idrett og behovet for midler til idrettsaktivitet og til organisering av denne aktiviteten har økt. Arbeidet med tanke på overføring av spillemidler til samisk idrett har foreløpig ikke ført til konkrete resultater, men Sametinget har en forventning om at det skal kunne finnes en løsning på dette. Sámiid valáštallan lihttu (SVL) er invitert til Arctic Winter Games i Canada i 2004. Sametinget ga støtte til forarbeidet til disse lekene, og vil i 2004 følge opp med å støtte deltakelsen i lekene.

3.3.13.2 Næringsutvikling

Et viktig virkemiddel for å nå politiske mål om et allsidig og fleksibelt næringsliv er de økonomiske virkemidler i Samisk utviklingsfond. Retningslinjene for Samisk utviklingsfond ble endret i 2003 for bl.a. å styrke kvinners deltagelse og likestilling i næringslivet. De økonomiske virkemidlene har i 2003 i større grad en tidligere gått til kvinner og

kvinnerelaterte arbeidsplasser. Kvinneandelen har økt fra 30 % i 2002 til 46 % i 2003. Det er spesielt innen reiseliv økningen av kvinneandelen har vært størst. Utviklingen i kvinneandelen er tilfredsstillende.

Fondet har finansiert flere prosjekter som skal tilrettelegge for ny næringsvirksomhet i fjordområder – dette gjelder spesielt i Storfjord, Porsanger og Tana. Sametinget deltar også i referansegruppen for omstillingsarbeidet i Kautokeino kommune.

Situasjonen for duodjiutøverne er fortsatt vanskelig. Det er blitt gjennomført en utredning for å se på mulighetene for å etablere en næringsavtale for duodji og et forprosjekt for å avklare behov, organisering og finansiering av veilederstillinger og verksteder. Det har vært en markert økning i støtten til duodjinæringen, hovedsakelig som følge av gjennomføringen av duodjiprogrammet. Fondet har gitt støtte til kompetansehevende kurs, rettsvern, fagopplæring i Troms, markedsføring og investering av produksjonsutstyr til verksteder i Snåsa og Troms.

Driftsstøtten til næringskombinasjoner har økt betraktelig i 2003 i forhold til 2002. Mesteparten av støtten gikk til Indre-Finnmark. Litt over 2/3 av tilskuddene gikk til menn. Det var kombinasjoner der duodji og reindrift inngikk som fikk mest støtte. Sametinget har vedtatt å avvikle ordningen med driftsstøtte til næringskombinasjoner med virkning fra 2005.

Den viktigste saken for reindriftsnæringen på lang sikt er arealvern. Uten et bedre arealvern som sikrer reinbeitearealene mot inngrep, er reindriftens framtid truet. Sametinget har i forbindelse med planene om vindkraftutbygging krevd en helhetlig konsekvensanalyse, slik at de samlede konsekvensene for reindriftsnæringen avklares før det gis konsesjon. I møter med Landbruksdepartementet har Sametinget tatt opp sikring av reindriftsinteressene i området nord for Aursunden, tiltak for å løse manglende muligheter for levering av reinslakt i Vest-Finnmark, strukturiltak for å sikre en planmessig rekruttering til reindriftsnæringen og likestillingsutfordringene i næringen.

Samene som urfolk i Norge, får ikke oppfylt de fundamentale rettighetene når det gjelder forvaltning og mulighet til fangst av fisk. Dette gjelder i første rekke forvaltningsordninger som fører til at fiskere taper sine historiske fiskerettigheter. Sametinget har også vist til manglende forvaltningsordninger som gjør at lokalbefolkningen kan dra nytte av de komparative fordelene det er å bo i nærheten av ressursene, dvs. at nærhets- og avhengighetsprinsippet legges til grunn ved forvaltning.

I Reguleringsrådet har Sametinget fremmet en rekke forslag for å sikre fangstrettighetene for kyst- og fjordflåten, noe det er vanskelig å få gjennomslag for. Forslagene har gått ut på skjerming av de minste flåtegruppene ved reguleringen av norsk kysttorsk, tildeling av større andeler av torsk, hyse-, sei- og vårgytende sildekvoter til kystflåten, videreføring av ungdomkvoteordning og innføring av rekrutteringskvoter i kyst- og fjordfiske.

Norge og Russland er blitt enig om å innføre en vestlig grense ved 26 grader Ø. for en felles, bærekraftig forvaltning av kongekrabbe. Vest for denne grensen har Norge besluttet å gjennomføre en forvaltning og en fangst som går ut på at krabben skal utryddes. Når det gjelder kongekrabbefiske øst for grensen så har Sametinget gått inn for at alle båter under 15 meter som er plaget av kongekrabbe – som bifangst i garnfiske etter rognkjeks, flyndre, torsk og kveite – skal få mulighet til å fiske kongekrabbe. Utryddelsesfiske etter kongekrabbe vest for grensen må gjennomføres på en måte som gir alle som vil mulighet til å delta, slik at fangsten bli så stor som mulig og spredningen av kongekrabben begrenses i h.h.t. FN-konvensjonen om biologisk mangfold av 1992, artikkel 8.

Etter at Sametinget hadde fokusert på den vanskelige situasjonen som den norske kysttorskbestanden er i, har Fiskeridepartementet besluttet å oppnevne et eget arbeidsutvalg som skal fremme konkrete forslag til forvaltning og fangst av norsk kysttorsk. Det skal legges til grunn en langsiktig og bærekraftig forvaltning av norsk kysttorsk. I denne forbindelsen har Sametinget foreslått innføring av forbud mot å fiske med trål innenfor 12 nautiske mil, at alt fiske med fartøy over 21 meter må foregå utenfor 4 nautiske mil og at alt fiske med fartøy over 15 meter må foregå utenfor grunnlinja. Forslaget innbefatter at de minste fiskebåtene ikke skal omfattes av reguleringen på dette tidspunkt.

Sametinget støttet ikke innføring av nye regler for flytting av oppdrettsanlegg ettersom en liberalisering av tidligere regelverk vil føre til økt forurensning. En storstilt samlokalisering av oppdrettsanlegg resulterer i at oppdrettskonsesjonene flyttes og viktige arbeidsplasser går tapt i lokalsamfunnene.

Sametinget utvidet målgruppen for støtte til jordbruket til også å omfatte større bruk med over 1,5 årsverk i 2003. Bakgrunnen for det er å sikre levedyktige gårdsbruk i samiske områder. Tilskudd til tiltak innen jordbruket er gått ned betraktelig i forhold til 2002 og 2001. Nedgangen i antall bruk fortsetter også i de samiske områdene til tross for at økonomien i de gjenværende brukene har bedret seg de siste årene. Et annet positivt

trekk i jordbruket i samiske områder er at de gjenværende brukene er veldrevne og at gjennomsnittsalderen blant gårdbrukerne er gått ned. En gjennomgående tendens for de bruk som legges ned er at disse brukene må opprustes for store summer uten at driftsøkonomien av den grunn blir bedre. Både nasjonale og internasjonale trender i landbrukspolitikken fører til at det er en avventende holdning til en økt satsning på jordbruket.

Sametinget anbefalte at Norge legger de økte petroleumsaktivitetene i NV-Russland, som Norge ikke kan påvirke, til grunn for de politiske valg når det gjelder den norske deltakelsen i helårig petroleumsvirksomhet i nordområdene. Norge vil uansett stå overfor meget store utfordringer når det gjelder teknologi, miljø, beredskap, sikkerhet og urfolkshensyn. Sett i et slikt perspektiv, mener Sametinget at det er bedre at Norge deltar aktivt i de framtidige planleggingen av petroleumsvirksomheten i nordområdene, enn at Russland gjør det alene. Ved å delta vil man kunne påvirke og finne fram til standarder og legge føringer på den internasjonale utviklingen for petroleumsvirksomhet i nordområdene. Hensynet til urfolkene, fiskeinteressene og miljøvern veier tungt for Sametinget i denne sammenheng. Derfor er det også viktig at norske oljeselskaper legger til grunn disse hensynene i sin deltakelse i petroleumsaktivitetene i nordområdene.

ILO-konvensjonen nr. 169 legger begrensninger for Statens myndighet med hensyn til utnyttelse av naturressurser og gir klare føringer for involvering av Sametinget i forbindelse med gjennomføring av utbygginger som har konsekvenser for det samiske folk. Sametinget ber derfor om at det avklares hvordan regjeringen vil gjennomføre involveringen av Sametinget i arbeidet, slik at arbeidet med helårig petroleumsvirksomhet skjer i samsvar med nasjonale og internasjonale urfolksforpliktelser.

3.3.14 Barnehager, opplæring og forskning

3.3.14.1 Barnehage

Sametinget har tildelt tilskudd til 45 samiske barnehager, midler til morsmålsopplæring i 15 barnehager og midler til 6 forsøks- og utviklingsprosjekter i samiske barnehager. Det er utgitt 2 nummer av fagtidsskriftet Stullan for samiske barnehager. Sametinget har i 2003, i samarbeid med Fylkesmennene i Troms og Finnmark, avholdt den årlige barnehagekonferansen i Tromsø. Det er også avholdt nettverkssamlinger for styreere og språkmedarbeidere i samiske barnehager i og utenfor forvaltningsområdet.

3.3.14.2 Grunnskole/videregående opplæring:

Sametinget har gitt høringsuttalelse til NOU 2003: 16 *I første rekke* og bl.a. påpekt at kvalitetsreformen også skal omfatte elever som får opplæring i og på samisk og at lærestoff om samiske forhold blir obligatorisk for alle landets elever ved en eventuell revidering av læreplaner. Sametingets spesialpedagogiske kompetansehevingsplan for 2004 – 2006, har fokus på lese- og skrivevansker og tospråklighet i lule- og sørsamiske områder, samt områdene Sør-Troms og Nordre Nordland.

Sametinget har, sammen med Utdannings- og forskningsdepartementet, Fylkesmennene i Finnmark og Troms og representanter for kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk, deltatt i en arbeidsgruppe som utarbeidet ny beregningsmodell for tildeling av timeressurser til opplæring i og på samisk i grunnskolen. Sametinget har for øvrig tatt opp med Utdannings- og forskningsdepartementet problemet med at timesatsen er for lav og dekker ikke kommunenes reelle utgifter til samiskopplæring.

Sametinget har vedtatt prinsipper og retningslinjer for videregående opplæring for den samiske befolkningen. Sametinget sier i sitt vedtak bl.a. at opplæringsloven bør endres slik at samer i videregående opplæring får rett til opplæring i og på samisk, i samisk kultur og samfunnsliv og i spesielle samiske fag og kurs. Sametinget mener at det må opprettes nasjonale og regionale ressurs- og kompetansesentre som tilbyr alternativ opplæring i samisk språk, kultur og samfunnsliv. De statlige samiske videregående skolene bør utvikles til nasjonale ressurs- og kompetansesentre. Sametinget mener at de samiske videregående skolene på nåværende tidspunkt ikke tilknyttes Sametinget.

Temaet for den årlige skolekonferansen var *Samiske verdier i skolehverdagen og i nærmiljøet*. Formålet var synliggjøring av samiske verdier i skolehverdagen og i nærmiljøet, implementering av samiske og norske verdier i et læringsperspektiv for samiske barn og unge, samt synliggjøring av samisk mangfold. Målgruppe for konferansen var lærere, skoleledere, skoleeiere, utdanningstilbydere, ansvarlige myndigheter og andre interesserte. Konferansen ble avholdt i samarbeid med Fylkesmennene i Troms og Finnmark.

Sametinget vil fortsatt arbeide for å forbedre rammebetingelser i forhold til samisk opplæring. Staten bør refundere skoleeierens utgifter fullt ut slik at samiske elever sikres sine rettigheter til opplæring i og på samisk.

3.3.14.3 Læremidler og nettressurser

Sametinget har bevilget midler til utvikling av 46 ordinære, 9 digitale og 12 særskilt tilrettelagte samiske læremidler. Det er også bevilget en del midler til nyopprettede av læremidler som var gått ut av produksjon.

Forlag og andre læremiddelprodusenter ferdigstilte ca 35 nye samiske læremidler. Forfatterhonoraret for utvikling av samiske læremidler er økt og indeksreguleres hvert år. Det er i år delt ut stipend til 440 elever ved videregående skoler som har samisk i fagkretsen, 7 studenter som tar til grunn- og videreutdanning innen spesialpedagogikk og 8 studenter som tar videreutdanning i læremiddelpedagogikk ved Samisk høyskole.

I mars arrangerte Sametingene i Norge og Finland og Sameskolestyrelsen i Sverige læremiddelkonferansen *Samiske læremidler som nordisk ressurs*, i Kiruna. Målet med konferansen var å synliggjøre læremidler som er utgitt i de 3 landene, fremme utveksling av samiske læremidler over landegrensene og motivere for utarbeiding av felles nordiske læreplaner og læremidler. Sametinget har, i samarbeid med Sametinget i Finland og Sameskolestyrelsen i Sverige, utgitt felles nordisk læremiddelkatalog.

Sametinget har opprettet nettstedet *Sámi oahp- poneahitta* for å nå ut med informasjon og veiledning for samiske lærere, førskolelærere, foreldre og elever. Læringscenteret har opprettet en database med informasjon om læremidler for barn, unge og voksne med særskilte behov. I denne basen kan Sametinget legge inn informasjon om samiske særskilt tilrettelagte læremidler. Sametinget har i samarbeid med fylkesmannen i Troms og Finnmark utarbeidet informasjonsbrosjyren *Opplæring i samisk i grunnskolen utenom forvaltningsområdet for samisk språk*.

Læringscenteret tildelte kr 250 000 til delprosjekter innenfor prosjektet *Samiske verdier i skolehverdagen*. Fylkesmennene i Finnmark og Troms, i samarbeid med Sametinget og Samisk høyskole, fikk i oppgave å fordele disse midlene til skoler i områder der det bor samer. Midlene skulle brukes som stimuleringsstøtte for å synliggjøre samiske verdier i skolehverdagen og implementere samiske og norske verdier i et læringsperspektiv for samiske barn og unge.

Med de bevilgningene som har vært hittil, har det ikke vært mulig å gjøre en større innsats innen IKT i samisk skole. Det er stort behov for samiske digitale læremidler, og da spesielt tilpasset fjernundervisning. Det vil være ressursbesparende å samarbeide nordisk om læremiddelproduksjon. Det er

planer om å få utviklet en felles samisk nordisk elektronisk læremiddelbase. Et annet tiltak som Sametinget ser på som viktig innen IKT er utvikling av retteprogram for databehandling. Det er også behov for å videreutvikle samisk læringsnett.

3.3.14.4 Lese- og skriveferdigheter og matematikk opplæring

Det samisk begynneropplæringsprosjektet er nå i sin tredje fase. Generell målsettingen i denne fasen er å finne fram til metoder og metodikk som fremmer leseforståelse på samisk.

Gi rom for lesing! er en landsdekkende tiltaksplan for å stimulere elevers leseglede og leseferdigheter og øke kompetansen i bruk av skolebibliotek. Sametinget, Fylkesmennene i Finnmark og Troms og Samisk høgskole har sammen tatt initiativ til å igangsette prosjektet *Gi rom for lesing – Samisk* for å fremme og utvikle leseinteressen og øke leselysten blant samiske barn og unge.

Å sikre kvalitet i matematikkfaget for samiske elever vil være en stor utfordring. Her vil man kunne nyttiggjøre seg av de resultater *Kvalitet i matematikk-KIM – prosjektet* kom frem til, bl.a. å videreutvikle matematikkfaget slik at det blir mer tilpasset samiske barn. Det er behov for å fortsette arbeidet med termutvikling. Utarbeiding av læremidler, også digitale, må videreføres. Å høyne lærerens kompetanse i matematikk må også være et av målene. Sametinget må få ressurser til fremtidige satsingsområder som for eksempel stipend til elever og studenter i realfagene.

3.3.14.5 Høyere samisk utdanning og forskning

Sametinget har initiert opprettelse av samarbeidsnettverk mellom Samisk høgskole og Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag som gir lærerutdanning med samisk språk og/eller samisk innhold. Det er utarbeidet en rammeplan i samisk og duodji for allmennlærer- og førskolelærerutdanning

Det er et stort behov for økt forskning og flere samiske forskere. Et samisk forskningsråd vil kunne være et svært viktig instrument for å øke innsatsen på dette feltet også. Samtidig er det viktig at Utdannings- og forskningsdepartementet og Norges forskningsråd øker innsatsen for samisk forskning.

3.3.15 Helse- og sosialsatsing

Tiltakene i Regjeringens handlingsplan «Mangfold og likeverd», forutsetter et nært samarbeid mel-

lom Sametinget og sentrale myndigheter. Sametinget har lagt vekt på å være premissleverandør til regionale og sentrale instanser i saker som angår samisk helse- og sosialsatsning.

Tjenestetilbudet til samiske barn opptar Sametinget. Vi har derfor arbeidet for å opprettholde og styrke Seidajok barnepsykiatriske behandlingshjem i Tana. Dette er en sak som krever videre oppfølging i 2004. Likeledes har Sametinget tatt initiativ til å synliggjøre samiske barns behov i den nye forvaltningsreformen for barne- og familievern.

Sametinget tok opp forholdene for samiske pasienter både i primær- og spesialisthelsetjenesten med helsedepartementet. Det er viktig at rettighetene samiske pasienter har til å bli møtt med språk- og kulturkompetanse påpekes overfor sentrale helsemyndigheter. Sametinget fordeler hvert år prosjektmidlene til oppfølging av NOU 1995: 6 *Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge*. Vi har i 2003 søkt å fordele midlene etter vedtatte satsingsområder og med geografisk spredning. Vi har imidlertid sett at det er en utfordring å tilrettelegge for helse- og sosialprosjekter i lule- og sørsamiske områder. Dette må vi arbeide videre med.

Satsingsområdene vil bli evaluert i løpet av 2004. Formålet med evalueringen er å se hvilken effekt midlene har hatt i samisk helse- og sosialtjeneste.

3.3.16 Samarbeid

3.3.16.1 Regionale utviklingsprogrammer

Sametinget har i mange år vært med i en samarbeidsgruppe som har hatt til formål å samordne virkemidlene i Finnmark. I forbindelse med arbeidet med de regionale partnerskapene har denne gruppen blitt utvidet, og blir i dag kalt RUP-partnerskapet. Målet med partnerskapet er at aktørene skal forplikte seg til å følge opp de prioriteringer som ligger i mål, strategier og tiltak som partnerskapet blir enige om skal være med i det regionale utviklingsprogrammet. Det er fylkeskommunen som har det overordnede ansvaret for programmet og som vedtar programmet.

I 2003 har partnerskapet utarbeidet et fireårig Regionalt utviklingsprogram, og en årsplan for 2004. I forbindelse med oppfølgingen av samarbeidsavtalen med Finnmark fylkeskommune, artikkel 5 «regional planlegging og arealforvaltning», ble det avholdt et møte den 06.11.03 mellom Finnmark fylkeskommune og Sametingsrådet, hvor det 4-årige regionale utviklingsprogrammet for Finnmark 2004 ble drøftet.

I likhet med Finnmark er det også i Troms utarbeidet et fireårig program for regional utvikling. I samarbeidsavtalen med Troms er partene blitt enige om at partene årlig skal sette av midler til gjennomføring av de årlige regionale utviklingsprogrammene.

3.3.16.2 Samarbeidsavtalene med fylkeskommunene

I 2002 ble samarbeidsavtalen med Troms fylkeskommune undertegnet og trådte i kraft. I 2003 har arbeidet blitt fulgt opp med møter både på administrativt nivå og på politisk nivå og flere av artiklene i samarbeidsavtalen er blitt fulgt opp. Av konkrete saker nevnes finansiering av utbygging av Ája og å få til et fungerende samisk hus på Senja.

Når det gjelder samarbeidsavtalen med Finnmark fylkeskommune ønsket partene å formalisere det samarbeidet som allerede hadde foregått mellom partene gjennom flere år. Avtalen skal være et instrument for nye tiltak og prioriteringer, samt legge til rette for å utvikle tiltakssonen for Nord-Troms og Finnmark også til en urfolkssone. Samarbeidsavtalen ble vedtatt i Finnmark fylkesting i juni og i Sametinget i september 2003.

Når det gjelder Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland og Hedemark fylkeskommuner er partene enige om å utarbeide forslag til en felles samarbeidsavtale om sørsamiske forhold. Av de temaer som ble gitt spesiell oppmerksomhet var blant annet, utvikling av samiske institusjoner, videregående opplæring, Sametingets deltakelse i fylkeskommunenes regionale planarbeid og samisk språkutvikling. Det tas sikte på at forslag til samarbeidsavtale skal foreligge første halvdel av 2004.

Det må være en målsetting at de fylkene som Sametinget har inngått partnerskap med, etter hvert kan tilby samisk språk som fag til alle elever som ønsker det på videregående skoler, og at fylkeskommunene også kan tilby faget «samisk kulturkunnskap» som studieretningsfag eller valgfag ved alle videregående skoler slik at ingen elever skal gå ut av videregående skole i disse fylkene uten grunnleggende kunnskaper om samiske forhold.

3.3.16.3 Samisk samarbeid

Hovedsatsingsområdet for Samisk parlamentarisk råd (SPR) i inneværende periode er bevaring og utvikling av det samiske språket, opplæring, produksjon av læremidler, likestilling og ungdomsdeltakelse i det samiske samfunnet. Samisk parlamen-

tarisk råd skal også koordinere den samiske stemmen ut til andre urfolk og internasjonalt, blant annet gjennom arbeidet med urfolkssaker i etablerte fora som Barentssamarbeidet, Arktisk samarbeid, FN og EU. I 2003 har det vært særlig fokus på likestilling, kartlegging av opplæringssituasjonen for samiske barn i de nordiske landene og å få formalisert det samiske språksamarbeidet i SPR.

Sametinget ønsker en utvikling hvor det allsamiske perspektivet styrkes. Sametinget har derfor prioritert etablering av det parlamentariske samiske samarbeidet de siste årene. Samisk parlamentarisk råd har i etableringsfasen i hovedsak arbeidet med saker som angår samene som et folk, bl.a. samisk språksamarbeid, opplæring og læremidler for samiske barn etc. Vi ser en utvikling i Norden hvor de nordiske organene overfører sine institusjoner til vertslandene, f.eks. innen utdanning og forskning. Dette har også konsekvenser for samiske institusjoner. Sametinget vil at flere samiske institusjoner skal bli allsamiske, mens de nordiske statene og nordiske samarbeidsorganer går i motsatt retning generelt. Hovedutfordringen for Samisk parlamentarisk råd er å få finansiert rådets virksomhet.

Samarbeidet mellom regjeringene og sametingene, både på politisk og administrativt nivå, er godt i gang, bl.a. gjennom de årlige møtene mellom de nordiske sameministrene og sametingspresidentene.

3.3.17 Det internasjonale engasjementet

I Sametingets internasjonale engasjementet i 2003 har fokus først og fremst vært rettet mot arbeidet overfor utvalgte FN-organ og samarbeidet i nordområdene. Engasjementet har økt i omfang, noe som også har vært en målsetting fra Sametingets side, uten at de nødvendige ressurser foreligger. Dette skaper problemer i forhold til de målsettingene som Sametinget har for dette arbeidet og i forhold til de forventningene Sametinget møter fra det samiske samfunnet og medaktører både på nasjonalt og internasjonalt plan.

Permanent forum for urfolkssaker avholdt sin andre sesjon i New York i mai, og Sametinget deltok i den norske delegasjonen. Årets sesjon var viet ungdom, derfor deltok også en representant fra Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU). Ole Henrik Magga ble gjenvalgt som forumets leder. Sametinget bevilget også i 2003 kr 300 000 til arbeidet i Permanent forum.

I arbeidet med FN's urfolkserklæring har Sametinget deltatt i den norske delegasjonen på arbeids-

gruppens 9. sesjon i Genève. Arbeidsgruppens mandat er å utforme et utkast til FNs globale urfolkserklæring. Erklæringen skal sette en minstestandard for hvilke rettigheter urfolk bør ha uavhengig hvilket land de er bosatt i. Arbeidsgruppen består av stats- og urfolksdelegater fra hele verden. Ambisjonen er å vedta erklæringen innen utgangen av FNs urfolkstiår i 2004.

Sametinget har representert Barentssamarbeidets urfolk i Barents regionråd og Regionkomité til høsten 2003. På Regionrådets møte 2. oktober ble ledervervet i rådet overført fra Nordland fylkeskommune til Västerbotten län i Sverige. Samtidig overtok samene i Sverige urfolksrepresentasjonen i Regionrådet etter samene i Norge. Fra 2003 er det Samisk parlamentarisk råd (SPR) som oppnevner samenes (Finland, Norge og Sverige) representanter til Barentssamarbeidets organer. Etter initiativ fra Sametinget og Arbeidsgruppen for urfolk i Barentssamarbeidet ble urfolkskontoret i Murmansk åpnet i 2003. Barentssekretariatet har stått for den praktiske tilretteleggingen, mens Sametinget dekker utgiftene for kontoret. Den finansielle situasjonen for dekning av urfolkenes aktivitet i Barentssamarbeidet, samt finansiering av prosjekt rettet mot urfolksmiljøer i regionen, må vies større oppmerksomhet. Urfolkene har ikke egne økonomiske midler til rådighet, men er avhengig av de respektive nasjonalstatenes økonomiske støtte.

Sametinget deltar i Regjeringens Europapolitiske forum og deltok på forumets første møte som ble avholdt 9. desember 2003. Sametinget deltar også i den administrative kontaktgruppen for lokale og regionale myndigheter samt Sametinget om Europapolitiske spørsmål. For Sametinget er det fremover et behov for enda større grad av fokusering på de politiske prosessene innenfor EUs politiske organer, så vel som på det som skjer innenfor EUs byråkratiske system. Behovet for spesialkompetanse i forhold til EU/EØS vil etter hvert vokse, og Sametinget må settes i stand til å møte de fremtidige utfordringene også på dette området.

3.3.17.1 Konvensjonen om biologisk mangfold

Som i foregående år har Sametinget i 2003 fulgt opp det internasjonale arbeidet med Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), og da særlig CBDs artikkel 8 (j) som omhandler urfolks tradisjonelle kunnskaper. Sametinget deltok på 8 (j) arbeidsgruppa sitt møte i Montreal i desember 2003. Et sentralt tema var her frivillige retningslinjer for konsekvensanalyser av tiltak som påvirker urfolks landområder og hellige steder, samt miljømessige, sosiale og kulturelle forhold. Andre sentrale tema var systemer for bevaring av tradisjonell kunnskap og styrket samarbeid med Permanent forum for urfolk. Anbefalingen fra arbeidsgruppens møte legges fram for konvensjonens partsmøte i februar 2004. Sametinget vil også i 2004 følge opp det internasjonale arbeidet med Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD). Sametinget har en god dialog med Miljøverndepartementet i dette arbeidet. Det forventes at Norge inntar en tydeligere holdning om at urfolks kunnskaper, praksiser og fornyelser for bevaring av det biologiske mangfoldet, forutsetter at urfolk har reell kontroll og råderett over sine landområder og ressurser.

3.3.17.2 Interreg-prosjekter

Arbeidet i 2003 har blitt konsentrert om å få frem flere prosjekter. Dette har man lyktes med i Åarjelsaemien Dajve delprogram som har hatt en vanskelig start, men som i slutten av 2003 har kommet opp i 9 nye prosjektsøknader som er under behandling.

Tabellen nedenfor viser hvor mange søknader hvert av de samiske delprogrammene har hatt inne og hvor mange av disse som er innvilget. Videre viser tabellen hvor mye som er bevilget av Sametingets egne budsjettmidler og hvor mye statlige Interreg-midler (IR-midler) som er gitt til de samiske prosjektene. Kolonnen helt til høyre viser de totale finansieringene på prosjektene (inkludert EU-midler og nasjonalfinansiering i EU-landene).

Tabell 3.1

Delprogram	Ant. søkn. totalt	Ant. innvilget	Sum Sametinget	Sum IR-midler	Sum innvilget totalt
Sápmi	28	16	400 800	1 254 750	6 756 880
Åarjelsaemien Dajve	13	4	827 850	1 015 214	8 341 610

4 Regjeringens arbeid med samepolitiske saker og oppfølging av saker i Sametingets årsmelding

4.1 Samiske barn og unge

4.1.1 Barnehager

Sametinget tildeles midler til tilskudd til samiske barnehager og til informasjons-, veilednings- og utviklingsarbeid i samiske barnehager og barnehager med samiske barn. Formålet med tilskuddet til samiske barnehager er å tilrettelegge for at samiske barn skal få utvikle sitt språk og sin kulturbakgrunn i barnehagen. Sametinget har utarbeidet egne retningslinjer for tilskuddet. Se Sametingets årsmelding kap. 3.3.14.1 for utfyllende opplysninger. Sametinget viser i sin årsmelding (kap. 3.2.8.) til at det er fordelt midler til 45 samiske barnehager (70 avdelinger) i 2003. Det er videre tildelt midler til samiskopplæring i barnehagen til 16 norske barnehager. Sametinget arrangerer nasjonale konferanser og nettverksamlinger for barnehageansatte og gir støtte til ulike prosjekter, bl.a. innenfor det sørsamiske området. Sametinget har gjennomført en rekke besøk til kommuner som har samiske barnehager og barnehager med samiske barn. Målet har vært å identifisere hvilke utfordringer disse barnehagene står overfor. Sametinget skal høsten 2004 arrangere en nordisk oppvekstkonferanse med særlig fokus på utfordringer i barnehagesektoren.

Lov om barnehager er under revisjon.¹ Odelsingsproposisjon om endringer i loven skal legges frem for Stortinget våren 2005. Sametinget er en viktig samarbeidspart for Barne- og familiedepartementet i arbeidet med lovrevisjonen. Sametinget blir også konsultert når det gjelder ny rammeplan for barnehager.

Barne- og familiedepartementet har jevnlig møter med Sametinget på administrativt plan for å drøfte utfordringer. Sametinget har pekt på behovet for økt fokus mot områder utenfor samiske kjerneområder. Disse områdene er ofte i en revitaliseringsfase og trenger særlig veiledning og informasjon i tilrettelegging og oppfølging av barnehagetilbud for samiske barn. Utfordringen ligger også i å rekruttere personale med samiskspråklig kompetanse.

4.1.2 Styrking av tilbudet til samiske barn og ungdom i kommunene

Sametinget og Barne- og familiedepartementet samarbeider om å styrke tilbudet til samiske barn og ungdom i kommunene. Samarbeidet om utgivelse av et hefte om samisk oppvekst og tilbudene i kommunene ble sluttført i 2003.

Departementet har siden 1999 hatt et utviklingsprogram for å styrke oppvekstmiljøet.² Tana kommune har deltatt i første del av programperioden, som en av ti kommuner. Kautokeino kommune deltar nå som en av åtte kommuner, fram til og med 2004. Målet for programmet er å styrke innsatsen mot vold, mobbing, kriminalitet, rus og rasisme.

Ett av tiltakene Europarådet gjennomfører på det ungdomspolitiske området er en internasjonal vurdering av den nasjonale ungdomspolitikken i Europarådets 45 medlemsland. Norge ble vurdert i annet halvår 2003. I den forbindelse hadde den internasjonale gruppen, som innhentet opplysninger til rapporteringen, et møte med Sametingets ungdomspolitiske utvalg. Gruppen møtte ulike departementer og statlige myndigheter som arbeider med ungdomspolitiske spørsmål, kommuner og fylkeskommune, samt representanter for den frivillige sektoren.

Barne- og familiedepartementet ga i 2003 økonomisk støtte til Barnevernets Utviklingssenter i Nord-Norge til å utforme fire temahefter om barnevern i samisk kontekst til bruk i praksisfeltet og innenfor ulike utdanninger. Arbeidet med temaheftene skal etter planen avsluttes i 2004.

4.1.3 Barnevern og familievern

Sametinget har i sin melding tatt opp behovet for en synliggjøring av samiske barns behov i den nye forvaltningsreformen for barnevern og familievern.

Målet for barneverntjenesten i årene framover er å skape et godt og helhetlig tiltaksapparat for barn og ungdom på kommunalt og statlig nivå.

¹ Se St.meld. nr. 10 (2003–2004) kap. 3

² St.meld. nr. 10 (2002–2003) kap. 4.2.

Målet er at barn og ungdom skal få nødvendig og rett hjelp og støtte til rett tid til barnets beste. Dette innebærer bl.a. et barnevern som har som mål å videreutvikle og ta i bruk hjelpe- og omsorgstiltak som er familie- og nærmiljøbaserte, med vekt på framheving av ressurser hos familiemedlemmene og viktige instanser og støttespillere i lokalmiljøet. Målet om et barnevern til barnets beste innebærer et barnevern til samiske barns beste der også samisk språk og kultur oppleves som viktig og likeverdig. For å nå dette målet er det behov for å øke den flerkulturelle kompetansen i barneverntjenesten.

Familierådslag er en familie- og nærmiljøbasert metode hvor målet er å bygge opp støttetiltak for utsatte barn og familier i deres nærmiljø. Metoden innebærer at den utvidede familie (slekt og nære andre) samles og kommer fram til tiltak for barnet og familien. Barne- og familiedepartementet har støttet et nasjonalt prosjekt for implementering, utvikling av og opplæring i metoden. Det er gjennomført opplæring i familierådslag i Finnmarkskommunene.

Sametinget mener at det må gjøres mer for utsatte barn og unge med samisk bakgrunn. Det må videre fokuseres på at tiltak for samiske barn og unge som plasseres utenfor hjemmet må ivareta barnets språk og kultur. Sametinget er blitt orientert av Barne- og familiedepartementet om etableringen av Barne-, ungdoms- og familieetaten.

Barne- og familiedepartementet har gjennom Program for foreldreveiledning utviklet materiell til foreldre og til bruk på helsestasjoner som skal gi støtte til foreldre i omsorgs- og oppdragerrollen. Noe av dette materiellet er oversatt til samisk. For mer informasjon, se www.foreldreveiledning.dep.no

Barne- og familiedepartementet yter driftstilskudd til Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge. Senteret satser bl.a. på forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til barnevernets møte med det flerkulturelle samfunnet, med vekt på barnevern i samisk kontekst. Barne- og familiedepartementet gav i 2003 midler til Barnevernets Utviklingssenter i Nord-Norge til å utforme fire temahefter om barnevern i samisk kontekst til bruk i undervisningsopplegg for studenter i grunn- og videreutdanningene og for ansatte i barneverntjenesten. Heftene vil foreligge i 2004.

Med midler fra Sametinget har Indre Finnmark familievernkontor gjennomført prosjektet «Metodeutvikling og kompetanseheving i arbeid med par og familier med rusrelaterte problemer i Sápmi». Prosjektet er nå i en avslutningsfase med utskrivning av rapport. Man har fått nyttige erfaringer som kan brukes i førstelinjetjenesten, og prosjek-

tet kan ha overføringsverdi til arbeid med tabubelagte problemområder også i andre kulturer.

Det arbeides fortløpende med iverksetting av ulike prioriterte tiltak ut fra rapporten «Kompetansetiltak for familievernet». Et viktig satsingsområde er styrking av tilbudet til minoritetsetniske familier, deriblant tilbudet til den samiske befolkning.»

4.2 Samisk språk, informasjon og synliggjøring

4.2.1 Mer aktiv bruk av samisk språk

Regjeringen anser språkspørsmålet for å være et av de viktigste saksområdene i samepolitikken. Regjeringen ønsker at samisk skal være et levende språk som blir brukt også i offentlig sammenheng.

Kultur- og kirke departementet, Utdannings- og forskningsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet tildelte i 2004 6 mill. kroner til utvikling av et samisk korrekturprogram for elektronisk saksbehandling.³ Arbeidet skal drives av Sametinget, som har tildelt 5,3 mill. kroner til prosjektet. Det betyr en samlet tildeling på kr. 11.3 mill. Denne teknologien med grammatikk og stavkontroll, orddelingsprogram og synonymordbok vil være et svært viktig hjelpemiddel i arbeidet med utvikling av samisk språk.

I 2003 lanserte Kommunal- og regionaldepartementet sine samiskspråklige sider på ODIN, regjeringens informasjonskanal.⁴ I løpet av 1. halvår i 2005 skal alle departementer og Statsministerens kontor ha samiskspråklig informasjon på ODIN.

For å gjøre det enklere for offentlige virksomheter å ta i bruk samisk er Kompetansebasen for samisk språk og IT nå etablert⁵, www.samit.no, «samIT» er et element i regjeringens arbeid rettet mot statlige etater, der målet er å legge til rette for bruk av samisk i IT-sammenheng og informere om statlig virksomhet på samisk. Den viktigste utfordringen framover er å gjøre «samIT» mer kjent og synlig i forvaltningen, noe som også skal knyttes til det generelle arbeidet departementet gjør for å styrke samisk språk i forvaltningen.

Regjeringen ønsker at flere lover og forskrifter skal oversettes til samisk. Forvaltningsloven og offentlighetsloven er på oppdrag fra Justisdepartementet oversatt til samisk. Oversettelsene er lagt ut på Justisdepartementets sider på Odin. I tillegg finner man oversettelsene på Kommunal- og regio-

³ Sametingets årsmelding kap 2.6 (denne melding kap. 3.2.6)

⁴ Se St.meld. nr. 10 (2003–2004) kap. 4.3

⁵ St.meld. nr. 10 (2003–2004) kap. 4.3

naldepartementets samiskspråklige sider. I tillegg skal alle departementene gjennomgå lover og forskrifter og lage en plan for oversettelse innen 1. mars 2005. Også underliggende etater skal oppfordres til å oversette flere forskrifter og kunngjøringer. Pasientrettighetsloven med forskrifter er etter oppdrag fra Sosial- og helsedirektoratet oversatt til samisk i 2004.

Regjeringen ønsker å bedre tilgang til tolker innen offentlig sektor. Som bidrag til å oppnå dette målet, har Samisk høyskole i løpet av 2004 utviklet studiemoduler for utdanning av tolker i samisk.

4.2.2 Nordisk samisk språkpris – Gollegiella

Sameministrene i de nordiske landene og same-tingspresidentene har, etter initiativ fra Kommunal- og regionaldepartementet i Norge, opprettet en nordisk samisk pris som en anerkjennelse og synliggjøring av innsats og arbeid for samisk språk. Prisen skal kunne tildeles enkeltpersoner, grupper av enkeltpersoner, organisasjoner eller institusjoner i de land der samene bor. Prisen ble utdelt første gang høsten 2004.

4.2.3 Indre Finnmark tingrett og samisk juridisk terminologi

Stortinget vedtok våren 2001 at det skulle opprettes en ny domstol, Indre Finnmark tingrett (Sis-Finnmárkkku diggegoddi).⁶ Domstolen ligger i den samiske kommunen Tana og har vært i drift siden 1. januar 2004. Den er en ordinær førsteinstansdomstol som skal betjene alle innbyggere innenfor sin rettskrets. Rettskretsen består av kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger og Tana. Disse kommunene omfattes av forvaltningsområdet for samisk språk, og Indre Finnmark tingrett er landets første tospråklige domstol. Den nye sorenskriveren kommer fra Tana kommune og er samisktalende.

Det skal også utarbeides et nytt saksbehandlingssystem i domstolene, hvor det blir tilrettelagt for bruk av samisk skriftspråk. Opprettelsen av Indre Finnmark tingrett vil dessuten være en god anledning til å videreutvikle samisk språk. I regi av Justisdepartementet og Tana kommune er det satt i gang et prosjekt som skal utvikle en samisk juridisk terminologi. I den forbindelse er det nedsatt faggrupper som arbeider med innsamling og systematisering av terminologi. I 2002 tildelte Justisdepartementet 250 000 NOK til dette prosjektet.

⁶ Se bl.a. St.meld. nr. 23 (2000–2001) Førsteinstansdomstolene i fremtiden og St.meld. nr. 55 (2000–2001) kap. 3.7.

Samme beløp ble tildelt også i 2003. Kommunal- og regionaldepartementet tildelte også 300 000 NOK til prosjektet i 2003.

Målet med opprettelsen av Indre Finnmark tingrett og språkutviklingsprosjektet er at den samiske befolkningen skal oppleve at rettsvesenet blir mer tilgjengelig, og at rettsvesenets kunnskap om samiske sedvaner og rettsoppfatninger skal øke. Opprettelsen kan også ses på som en lojal oppfølging av merknader i tilknytning til Norges ratifisering av Europarådets minoritetsspråkpakt.

4.2.4 Forvaltningsområdet for samisk språk

Samisk og norsk er likeverdige språk, jf. sameloven kap. 3. Innenfor forvaltningsområdet for samisk språk (kommunene Kåfjord, Kautokeino, Karasjok, Nesseby, Porsanger og Tana) er samisk og norsk likestilte språk. Tysfjord kommune har søkt om å bli innlemmet i det samiske forvaltningsområdet. Sametinget behandlet saken i 2002 og har bedt Kultur- og kirke departementet gjøre endringer i samelovens språkregler slik at kommunen kan komme inn under forvaltningsområdet.⁷

Regjeringen vil følge opp vedtaket i løpet av høsten 2004 ved å fremme en odelstingsproposisjon om endringer i samelovens regler om forvaltningsområdet for samisk språk.

Departementene har også mottatt søknad fra Snåsa kommune om å bli innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk.

4.2.5 Evaluering av samelovens språkregler

Sametinget har bedt Kultur- og kirke departementet om å gjennomføre en evaluering av samelovens språkregler.⁸ Departementet har innledet samtaler med Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet om utarbeidelse av mandat for evalueringen. Det tas sikte på å gjennomføre evalueringen i løpet av 2005.

4.2.6 Stedsnavnloven

Kultur- og kirke departementet arbeider nå med en odelstingsproposisjon med forslag til endringer i stedsnavnloven. Det tas sikte på fremleggelse av proposisjonen innen utgangen av 2004.⁹

⁷ Jf. St.meld. nr. 10 (2003–2004) kap. 4.2.

⁸ Jf. Sametingets årsmelding kap. 3.10 (denne melding kap. 3.3.10).

⁹ Sametingets årsmelding kap. 4.2.3. (Se vedlegg til denne melding)

4.2.7 Samiske veivisere

Gjennom et prosjekt med «samiske veivisere» ønsker regjeringen å gi samiske ungdommer i oppgave å informere om samisk språk, kultur og samfunnsliv.¹⁰ Det tas sikte på at veiviserne skal besøke skoler over hele landet. Tre veivisere ble utnevnt under Riddu-Riddu-festivalen i 2004. Ungdommene vil bli administrativt knyttet til Samisk Høgskole i Kautokeino, som vil være ansvarlig for den praktiske gjennomføringen av prosjektet. Dette vil i første omgang være et tre-årig prøveprosjekt. Det vil så bli evaluert med sikte på vurdering av en eventuell videreføring.

4.2.8 6. februar som offisiell flaggdag

Regjeringen har bestemt at Samefolkets dag skal være offisiell flaggdag.¹¹ Stadig flere offentlige institusjoner velger å markere Samefolkets dag ved å flagge enten med det nasjonale eller det samiske flagget. 6. februar 2004 ble markert ved et større kulturelt arrangement i regjeringskvartalet. Arrangementet ble åpnet av Statsråd Erna Solberg. Offisiell flagging på samefolkets dag bidrar til en verdig markering av dagen og synliggjør og skaper oppmerksomhet om samer og samiske forhold.

4.3 Utdanning

Det vises til Sametingets årsmelding kap. 3.2.9 og 3.3.14.5.

4.3.1 Organisatoriske endringer i sentraladministrasjonens behandling av saker om grunnopplæring i og på samisk

Som et ledd i omorganiseringen av den sentrale statlige skoleadministrasjonen er det blitt opprettet et direktorat for utdanning. Utdanningsdirektoratet skal være et utøvende organ under departementet med hovedvekt på oppgaver av faglig og forvaltningsmessig karakter. Hovedhensikten med en slik institusjon er at den skal være et styringsorgan for utviklingen av kvalitet i norsk grunnopplæring. Det tidligere Læringscenteret og Statped er integrert i Utdanningsdirektoratet. Dessuten er det en

del medarbeidere i Utdannings- og forskningsdepartementet som er flyttet over til direktoratet.

Arbeidets art kan i store trekk karakteriseres slik:

- analyse og vurdering
- utvikling, veiledning og støtte
- tilsyn og forvaltning

Direktoratet skal på selvstendig grunnlag og i samarbeid med lokale instanser og Sametinget også ha ansvaret for kvalitetsutviklingen i den samiske skolen. Det er viktig at arbeidet med samisk opplæring får en like sentral plass som tilsvarende oppgave for majoritetsbefolkningen slik at det statlige virkemiddelapparatet blir sett i sammenheng. For å styrke direktoratets kompetanse på samisk opplæring er departementets spesifikke fagkompetanse på området overført til direktoratet.

4.3.2 Vedrørende likestilling

Det er i dag stor forskjell i utdanningsnivået til samiske kvinner og menn. Mange kvinner velger høyere utdanning, mens menn i stor grad sikter seg inn på de tradisjonelle samiske næringene. Høsten 2003 var 148 av de 177 studentene ved Samisk høgskole kvinner. Det er en likestillingspolitisk utfordring at samiske menn velger bort høyere utdanning. I arbeidet med å utvikle nye studie tilbud, vil Samisk høgskole legge vekt på å utvikle studier som rekrutterer mannlige studenter. Samisk høgskole har i 2004 fått tildelt midler til arbeid med rekruttering av studenter.

4.4 Samisk forskning

Ansvaret for samisk forskning er sektorovergripende. St.meld. nr. 34 (2001–2002) Kvalitetsreformen – om høyere samisk utdanning og forskning tok til orde for å styrke samisk forskning og rekrutteringen til samisk forskning. I forbindelse med oppfølging av meldingen, ble Norges Forskningsråds program for samisk forskning økt fra 4,6 mill. kroner til 8,2 mill. kroner over statsbudsjettet for 2003. Bevilgningen på 8,2 mill kr ble videreført i 2004. I tillegg ble det for 2004 tildelt 1 mill kr ekstra over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett til Norges forskningsråds samiske program for å styrke samisk som originalspråk i samisk forskning.

Regjeringen ser det som viktig å styrke samisk som forskningsspråk. For 2005 har Regjeringen derfor foreslått at bevilgningen økes med 1 mill kr over Kommunal- og regionaldepartementets bud-

¹⁰ Sametingets årsmelding kap. 4.6. (Se vedlegg til denne melding)

¹¹ Sametingets årsmelding kap. 4.7. (Se vedlegg til denne melding)

sjett, slik at den samlede bevilgning blir på 9,2 mill kr.

Hovedmålet for programmet er å rekruttere forskere og stimulere til forskning som kan gi ny kunnskap og nye perspektiv, medvirke til å utvikle samisk som vitenskapsspråk og stimulere til tverrfaglig og flerinstitusjonelt samarbeid innenfor samisk forskning på nasjonalt, nordisk og internasjonalt nivå. Når programperioden er over, vil Forskningsrådet vurdere målsetningen for programmet og innsatsen i dialog med samepolitiske og samiskfaglige miljø, og deretter videreføre programmet i den nåværende formen eller eventuelt justere programplanen. I prinsippet er Forskningsrådet også pliktig til å vurdere om samiske problemstillinger er relevante å forske på innenfor andre forskingsprogram.

4.5 Kultur, idrett, media

4.5.1 Samarbeidet mellom regjeringen og Sametinget på kulturområdet

Kultur- og kirkedepartementet og Sametinget har etablert et system med kontaktmøter på administrativt nivå to ganger i året for å sikre en god dialog.¹² Kultur- og kirkedepartementet overførte fra 2002 forvaltningsansvaret for en rekke kulturinstitusjoner og tiltak til Sametinget, deriblant Samisk spesialbibliotek, mobil bibliotekjeneste, samisk kunstnerstipend, utstillingsvederlag til samiske kunstinstitusjoner, stedsnavntjenesten og oppfølging av samisk språkløv, samiske museer, samisk arkiv, samiske musikkfestivaler og Beavvas Sami Teahter. Sametinget forvalter nå en rammebevilgning til kulturformål, og det er opp til Sametinget å prioritere innenfor denne rammen.

4.5.2 Samisk kultur

For en helhetlig gjennomgang av regjeringens språk- og kulturpolitikk vises det til St.meld. nr. 48 (2002–2003) *Kulturpolitikk fram mot 2014*. Meldingen tar opp den samlede språk- og kulturpolitikken for de neste ti årene, inkludert samisk kultur og språk.

Sametinget vedtok i 2004 å be Kultur- og kirkedepartementet om å overføre forvaltningsansvaret for samisk arkiv til Riksarkivaren, slik at samisk arkiv blir en del av det statlige arkivverket.¹³ I budsjettet for 2005 foreslås det en overføring på 0,7 mill kr for samisk arkiv til det statlige Arkivverket.

¹² Se St.meld. nr. 10 (2002–2003) kap. 3.

¹³ Sametingets årsmelding kap 3.9 (denne melding kap. 3.3.9).

4.5.3 Samiske kulturbygg¹⁴

Utbyggingen av byggetrinn II ved Árran lulesamiske senter i Tysfjord ble sluttført høsten 2003. I forbindelse med revidert budsjett 2002 ble det tildelt 5 mill. kr til dette, bl.a. som oppfølging av merknader fra Kommunalkomiteen (jf. B.innst. S. nr. 5 (2000–2001) og B.innst. S. nr. 5 (2001–2002)).

I Kultur- og kirkedepartementets investeringsplan for 2005–2008 (jf. St.prp. nr. 1 (2004–2005) er Østsamisk museum i Neiden ført opp med 26,2 mill. kroner i tilskudd.¹⁵ Staten har tidligere gitt 3,8 mill. kroner til byggeprosjektet. Ája samisk senter i Kåfjord er oppført med et samlet tilskudd på 21,3 mill. kroner, der det første tilskuddet er planlagt gitt i 2006 (10 mill. kroner).¹⁶ Til Samisk Kunstmuseum er det ført opp et planleggingstilskudd på 1 mill. kroner i 2006 og 10 mill. kroner i 2007. Det forutsettes at kunstmuseet inngår som en avdeling av De Samiske Samlinger. Tilskuddsrammen på 30 mill. kroner er basert på foreløpig estimat. For prosjektene Ája samisk senter og Samisk kunstmuseum er tallene å anse som foreløpige plantall, der en må ta forbehold om den videre bearbeidelsen av prosjektene og den årlige budsjettbehandling.

Kultur- og kirkedepartementet har også bidratt med 1 mill. kroner til delfinansiering av kjøpesummen for boet etter den samiske multikunstneren Nils-Aslak Valkeapää.¹⁷

4.5.4 Samisk idrett

Sametingets årsmelding 2003 viser til stor aktivitet innen samisk idrett og et økt behov for midler til idrettsaktivitet og til organisering av denne aktiviteten. Sametinget og Samenes idrettsforbund – Norge (SVL-N) har henvendt seg til Kultur- og kirkedepartementet (KKD) med en anmodning om årlig tilskudd fra spillemidlene. KKD har bedt Sametinget om å legge fram en søknad som kan legges til grunn for behandlingen av saken. Samisk idrett har for øvrig mulighet til å søke om spillemidler til etablering av nødvendig infrastruktur gjennom dagens tilskuddsordninger til anlegg. I tillegg kan samiske idrettslag søke om midler gjennom tilskuddsordningen for lokale lag og foreninger.¹⁸

¹⁴ Se Sametingets årsmelding kap 3.12 (denne melding kap. 3.3.12)

¹⁵ Se Sametingets årsmelding kap 3.12 (denne melding kap. 3.3.12).

¹⁶ Se Sametingets årsmelding kap 3.1.3.1 (denne melding kap. 3.3.1.3.1).

¹⁷ Sametingets årsmelding kap 3.13.1 (denne melding kap. 3.3.13.1).

¹⁸ Se for øvrig St.meld. nr. 10 (2003–2004) kap. 4.5.

4.5.5 Samiske media

Slik Sametinget peker på i kap. 3.3.13.1, ble grunnstøtten til samiske publikasjoner i 2003 utvidet til å omfatte kvinnebladet Gába, barnebladet Leavedolgi og det kristne bladet Nuorttanaste. Sametinget peker på at et er fortsatt behov for å styrke utgivelsene av disse slik at de kan utgis med ønsket kvalitet og med flere utgivelser i året.

Ordringen med tilskudd til samiske aviser er videreført over Kultur- og kirkedepartementets budsjett, og utgjør til sammen 11,6 mill. kroner i 2004. I regjeringens budsjettforslag for 2005 er forslaget til bevilgning 12,9 mill kr, en økning på 11,6 % i forhold til 2004. Under behandlingen av St.meld. nr. 33 (2001–2002) *Tilleggsmelding til St.meld. nr. 55 (2000–2001) Om samepolitikken* gikk Stortinget bl.a. inn for å justere tilskuddssatsene for samiske aviser i favør av de samiskspråklige avisene i ordningen, samt å vurdere overføring av forvaltningsansvaret for tilskuddet til Sametinget. Et flertall i kommunalkomiteen ønsket dessuten å åpne for offentlig støtte til lulesamisk innstikk i norskspråklig lokalavis. Departementet arbeider nå med å følge opp forslagene i stortingsmeldingen. Departementet vil foreslå endringer i regelverket for tilskuddsordningen som innebærer at den foreslåtte budsjettøkningen forbeholdes de samiskspråklige avisene. Videre vil departementet åpne for tilskudd til innstikk eller lignende på lulesamisk i aviser som i utgangspunktet faller utenfor forskriftens definisjon av samisk avis. Departementet har dessuten tatt kontakt med Sametinget for å drøfte en eventuell overføring av forvaltningsansvaret for tilskuddsordningen for samiske aviser.

Nordnorsk filmsenter AS mottar i alt 5,9 mill. kroner i 2004. Bevilgningen gjelder både tilskudd til drift av senteret og produksjon av kortfilm. Det er en forutsetning for tilskuddet at det skal produseres minst én samisk film med støtte fra Nordnorsk filmsenter AS. I budsjettforslaget for 2005 er bevilgningen redusert med 0,5 mill kr, noe som medfører at tilskudd til kortfilmproduksjonen ved Nordnorsk filmsenter blir på samme nivå som for Vestnorsk filmsenter.

4.6 Endring av sameloven

4.6.1 Sentral føring av samemanntallet

Stortinget har etter forslag fra regjeringen endret sameloven § 2–6 jf. Ot.prp. nr. 26 (2003–2004) *Om lov om endringer i lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven)*. Dette er også omtalt i Sametingets årsmelding kap 2.4. Bakgrunnen var Sametingets forslag om sentral føring av samemanntallet. Lovendringen innebærer at Sametinget har overtatt manntallsføringen fra kommunene og tinget har ansvaret for den samlede manntallsføringen og for at samemanntallet føres kommunevis. Begjæring om innføring i samemanntallet har hittil vært fremmet overfor bostedskommunen. Lovendringen innebærer at begjæring om innføringer og strykninger i samemanntallet skal rettes til Sametinget. Kommuner som mottar begjæringer, skal oversende disse løpende til Sametinget. Samemanntallet vil bli utarbeidet av Sametinget på grunnlag av folkeregisteret, samemanntallet ved siste valg og de krav om innføring eller strykning som er kommet i løpet av valgperioden.

Den administrative oppfølging og tilrettelegging for sentral føring av samemanntallet vil skje av Sametinget i samarbeid med Sentralkontoret for folkeregistrering. Eventuelle merkostnader beregnes til ca 0,5 mill kroner pr. år. Endringen i sameloven krever tilsvarende revisjon av forskrift om valg av Sameting. Forskriftsendringen vil skje i nært samarbeid med Sametinget.

Den administrative oppfølging og tilrettelegging for sentral føring av samemanntallet vil skje av Sametinget i samarbeid med Sentralkontoret for folkeregistrering. Eventuelle merkostnader beregnes til ca 0,5 mill kroner pr. år. Endringen i sameloven krever tilsvarende revisjon av forskrift om valg av Sameting. Forskriftsendringen vil skje i nært samarbeid med Sametinget.

4.6.2 Innføring av fire utjevningsmandater i Sametinget

Regjeringen har fremmet forslag om endringer i samelovens § 2–4 med sikte på å innføre fire utjevningsmandater til Sametinget slik at det totalt blir 43 representanter i tinget. Det tas sikte på at lovendringen kan iverksettes med virkning fra valget i 2005. Se Ot.prp. nr. 21 (2004–2005) for ytterligere opplysninger.

4.7 Helse- og sosialtjenester til samene

Helseministeren har i denne perioden hatt to møter, avholdt i Karasjok og i Oslo, om saker vedrørende helsetjenestetilbudet til den samiske befolkning. Disse samtaler har bl.a. ført til enighet om opprettelse av et samarbeidsorgan som kan ivareta hensyn til den samiske befolkningen i forhold til helseforetakene. Sametinget og Helsedepartementet konsulterer hverandre ellers jevnlig om forhold knyttet til helsetjenesten.

I den videre gjennomføringen av tiltak i handlingsplan «Mangfold og likeverd – Regjeringens handlingsplan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge 2002–2005»¹⁹ forutsetter departementet et tett samarbeid mellom Sametinget og Sosial- og helsedirektoratet. Handlings-

planen gjelder for perioden 2002–2005, og videre oppfølging skal avklares i løpet av 2005.

Helsedepartementet har avsatt midler (10,7 mill. kr i 2004) til forsøks- og utviklingsarbeid med utgangspunkt i NOU 1995: 6 «Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge» og handlingsplanen «Mangfold og likeverd». Av disse midlene er 5,1 mill. kr overført til Sametinget. Dette beløpet går i hovedsak til forvaltning av prosjektmidler og til finansiering av to saksbehandlerstillinger i Sametinget. I tråd med konklusjoner fra evalueringen i 2002 har Sametinget et selvstendig ansvar for forvaltning av tilskuddsmidlene.

Resten av midlene blir forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet til iverksetting av de andre tiltak i planen. Senter for samisk helseforskning er i 2004 tildelt 4,3 mill. kroner til ordinær drift og til slutføring av helse- og levekårsundersøkelse i samiske områder. De resterende midler disponeres til etablering av samisk informasjonstjeneste, oversettelser, forprosjektering av tolkeutdanning og delfinansiering av samisk logopedstilling ved Sonjatun helsesenter i Nordreisa.

Tilbudet til personer med psykiske lidelser i den samiske befolkningen skal styrkes gjennom opptrapping av psykisk helsevern i Karasjok og i Lakselv til nasjonale kompetansebasert for tjenester til den samiske befolkning, slik dette framgår av Opptrappingsplanen for psykisk helse, hvor det heter at tilbudet til personer med psykiske lidelser i den samiske befolkningen skal styrkes gjennom etablering av kompetansesenter og utbygging av behandlingstilbudet. Den samlede bevilgning til formålet er ca. 13 mill. kr i 2004 (en økning på 6 mill. kr fra 2003).

4.8 Fiskerispørsmål

4.8.1 Kontakt mellom Fiskeri- og kystdepartementet og Sametinget

Det avholdes jevnlig møter mellom Sametinget og Fiskeri- og kystministeren. Slik blir Fiskeri- og kystdepartementet kjent med Sametingets synspunkter, og de samiske aspekter av problematikken knyttet til samiske kyst- og fjordområder. Generelt gir denne kontakten Sametinget muligheter for en innvirkning på fiskeripolitikken. Fiskeri- og kystministeren besøkte Sametinget i Karasjok høsten 2004.

¹⁹ Se St.meld. nr. 10 (2002–2003) kap. 4.3 og St.meld. nr. 10 (2003–2004) kap. 6.

4.8.2 Om fisket av kongekrabbe

Norge innførte i forståelse med Russland i 2004 en vestgrense for felles forvaltning av kongekrabbe ved 26 grader østlig lengdegrad for å begrense spredningen av kongekrabbe vest for denne grensen.²⁰ Fiskeridepartementet vedtok 6. august 2004 en forskrift om fangst av kongekrabbe vest for 26°Ø som åpner for fri fangst og setter utkastforbud for all kongekrabbe i Norges indre farvann, sjøterritoriet og økonomisk sone vest for 26°Ø. Fisket vest av 26°Ø er ikke adgangsbegrenset. For å unngå sammenblanding av kongekrabbe fanget øst av 26°Ø, kan ikke fartøy som har kvote på kongekrabbe øst for denne grensen samtidig fiske etter kongekrabbe vest for 26°Ø.

For fisket etter kongekrabbe øst for 26°Ø fastsatte Fiskeri- og kystdepartementet forskrift 8. juli 2004. Kvoten på 280.000 krabber fordeles med 270.000 til kommersiell fangst og 10 000 til forskningsfangst. Det er også avsatt 2.000 krabber som disponeres av reiselivsnæringen i Finnmark. Fangstperioden er satt fra 27. september til 31. desember 2004, og det er bare anledning til å fange hannkrabber over minstemål på 137 mm skjoldlengde.

Alle som fikk adgang til å delta i kongekrabbefangsten i 2003, har også adgang til å delta i 2004. Som følge av utvidet fangstområde, endret referanseperiode samt at øvre lengdegrense er endret til 21 meter og nedre lengdegrense er endret til 6 meter, vil antall deltakende fartøy i 2004 øke.

Fastsettelsen av en lavere lengdegrense for fiskerifartøyer har gjort at flere fiskere i de samiske områder nå kan fiske kongekrabbe. Fiskeri- og kystdepartementet finner at det av kvalitets- og sikkerhetsmessige grunner ikke vil være aktuelt å gå inn for en lavere lengdegrense.

4.8.3 Om fisket av kysttorsk²¹

Fra 1. mai 2004 ble det innført områdebegrensninger for vern av norsk kysttorsk ved at det er trukket opp fjordlinjer for begrensninger i utøvelsen av fisket. Fartøy over 15 meter som fisker med konvensjonelle redskap må være utenfor disse fjordlinjene når det fiskes etter torsk. Det ble samtidig innført en øvre grense på 3.000 kg. rund vekt for tillatt omsetning av torsk for ikke-manntallsførte fiskere. Det skal også innføres en utførselskvote på 25 kg fisk per person. Disse bestemmelsene innebærer

²⁰ Se Sametingets årsmelding kap. 3.13.2 (denne melding kap. 3.3.13.2).

²¹ Se St.meld. nr. 10 (2003–2004) kap. 7.1 for bakgrunn.

en skjerming av områder for den minste kystflåten, og således også samiske fjordfiskere.

Bestandssituasjonen for norsk kysttorsk er ifølge forskerne svært dårlig også i 2004. Det er foreløpig ikke tatt stilling til eventuelle ytterligere tiltak for 2005, men eventuelle tiltak vil bli vurdert innen utgangen av 2004.

4.8.4 Om nærhets- og avhengighetsprinsippet

Sametinget hevder (årsmeldingens pkt 3.3.13.2 Næringsutvikling) at samene som urfolk i Norge ikke får oppfylt de fundamentale rettighetene når det gjelder forvaltning og mulighet til fangst av fisk. Sametinget viser til at dette i første rekke gjelder forvaltningsordninger som fører til at fiskere taper sine historiske fiskerettigheter.

Sametinget etterlyser at nærhets- og avhengighetsprinsippet legges til grunn ved forvaltning. Fiskeri- og kystdepartementet påpeker (jf. St.meld. nr. 10 (2003–2004) kap. 7.1.) at når det gjelder nærhets- og avhengighetsprinsippet, i den betydning at deltakeradgang skal tildeles på bakgrunn av geografisk tilhørighet, er det pr. i dag ikke hjemmel i deltakerloven for å tildele deltakeradgang basert bare på slike kriterier.

4.8.5 Om deltakelse i reguleringsrådet

Sametinget viser i sin årsmelding (kap 3.3.13.2) til at det generelt har vært vanskelig å få gjennomslag i Reguleringsrådet for Sametingets syn på reguleringene.

Fiskeri- og kystdepartementet vil presisere (jf. St.meld. nr. 10 (2003–2004) kap 7.1) at Reguleringsrådet erstatter en ordinær høringsprosess og fungerer som et rådgivende organ for Fiskeri- og kystdepartementet. Reguleringsrådet gir råd om hvordan de norske kvotene skal fordeles mellom norske fiskere og om hvordan fisket skal utøves. Fiskeridirektoratet forbereder møtet i Reguleringsrådet, og gir i sakspapirene forslag til råd. Forslagene blir diskutert i Reguleringsrådet og Reguleringsrådet gir ved avstemming blant medlemmene sin tilråding til Fiskeri- og kystdepartementet. Rådet har 12 medlemmer og Sametinget er representert med ett medlem.

4.9 Reindrift

4.9.1 Konsultasjoner og forhandlinger

Det vises til punkt 3.2.1 i Sametingets årsmelding angående konsultasjoner. Landbruksdepartemen-

tet ser det som viktig og nødvendig at det legges opp til gode konsultasjons- og forhandlingsprosedyrer i forhold til samiske interesser. Det pågår nå et arbeid med revisjon av reindriftsloven, og i den forbindelse har Landbruks- og matdepartementet lagt opp til å konsultere både Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund²².

4.9.2 Likestillingsmessige utfordringer

Det vises til Sametingets årsmelding kap. 3.2.5. angående likestillingspolitiske utfordringer. Livskraftige samiske samfunn forutsetter at kvinnene har en sentral posisjon og innflytelse på alle plan. Når det gjelder det reindriftspolitiske arbeidet, blir det derfor viktig å legge til rette for at kvinnene finner det meningsfylt å være i reindriften. Avsetningen til kvinnerettede tiltak over reindriftsavtalen er et bidrag i så henseende. Det er nå igangsatt et arbeid med å vurdere kvinnenes stilling i reindriften, herunder bruken av de økonomiske virkemidlene. Formålet med dette arbeidet er å få utviklet en fornyet og mer målrettet likestillingspolitikk i reindriftsnæringen med siktemål å legge til rette for økt deltagelse og innflytelse fra kvinner. I forbindelse med revisjonen av reindriftsloven vil Landbruksdepartementet ha fokus på likestillingsmessige spørsmål og de forpliktelser som følger av FNs kvinnekonvensjon.

4.9.3 Kultur og næringsliv

I årsmeldingen påpekes det at Sametinget i dag deltar som observatør i reindriftsforhandlingene (kap. 3.2.10). Sametinget mener at denne rollen må endres slik at Sametinget får en reell påvirkningsmulighet, og at dette må gjelde både i forhold til reindriftsforhandlingene og jordbruksforhandlingene.

For reindriftsforhandlingenes del innebærer dagens ordning, foruten at Sametinget er observatør under forhandlingene, at Sametinget avgir uttalelse på grunnlag av stortingsproposisjonen om reindriftsavtalen før Stortinget sluttbehandler denne. Sametingets uttalelse vil på den måten utgjøre en del av grunnlaget for Stortingets behandling. Når det gjelder jordbruksforhandlingene, er det lagt opp til drøftinger med Sametinget om utformingen av jordbrukspolitikken generelt, og utfordringene i det samiske jordbruket spesielt, i forkant av de årlige jordbruksoppgjørene.

I lys av en nærings- og samepolitisk utvikling er spørsmålet omkring Sametingets rolle noe som

²² Se også St.meld. nr. 10 (2003–2004) kap. 7.2.

jevnlig vil måtte vurderes nærmere av Regjeringen i samråd med de respektive næringsorganisasjoner.

4.9.4 Arealvern, arealforvaltning og næringsutvikling

Reintallssituasjonen i Finnmark et forhold som vil ha stor oppmerksomhet framover. Det gjøres nå en betydelig innsats for å legge til rette for tilstrekkelig slakting og nødvendig avsetning i markedet. (Problematikken omtales i Sametingets årsmelding pkt. 3.3.13.2.)

4.10 Rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i samiske områder

Det vises til avsnitt om «rettigheter» i Sametingets årsmelding kap. 3.2.2. og 3.2.3. Sametinget behandler arbeidet med finnmarksloven også under «selvbestemmelse» i punkt 3.2.2.

4.10.1 Finnmarksloven

Regjeringen fremmet 4. april 2003 Ot.prp. nr. 53 om lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) for Stortinget.²³ Stortingets justiskomiteé har gjennomført høringer og var i oktober 2003 på en reise i Finnmark der komiteen blant annet hadde møter med Sametinget og Finnmark fylkesting og ordførerne i de fem samiske kommunene. I april 2004 var justiskomiteen på studiereise i Canada sammen med sametingspresidenten og fylkesordføreren.

Justiskomiteen reiste i brev 19. juni 2003 en rekke spørsmål til justisministeren om regjeringens forslag til finnmarkslov. Komiteen ba blant annet om en uavhengig folkerettslig vurdering av lovforslaget. Justisdepartementet ga professorene Hans Petter Graver og Geir Ulfstein i oppgave å undersøke lovforslagets forhold til folkeretten. Professorenes rapport ble oversendt justiskomiteen 3. november 2003.

Professorene mente at lovforslaget ikke gikk langt nok i å oppfylle folkerettens krav til urfolks landrettigheter og begrunnet dette hovedsakelig i en tolkning av artikkel 14 nr. 1 i ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk.

I brev 18. desember 2003 stilte justiskomiteen flere spørsmål til regjeringen. Komiteen ba blant

annet om regjeringens vurdering av professorene Graver og Ulfsteins folkerettslige utredning. Dette spørsmålet ble besvart ved justisministerens brev 6. april 2004 og oversendelse av Utenriksdepartementets retteavdelings folkerettslige utredning til justiskomiteen 22. april 2004. De øvrige spørsmålene fra justiskomiteen ble besvart i brev 14. juni 2004.

Justiskomiteen vedtok i oktober 2003 at den i forbindelse med arbeidet med finnmarksloven skulle gjennomføre konsultasjoner med Sametinget og Finnmark fylkesting. Før sommeren 2004 er det avholdt to runder med konsultasjoner.

4.10.2 Samerettsutvalgets arbeid sør for Finnmark

Samerettsutvalget arbeider videre med spørsmål i forhold til rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i samiske områder sør for Finnmark fylke. Justisdepartementet har i den forbindelse tildelt midler til et større forskningsprosjekt.

4.11 Miljøvern i samiske områder

4.11.1 Arealvern og arealforvaltning

Det vises til kap. 3.3.11.1 i Sametingets årsmelding. Verneplanarbeidet etter naturvernloven skjer i henhold til lovens saksbehandlingsregler i § 18 og etter nærmere saksbehandlingsregler i Miljøverndepartementets rundskriv T-3/99. I St.meld. nr. 10 (2003–2004) *Om Sametingets virksomhet i 2002* heter det at

«Miljøverndepartementet vil ta kontakt med Sametinget med tanke på å se nærmere på om man kan bedre behandlingsrutinene innenfor rammen av naturvernloven slik at samiske interesser kan ivaretas på best mulig måte.»

Dette er fulgt opp med et møte mellom samesetingspresidenten og miljøvernministeren i januar 2004. Det er senere gjennomført et administrativt møte 27. april 2004 mellom Sametinget og Miljøverndepartementet. Sametingets skal på denne bakgrunn komme med konkrete forslag til forbedringer i planprosessen. Departement tar deretter sikte på å fremme et forslag til nærmere saksbehandlingsregler som på en best mulig måte kan sikre at samiske interesser blir involvert i verneprosesser etter naturvernloven i løpet av 2004.

Miljøverndepartementet vil også bemerke at verneplanprosessen for Tysfjord-Hellemo nå er kommet i gang igjen etter å ha ligget nede siden 2001. Spørsmålet om å gjenoppta verneplanarbeid-

²³ Jf. St.meld. nr. 10. (2003–2004) kap. 9.1.

det har vært gjenstand for behandling av Stortinget våren 2003. Stortinget vedtok følgende anmodning (vedtak nr. 367 (2002–2003)) ved behandlingen av St.meld. nr. 55 (2000–2001) og St.meld. nr. 33 (2001–2002), jf Innst. S. nr. 110 (2002–2003) 1. april:

Stortinget ber Regjeringen medvirke til at verneplanarbeidet for Tysfjord/Hellemobotn blir en nasjonal prosess med direkte kontakt mellom Miljøverndepartementet og Sametinget. Organiseringen av arbeidet skal skje i samråd med Sametinget, og sikre at det ikke blir fattet avgjørelse om vern av Tysfjord/Hellemo-området uten at lulesamiske interesser er utredet og ivaretatt.

Det er i samråd med bl.a. Sametinget laget et saksbehandlingsopplegg og program som fremgår av Miljøverndepartementets brev av 16. januar 2004 til Fylkesmannen i Nordland. Det er i mandatet lagt til grunn at det videre arbeid skal skje som en nasjonal prosess, og det er lagt opp til planleggingsprosedyrer som skal sikre at lulesamiske interesser blir utredet og tatt med på råd. En arbeidsgruppe med representasjon fra lokale samiske interesser og kommunale og statlige interesser på lokalt-/regionalt nivå skal legge fram et forslag til opplegg for organisering og planlegging innen 1. september 2005.

4.11.2 Kulturminnevern

Det vises til kap. 3.3.11.2 i Sametingets årsmelding.

Miljøverndepartementet overførte i 2001 myndighet til Sametinget etter kulturminneloven som en midlertidig forvaltningsordning i 3 år. Norsk Institutt for by- og regionsforskning (NIBR) og Norut Finnmark evaluerte høsten 2003 forvaltningsordningen, og utredningen har vært på en begrenset høring ved årsskiftet 2003/2004. Forvaltningsordningen ble i 2004 forlenget ut 2005.

Regjeringen skal legge frem en egen stortingsmelding om kulturminnepolitikken hvor bl.a. samisk kulturminneforvaltning vil bli omtalt.

4.12 Mineralloven

Under Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde er det punkt 3.3.7.2 i Sametingets årsmelding som foranlediger utfyllende kommentarer. Punktet angår mineralloven.

På bakgrunn av møtet mellom den politiske ledelsen i Nærings- og handelsdepartementet og Sametingets visepresident ble det fra Nærings- og

handelsdepartementets side tatt initiativ til å avholde et møte med Sametinget for å diskutere Sametingets synspunkter på et nytt mineralloverk. Heldagsmøtet fant sted i Karasjok i mars der også Kommunal- og regionaldepartementet var til stede. I forkant av møtet oversendte departementet skriftlig bakgrunnsmateriale som grunnlag for diskusjonene i møtet. Det er utarbeidet referat fra møtet. Både Sametinget og Nærings- og handelsdepartementet ga uttrykk for at møtet hadde vært konstruktivt og nyttig.²⁴

4.13 Petroleumsvirksomhet i Barentshavet

Som omtalt i St.meld. nr. 38 (2003-2004) Om petroleumsvirksomheten ble det i høringsperioden for utredningen om helårig petroleumsvirksomhet i området Lofoten – Barentshavet (ULB) avholdt et møte mellom myndighetene og representanter for samiske interesser. På møtet deltok representanter fra Olje- og energidepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruksdepartementet, Sametinget, Norske Reindriftssamers Landsforening og Reindriftsstyret. Ulike tiltak for oppfølging av utredningen «Petroleumsvirksomhet i Lofoten-Barentshavet og samiske forhold», som ble utarbeidet under ULB, ble diskutert. I denne forbindelse ble det enighet om noen punkter som myndighetene skulle følge opp. Av disse punktene har Olje- og energidepartementet ansvaret for følgende:

- For å sikre at samiske forhold blir tilstrekkelig belyst ved utbygging av petroleumsressurser, skal det tas inn i veilederen til konsekvensutredninger for feltutbygginger at konsekvenser for samiske interesser og reindriftsinteresser skal inngå i konsekvensutredningen der dette er relevant.
- Når produksjonen på Snøhvit har foregått noen år, skal det utføres et flerfaglig forskningsprosjekt for å kartlegge de faktiske konsekvenser av Snøhvitutbyggingen på samiske næringer, kultur og samfunn. I etterkant av dette arbeidet vil man i dialog med Sametinget og reindriftens organisasjoner vurdere avbøtende tiltak for å begrense eventuelle negative konsekvenser av utbyggingen for samiske næringer, kultur og samfunn. Snøhvitutbyggingen ble godkjent av Stortinget i 2002 og skal etter planen være i produksjon fra 2006.

²⁴ Se også St.meld. nr. 10 (2003–2004) kap. 9.3.

Regjeringen har gjennom sitt vedtak 15. desember 2003 om å åpne for videre helårig petroleumsvirksomhet i de allerede åpnete områdene i Barentshavet syd, signalisert at den ønsker å satse på en utvikling av petroleumsvirksomheten i Barentshavet. Vilkårene for en slik satsing er strenge krav til sikkerhet og miljø på operasjoner i dette området. Ved å satse på petroleumsvirksomhet i norsk del av Barentshavet ønsker regjeringen å legge til rette for at denne virksomheten kan gi positive føringer for utviklingen i hele Barentshavet, og at forholdene legges til rette for et samarbeid om sikker og effektiv utnyttelse av petroleumsressursene i norsk og russisk del av Barentshavet.

4.14 Vindkraft

Regjeringen fastsatte i Sem-erklæringen et mål om vindkraftanlegg som årlig produserer 3 TWh innen 2010. Målet bygger på målsetninger for energiomleggingen fastsatt av Stortinget i forbindelse med behandlingen av Stortingsmelding nr. 29 (1998–99) *Om energipolitikken*. Myndighetene har fremmet økonomiske virkemidler for å få dette til. Vindkraft vil med de naturgitte forutsetningene vi har i Norge, kunne gi et betydelig bidrag til utviklingen av ny fornybar energi.

Det er et mål for Regjeringen at vindkraftutbyggingen skjer på en bærekraftig måte og i et helhetlig perspektiv hvor også hensynet til andre areal- og samfunnsinteresser ivaretas på en god måte. De fleste av de planlagte vindparkene er tenkt etablert fra Trøndelag og nordover. Dette innebærer at etableringen av parkene kan berøre samiske interesser, og særskilt den reindriften som utøves i området.

Reindriftnutøverne har som urfolk et rettslig vern mot vesentlige inngrep i mulighetene til å fortsette sitt tradisjonelle næringsliv. Dette følger både av folkeretten og av norsk rett. I St.meld. nr. 33 (2001–2002) – *Tilleggsmelding til St.meld. nr. 55 Om samepolitikken* understreker Regjeringen behovet for at vernet av reindriftns arealer styrkes. Det er viktig å avklare virkninger av ulike vindkraftprosjekter og sørge for hensiktsmessige prosesser som gjør at man kan redusere mulige negative virkninger for reindriften.

Dagens regler for behandling av vindkraftprosjekt innebærer en grundig vurdering av enkeltprosjekt etter energiloven og KU-bestemmelsene i plan- og bygningsloven, og gir således et godt grunnlag for å vurdere konsekvensene av det enkelte prosjekt. Regjeringen ser det som nødvendig at det også tilrettelegges for en mer samlet vur-

dering av konsekvensene av de planlagte vindmølleparkene. I den forbindelse ønsker Regjeringen å etablere et system for en tematisk konfliktvurdering, for bl.a. reindriften, av foreliggende vindkraftprosjekter, hvor både meldte og konsekvensutredete vindkraftprosjekter kan ses i sammenheng.

En konfliktvurdering i forhold til reindriftnsinteressene kan gjennomføres av reindriftnsforvaltningen etter nærmere fastsatte kriterier. En slik vurdering vil kunne gjennomføres raskt og uten forsinkelser av betydning i forhold til avklaring av meldte prosjekt. Systemet vil kunne håndtere både foreliggende planer og nye prosjekt som meldes. Konfliktvurderingene skal inngå i grunnlaget for konsesjons- og planbehandlingen av meldte og omsøkte prosjekt.

Ved etablering av vindkraftanlegg er hovedregelen at det både kreves tillatelse etter energiloven og at det utarbeides reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Gjennom plan- og bygningslovens bestemmelser sikres reindriften en større mulighet for medvirkning i prosessene. Regjeringen legger til grunn at det normalt ikke bør gis dispensasjon fra plan- og bygningsloven ved tiltak med behov for så vidt store arealer som vindkraftutbygginger. Dette gjelder særlig i områder med samiske interesser og reindriftnsinteresser.

Regjeringen vil utarbeide retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftverk. Et formål med retningslinjene vil være å stimulere kommunalt og regionalt nivå til aktivt å vurdere egnede områder til vindkraftformål i overordnede arealplaner. Retningslinjene vil i tillegg redegjøre for hvilke hensyn som skal tillegges vekt ved lokalisering og utbygging av vindkraftanlegg. I retningslinjene vil det også bli gitt anvisning på hvordan behandlingen av vindkraftsaker etter plan- og bygningsloven og energiloven kan samordnes på en effektiv måte.

4.15 Det internasjonale engasjement

I løpet av det internasjonale urfolkstiåret (1995–2004) har man innenfor FN satt et sterkere fokus på den vanskelige situasjon urbefolkninger i mange deler av verden lever under. I New York er det opprettet et Permanent Forum for urfolksspørsmål. Forumet som er underlagt ECOSOC, har et bredt mandat og møtes årlig. I Genève foregår det forhandlinger om en FN-erklæring om urfolks rettigheter. Urfolksspørsmål har også en viktig plass på dagsorden i FNs Generalforsamling og i FNs Menneskerettighetskommisjon. Urbefolkningens situasjon blir også behandlet i en lang

rekke andre sammenhenger innenfor FN-systemet.

4.15.1 FNs permanente forum for urfolkssaker

Permanent Forum (PF) har 16 individuelle medlemmer. Halvparten er urfolk. Alle medlemmer deltar i PF som uavhengige eksperter i urfolksspørsmål. I tillegg til medlemmene deltar representanter fra statene, FN-organer og -organisasjoner og urfolksorganisasjoner i forumet som observatører med talerett.

Tredje møte i PF ble avholdt i mai 2004. I tillegg til den vanlige dagsorden (økonomisk- og sosial utvikling, kultur, miljø, undervisning, helse og menneskerettigheter) fokuserte forumet spesielt på temaet barn og ungdom. Sametinget deltok i den norske delegasjonen. Det ble holdt et felles innlegg fra Regjeringen og Sametinget om kultur på PF. Regjeringen har hele tiden støttet etableringen av Permanent Forum, både politisk og økonomisk.

4.15.2 Arbeidet med en FN-erklæring om urfolks rettigheter

Arbeidsgruppen som FNs Menneskerettighetskommisjon har opprettet for å utarbeide FN-erklæringen om urfolks rettigheter, avholdt sin årlige sesjon i Genève i september 2003. For første gang i arbeidsgruppens historie var det bred oppslutning blant land og urfolksrepresentanter om å finne frem til kompromisser som ligger nært opp til det opprinnelige utkastet til erklæring. Gruppen som enten krever at utkastet skal vedtas uten endringer eller at hele erklæringen må skrives om, er blitt betydelig redusert. Dermed lyktes det også for første gang å få til reelle forhandlinger om erklæringens materielle innhold. Forhandlingene foregikk med utgangspunkt i forslag fremmet av de nordiske land. Forbedringen i forhandlingsklimaet gir håp om at man kan få vedtatt erklæringen i løpet av de nærmeste par år. Sametinget deltok i den norske delegasjonen. Til arbeidsgruppens 10. sesjon i 2004 fremla de nordiske land sammen med Estland, New Zealand og Sveits enda et arbeidspapir med forslag til endringer i erklæringsutkastet. Også dette arbeidspapiret ble lagt til grunn for forhandlingene og bidro til at fremgangen fortsatte.

4.15.3 Urfolksarbeid under konvensjonen om biologisk mangfold (CBD)

Norge deltar aktivt i urfolksrelatert arbeid under konvensjonen om biologisk mangfold (CBD). Stikkord for urfolksarbeidet innen CBD er blant annet ulike aspekter ved tradisjonell kunnskap, full og effektiv deltagelse, respekt for religiøse og kulturelle verdier av biomangfold og en helhetlig økosystemforvaltning.

I tilknytning til CBD arrangerte Norge sommeren 2003 den fjerde internasjonale Trondheimskonferanse om biologisk mangfold. Temaet var teknologisamarbeid og teknologioverføring. Tradisjonell kunnskap ble omtalt i flere av foredragene.

I tillegg til at urfolksrelaterte problemstillinger blir integrert i alle arbeidsområder i konvensjonen, arbeides det med oppfølging av et eget arbeidsprogram for temaet. Det er etablert en arbeidsgruppe som arbeider med oppfølging av arbeidsprogrammet for urfolksrelaterte saker.

I arbeidsgruppen for urfolksrelaterte saker «sidestilles» urfolksgrupperinger med partene til konvensjonen med hensyn til taletilgang og tid.

Temaene som ble behandlet i 2003 var blant annet:

- Utvikling av frivillige retningslinjer for medvirkning i arealplanprosesser og konsekvensanalyser som ivaretar urfolks kulturelle, miljømessige og sosiale forhold.
- Utvikling av struktur og gjennomføringsplan for en rapport om status og trender i urfolks kunnskap, praksis og erfaring som er relevant for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold.
- Utvikling av *sui generis*-systemer (annet enn patentsystemer) for beskyttelse av tradisjonell kunnskap.
- Samarbeid med FNs Permanente Forum for Urfolk.

Sametinget deltar i den norske delegasjonen til partsmøter under biokonvensjonen og til møter i arbeidsgrupper for urfolksprogrammet.

4.16 Erstatning til utdanningskadelidende samer og kvener²⁵

Regjeringen la den 2. juli 2004 frem St.meld. nr. 44 (2003–2004) *Erstatningsordning for krigsbarn* og

²⁵ Se St.meld. nr. 10 (2003–2004) kap. 12. Sametinget tok opp saken i sin årsmelding for 2002 kap. 3.3.

erstatningsordninger for romanifolk/tatere og eldre utdanningskadelidende samer og kvener. I meldingen foreslår regjeringen at søknader om erstatning for samer og kvener som har kommet særskilt uheldig ut på grunn av tapt skolegang under krigen og fornorskingspolitikken, skal kunne imøtekommes gjennom en tilpasning av billighetserstatningsordningen. Regjeringen legger til grunn at de som må anses for å ha kommet spesielt uheldig ut, vil være personer som hadde samisk eller kvensk/finsk som morsmål, og som ikke behersket norsk tilfredsstillende nok til å kunne ha utbytte av undervisningen som ble gitt. Regjeringen mener det også bør foretas avgrensninger på bakgrunn av hvor mange års skolegang som er tapt, og foreslår at det settes en grense ved tap av 1,5 års skolegang eller mer. Regjeringen ønsker at det ikke skal være nødvendig for personer som har søkt tidligere, å søke om erstatning på nytt. I stedet bør tidligere søknader kunne bekreftes gjennom foreningen USKAV og Foreningen for tapt skolegang. Nye

søkere som mener de oppfyller vilkårene, kan sende søknadene direkte til Billighetserstatningsutvalget.

Regjeringen antar at Sametingets forutsetninger for å ta imot Samefolkets fond nå er imøtekommet, at vedtektene for fondet endelig kan fastsettes, og at avkastningen kan nyttes til de formål Sametinget ønsker å prioritere.

Vedlegg; Sametingets regnskap for 2003. Vedlegget tilsvare kap. 4 i Sametingets årsmelding 2003.

Kommunal- og regionaldepartementet

t i l r å r :

Tilråding fra Kommunal- og regionaldepartementet av 10. desember 2004 om Sametingets virksomhet i 2003 blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1**Sametingets regnskap for 2003****4 Sametingets regnskap for 2003**

Sametingets regnskap for 2003 er et kontantregnskap for virksomheten i sin helhet og viser virksomhetens faktiske bokførte inntekter og utgifter.

Regnskapet presenteres i tre hoveddeler; regnskapet totalt, driftsregnskapet fordelt på hovedkoststeder og virkemiddelregnskapet fordelt på virkemiddelordningene. Under hver av disse hoveddelene gis det også forklaringer til eventuelle avvik.

4.1 Regnskap 2003 – totalt

Tabell 1.1

Konto	Tekst	Res hiå	Rev.bud 2003	Avvik	i %
Bevilgninger					
50	Bevilgninger fra departementene	214 846 000	212 546 000	2 300 000	1,1 %
–	Bundne midler, jfr. rev.budsjett-03		20 103 228		
–	Refordeling overskudd 2002, jfr. rev.bud-03		5 855 321		
1.	Sum rammebevilgninger	214 846 000	238 504 549	-23 658 549	-9,9 %
Drift politisk nivå, administrasjon og spesielle driftsutgifter					
01	Drift politisk nivå	12 969 370	12 386 000	-583 370	-4,7 %
01	Drift administrasjon	52 669 355	52 345 900	-323 455	-0,6 %
22	Spesielle driftsutgifter	9 484 362	8 560 371	-923 991	-10,8 %
2.	Sum driftskostnader	75 123 087	73 292 271	-1 830 816	-2,5 %
Virkemidler					
51	Næringsutvikling	25 887 300	24 167 000	-1 720 300	-7,1 %
52	Kultur	31 037 767	31 081 000	43 233	0,1 %
53	Samisk språk	33 762 947	34 500 000	737 053	2,1 %
54	Miljø- og kulturvern	10 409 900	12 671 950	2 262 050	17,9 %
55	Andre tilskudd (politisk arbeid)	5 476 000	5 275 000	-201 000	-3,8 %
56	Opplæring	23 831 445	34 611 078	10 779 633	31,1 %
57	Internasjonalt samarbeid	1 239 000	7 891 100	6 652 100	84,3 %
58	Samefolkets fond - SFF	-4 650 861	7 419 150	12 070 011	162,7 %
59	Helse- og sosialsatsing	4 302 000	4 200 000	-102 000	-2,4 %
60	Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjeneste	5 596 000	5 396 000	-200 000	-3,7 %
61	Likestillingstiltak	496 000	500 000	4 000	0,8 %
3.	Sum virkemidler	137 387 498	167 712 278	30 324 780	18,1 %

Tabell 1.1

Konto	Tekst	Res hiå	Rev.bud 2003	Avvik	i %
4.	Resultat kontantregnskap (1-2-3)	2 335 415	-2 500 000	-4 835 415	193,4 %
58	Kapitalisert avkastning Norges Bank vedr. SFF er feil inntektsført	-4 650 861	0		
5.	Resultat kontantregnskap	-2 315 446	-2 500 000	-184 554	7,4 %

Resultat kontantregnskap er ikke korrigert for avsetninger/periodiseringer. Se kapittel 4.4.12 for riktig resultat.

4.2 Bevilgning fra departementene

Fordeling av bevilgningene fra departementene er som følger:

Tabell 1.2

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2003	Avvik	i %
50	Kommunal- og regionaldepartement	133 900 000	136 100 000	-2 200 000	-1,6 %
50	Utdannings- og forskningsdepartement	29 189 000	26 689 000	2 500 000	9,4 %
50	Barne- og familiedepartement	8 413 000	8 413 000	0	0,0 %
50	Miljøverndepartement	2 000 000	2 000 000	0	0,0 %
50	Kultur- og kirke departementet	30 244 000	30 244 000	0	0,0 %
50	Helsedepartement	5 100 000	5 100 000	0	0,0 %
50	Landbruksdepartement	6 000 000	4 000 000	2 000 000	50,0 %
	Sum bevilgninger fra dept.	214 846 000	212 546 000	2 300 000	1,1 %
–	Bundne midler, jfr. rev.budsjett 2003		20 103 228		
–	Refordeling overskudd 2002, jfr. rev.bud 2003		5 855 321		
	Sum	214 846 000	238 504 549		

Den totale bevilgningen for 2003 til Sametinget var kr 206 246 000, men ved budsjettreguleringen i mai 2003 ble det endelig budsjettet vedtatt med en total ramme på kr 238 504 549.

Sametinget har totalt fått innbetalt kr 214 846 000 fra de ulike departementene i 2003.

Ekstratildeling fra Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) på til sammen kr 5 000 000 ble ikke tatt med inn i Sametingets budsjett 2003. Av disse midlene er det utbetalt kr 2 500 000 til Sametinget over UFDs kapittel 226, post 21 Pedagogisk kvalitetsutvikling i samisk grunnopplæring. De resterende midlene på kr 2 500 000 over UFDs kapittel 248, post 21 til IKT i samisk utdanning er

ikke overført Sametinget i 2003. Dette er tatt hensyn til i balansen pr. 31. desember 2003, og dermed i resultatet som presenteres i kapittel 4.4.12.

Bevilgningen til Interreg på kr 2 200 000 kapittel 552, post 72 fra Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) er heller ikke overført til Sametinget i 2003. Dette er tatt hensyn til i balansen pr. 31. desember 2003, og dermed i resultatet som presenteres i kapittel 4.4.12. Det er i tillegg blitt overført kr 2 000 000 ekstra fra Landbruksdepartementet til Sametinget i 2003. Midlene er en del av bevilgningen for 2002, og er tatt hensyn til i resultatet for Samisk utviklingsfond, se kapittel 4.4.1.

4.3 Driftsregnskapet for 2003**4.3.1 Post 01 driftsutgifter politisk nivå**

Tabell 1.3 Drift politisk nivå

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2003	Avvik	i %
01	Sametingsrådet – inkl. reserve politisk omorganisering	4 272 511	3 890 000	-382 511	-9,8 %
01	Sametingets plenum	3 992 362	4 300 000	307 638	7,2 %
01	Sametingets møtelederskap	360 003	470 000	109 997	23,4 %
01	Sametingsgruppene	1 987 952	1 600 000	-387 952	-24,2 %
01	Sametingets kontrollkomité	123 380	106 000	-17 380	-16,4 %
01	Sametingets tilskuddstyre	620 935	650 000	29 065	4,5 %
01	Samisk parlamentarisk råd	507 615	400 000	-107 615	-26,9 %
01	Sametingets språkstyre	346 244	350 000	3 756	1,1 %
01	Samisk språknemnd	547 403	350 000	-197 403	-56,4 %
01	Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUPU)	196 696	120 000	-76 696	-63,9 %
01	Interreg overvåkingskom./tilskuddsstyre	14 268	150 000	135 732	90,5 %
Sum drift politisk nivå		12 969 370	12 386 000	-583 370	-4,7 %

Driftsutgifter for politisk nivå viser et overforbruk på kr 583 370 i forhold til budsjett. Dette overforbruket skyldes bl.a. følgende forhold:

Sametingsrådet har hatt høyere aktivitet enn det som var budsjettert, i sær skyldes dette større aktivitet mht. internasjonale saker. I tillegg er en god del av utgiftene til politisk initiativ som skulle vært utgiftsført på post 22 Spesielle driftsutgifter, bokført på denne posten, se tabellen spesielle driftsutgifter. I 2003 er det også bokført utgifter på ca. kr 66 000 vedrørende hedringen av Alta-aksjonistene i november 2002.

Bakgrunnen til avvikene på plenum og gruppene skyldes det endrede godtgjøringsreglementet som ble iverksatt i april 2003, som har medført at utgiftene blir belastet på en annen måte enn forutsatt. Samlet for plenum, gruppene og møtelederskapet er det kun et mindre avvik.

Overforbruket til Samisk parlamentarisk råd (SPR) skyldes først og fremst høyere aktivitet enn

forutsatt. År 2003 var et normalt SPR år med to SPR møter og seks styremøter. I 2002 ble det bare avholdt ett SPR møte og tre styremøter. I tillegg viser det seg at det er forholdsvis dyrt å drifte et slikt organ som har fire arbeidsspråk og hvor alle sakspapirer til møtene skal foreligge på disse fire språkene.

Overforbruket til Sametingets ungdomspolitisk utvalg skyldes høyere aktivitet i 2003 enn forutsatt. Dette må ses i sammenheng med post 22.7 Konferanser (ungdomskonferanse), som har et underforbruk på kr 36 833.

Det totale budsjettet til Samisk språknemnd er på kr 1 150 000 (inkl. administrative driftsutgifter og midler tildelt ved revidert budsjett 2003 stilt til disposisjon for språkavdelingen), hvilket gir et overskudd på ca. kr 600 000.

Underforbruket til Interreg overvåkingskomité skyldes at utgiftene til komiteén er blitt belastet administrasjonens driftsbudsjett.

4.3.2 Post 01 driftsutgifter administrativt nivå

Tabell 1.4 Driftsutgifter administrasjon

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2003	Avvik	i %
01	Drift administrasjon	52 669 355	52 345 900	-323 455	-0,6 %
Sum drift administrasjon		52 669 355	52 345 900	-323 455	-0,6 %

Ved revidert budsjett for 2003 var bevilgingen til Sametingets administrasjon på kr 51 545 900. Etter reguleringen ble budsjettet økt med kr 800 000, til kr 52 345 900. Økningen skyldes overføring av midler fra virkemiddelregnskapet til administrasjonen.

- Kr 500 000 fra post 51.1 Samisk utviklingsfond ble overført til post 01 Driftsutgifter administrasjon til arbeidet med duodjiprogrammet.
- I tillegg ble det overført kr 300 000 fra post 59 Helse- og sosialsatsing til post 01 Driftsutgifter administrasjon, helse- og sosial.

Overforbruket skyldes at Sametinget på slutten av året fikk tildelt midler til Samisk statistikk på kr 500 000 fra Kommunal- og regionaldepartement

(KRD). Utgiftene er belastet i regnskapet for 2003, men innbetalingen fra KRD ble ikke foretatt før i januar 2004. Dette er tatt hensyn til i balansen pr. 31. desember 2003, og dermed i resultatet som presenteres i kapittel 4.4.12.

Sosial- og helsedirektoratet bevilget i desember 2003 kr 300 000 til planlegging og etablering av en informasjonstjeneste til samiske brukere av helse- og sosialtjenester. Bevilgningen er mottatt og inntektsført i 2003, men bevilgningen er ikke benyttet. Utredningen vil bli gjennomført i 2004. Dette er kommunisert og godkjent overført til 2004 av Sosial- og helsedirektoratet. Overføringen er tatt hensyn til i balansen pr. 31. desember 2003, og dermed i resultatet som presenteres i kapittel 4.4.12.

4.3.3 Post 22 spesielle driftsutgifter

Tabell 1.5 Spesielle driftsutgifter

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2003	Avvik	i %
22.1	Læremiddelutvikling/FoU	2 432 848	2 540 000	107 152	4,2 %
22.1	Læremiddelutvikling/FoU	2 521 288	2 500 000	-21 288	-0,9 %
22.2	Interreg driftsutgifter (Sametinget i Sverige)	250 000	250 000	0	0,0 %
22.3	Internett, datainformasjon og arkivsystem	1 434 556	1 443 000	8 444	0,6 %
22.4	Kompetanseheving språk	0	0	0	-
22.5	Politisk initiativ	30 000	100 000	70 000	70,0 %
22.6	Motiveringspris	0	0	0	-
22.7	Konferanser	688 167	725 000	36 833	5,1 %
22.8	Stedlig kontor i Oslo	172 154	100 000	-72 154	-72,2 %
22.9	Finnmarksloven	1 955 349	902 371	-1 052 978	-116,7 %
Sum spesielle driftsutgifter		9 484 362	8 560 371	-923 991	-10,8 %

Ved revidert budsjett for 2003 var bevilgingen til Spesielle driftsutgifter på kr 6 060 371, i tabellen over viser revidert budsjett for 2003 kr 8 560 371, dvs. en økning på kr 2 500 000. Denne økningen skyldes den ekstra tildelingen fra UFD til pedagogisk kvalitetsutvikling i samisk grunnopplæring, jf. kommentarer i kapittelet om bevilgning fra departementene.

Overforbruket på post 22 skyldes i hovedsak merutgifter medgått til arbeidet med Finnmarksloven, herunder utgifter til folkemøtene (overtid, reise, opphold etc.), bruk av eksterne konsulenter, samt utgifter i forbindelse med høringen i Stortinget og justiskomiteens besøk i Karasjok. Både administrasjonens og politikernes utgifter er inkludert i dette.

Som nevnt i kapittelet driftsutgifter politisk nivå, så er utgiftene på kr 70 000 til politisk initiativ belastet post 01 Sametingsrådet, i praksis er det derfor ingen avvik.

4.4 Virkemiddelregnskapet for 2003

Sametingets virkemidler er en blanding av fondsmidler som gis som tilsagn med gyldighet over flere år eller som årlige tilsagn. Fondspostene vil alltid vise til dels betydelige avvik i kontantregnskapet, men skal årlig avstemmes mot tilsagn som representerer bindinger frem i tid. Sametinget har i 2003 lagt alle bundne midler i et eget avtaleregnskap, slik som i 2002. Når det gjelder arbeidet med å legge inn læremiddeltilsagn inn i avtaleregnskapet, så er dette utsatt på grunn av manglende kapa-

sitet i administrasjonen. Midler fra Samisk utviklingsfond, Samisk Kulturfond og Samefolkets fond blir utgifts- og kostnadsført direkte mot disse

fonds, respektive fondskonto i Norges Bank, og blir nullstilt ved årsskiftet.

4.4.1 Post 51 Næringsutvikling

Tabell 1.6 Næringsutvikling

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2003	Avvik	i %
51.1	Samisk utviklingsfond	13 260 600	21 017 000	7 756 400	36,9 %
51.1	Næringskombinasjoner	9 476 700	0	-9 476 700	-
	Sum Samisk utviklingsfond	22 737 300	21 017 000	-1 720 300	-8,2 %
51.2	Duodji inst. og organisasjoner	3 150 000	3 150 000	0	0,0 %
	Sum næringsutvikling	25 887 300	24 167 000	-1 720 300	-7,1 %

I henhold til økonomireglementet skal innestående saldo på Samisk utviklingsfonds konto i Norges Bank reflektere de bindinger som fremkommer gjennom gitte gyldige tilsagn pr. 31. desember 2003. Ved overgangen til et nytt år må derfor kontoen avstemmes for å reflektere de forpliktelsene Sametinget har i form av gitte tilsagn.

Ved revidert budsjett for 2003 var bevilgingen til Samisk utviklingsfond på kr 21 517 000, i tabellen over viser revidert budsjett 2003 kr 21 017 000, dvs. en reduksjon på kr 500 000. Denne reduksjonen skyldes overføring fra post 51.1 Samisk utvi-

klingsfond til post 01 Driftsutgifter administrasjon, til administrasjonens dekning av utgifter mht. arbeidet med duodjiprogrammet.

Samisk utviklingsfond viser et overforbruk på kr 1 720 300, disse tall viser kun kontantbevegelser og blir tatt hensyn til i fondsregnskapet (se tabellen under).

Det er i tillegg blitt utbetalt kr 2 000 000 fra Landbruksdepartementet til Sametinget i 2003. Midlene ble utbetalt i 2003, men skulle vært utbetalt i 2002. Dette er tatt hensyn til i resultatet for Samisk utviklingsfond, se tabellen nedenfor.

Tabell 1.7 Samisk utviklingsfond

Tekst	Beløp
Fondets kapital pr. 1/1-2003	18 938 878
Bevilgning i 2003	21 017 000
Totalt til disposisjon i fondet	39 955 878
Tildelte tilskudd i 2003	-25 289 300
Tilbaketrekking av tilskudd i 2003	3 278 600
Korrigerings Landbruksdepartementet	-2 000 000
Fondets kapital pr. 31/12-2003	15 945 178
Gyldige tilsagn pr. 31/12-2003	-16 285 500
Resultat samisk utviklingsfond 2003	-340 322

* Se tabellen under tilskudd fordelt på næringer

Dette betyr at det er bevilget/utbetalt kr 340 322 mer enn det som var disponibelt.

Tabell 1.8 Samisk utviklingsfond - Tilskudd 2002-2003 fordelt på næringer, inkl, næringskombinasjoner

Post	Tekst	2002	i %	2003	i %
51.1	Fiske	3 304 000	14,2 %	3 018 000	11,9 %
	Jordbruk	1 948 700	8,4 %	1 825 000	7,2 %
	Duodji-utvikling, investeringer	1 698 500	7,3 %	849 000	3,4 %
	Duodji-programmet		0,0 %	1 880 400	7,4 %
	Industri/bygg og anlegg	1 731 000	7,4 %	1 332 000	5,3 %
	Varehandel	822 000	3,5 %	264 000	1,0 %
	Turisme	1 433 000	6,2 %	2 153 000	8,5 %
	Eiend./f.orr.drift	1 231 000	5,3 %	940 000	3,7 %
	Off., priv, sos. tj.yting (inkl. kultur)	4 181 000	18,0 %	4 276 000	16,9 %
	Sum næringer	16 349 200		16 537 400	
	Næringskombinasjoner	6 903 500	29,7 %	8 751 900	34,6 %
Sum tildelt tilskudd i 2003		23 252 700	100,0 %	25 289 300	100,0 %

4.4.2 Post 52 Kultur

Tabell 1.9 Kultur

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2003	Avvik	i %
52.1	Samisk kulturfond	8 722 295	8 837 000	114 705	1,3 %
52.2	Samiske forlag	1 479 819	1 573 000	93 181	5,9 %
52.3	Samiske kulturhus	4 967 000	4 933 000	-34 000	-0,7 %
52.4	Samiske kulturorganisasjoner	1 219 600	1 253 000	33 400	2,7 %
52.5	Samiske festivaler	1 720 430	1 360 000	-360 430	-26,5 %
52.6	Samisk idrett	550 000	550 000	0	0,0 %
52.7	Samisk teater (Beaivváš Sámi Teáhter)	11 075 000	11 075 000	0	0,0 %
52.8	Kunstnerstipender	1 103 623	1 300 000	196 377	15,1 %
52.9	Samiske publikasjoner (Nuorttanásti)	200 000	200 000	0	0,0 %
Sum kultur		31 037 767	31 081 000	43 233	0,1 %

Samiske festivaler er blitt feilbelastet med kr 360 430. Riktig belastning er på Samiske forlag.

I henhold til økonomireglementet skal innestående saldo på Samisk kulturfonds konto i Norges Bank reflektere de bindinger som fremkommer

gjennom gitte gyldige tilsagn pr. 31. desember 2003. Ved overgangen til et nytt år må derfor kontoen avstemmes for å reflektere de forpliktelsene Sametinget har i form av gitte tilsagn.

Tabell 1.10 Samisk kulturfond

Tekst	Beløp
Fondets kapital pr. 1/1-2003	9 421 524
Bevilgning i 2003	8 837 000
Totalt til disposisjon i fondet	18 258 524
Tildelte tilskudd i 2003	-9 123 100
Tilbaketrekking av tilskudd i 2003	301 324
Fondets kapital pr. 31/12-2003	9 436 748
Gyldige tilsagn pr. 31/12-2003	-9 508 257
Resultat samisk kulturfond 2003	-71 509

Dette betyr at det er bevilget/utbetalt kr 71 509 mer enn det som var disponibelt.

Regnskapet viser at Samiske festivaler har et overforbruk på kr 360 430, som skyldes en feilpostering. Dersom man tar hensyn til dette vil ikke

Samiske festivaler har noe overforbruk. Dette beløpet burde vært bokført på post 52.2 Samiske forlag, som gir et overforbruk på kr 267 249 på denne posten. Dette skyldes en utbetaling av et tilsagn fra 2002.

4.4.3 Post 53 Samisk språk

Tabell 1.11 Språk

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2003	Avvik	i %
53.1	Tospråkelighetstilskudd	28 240 000	28 050 000	-190 000	-0,7 %
53.2	Språkprosjekter innenfor forv.området	3 122 947	1 600 000	-1 522 947	-95,2 %
53.3	Språkprosjekter utenfor forv.området	0	2 450 000	2 450 000	100,0 %
53.4	Språksentre	2 400 000	2 400 000	0	0,0 %
Sum språk		33 762 947	34 500 000	737 053	2,1 %

Samisk språk viser et underforbruk på kr 737 053. Dette underforbruket skyldes at prosjektmidler til Julevsame Ealadus guovdasj på kr 300 000 er ikke blitt utbetalt i 2003. Prosjektmidlene er brukt i 2003 men på grunn av manglende dokumentasjon innen utbetalingsfristen i desember 2003, har Sametinget ikke utbetalt midlene. Det er foretatt en avsetning til dekning av utgiftene i 2004.

Forbruket til språkprosjekter innenfor og utenfor forvaltningsområdet er slått sammen i regnskapet. Overforbruket på kr 190 000 på post 53.1 Tospråklighetstilskudd er en korrigerende beregning av tilskudd. Dette korrigeres mot post 53.4 Språksentre som igjen korrigeres i forhold til 53.2 Språkprosjekter.

4.4.4 Post 54 Miljø og kulturvern

Tabell 1.12 Miljø- og kulturvern

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2003	Avvik	i %
54.1	Samisk kulturminnevern	874 900	3 136 950	2 262 050	72,1 %
54.2	Museer	9 535 000	9 535 000	0	0,0 %
Sum miljø- og kulturvern		10 409 900	12 671 950	2 262 050	17,9 %

Sametinget forvalter en tilskuddordning til samisk kulturminnevern finansiert av Miljøvern-departementet. Disse midlene har de foregående årene vært behandlet som bundne midler.

Posten samisk kulturminnevern viser et underforbruk på kr 2 262 050, disse tall viser kun kontantbevegelser. Det avsettes kr 2 184 350 til 2004 til dekning av gyldige tilsagn pr 31. desember 2003.

Tabell 1.13

Tekst	Beløp
Budsjett 2003	1 500 000
Refordeling revidert budsjett	1 636 950
Totalt til disposisjon i 2003	3 136 950
Utbetalte tilskudd i 2003	-990 900
Tilbaketrekking av tilskudd i 2003	77 700
Rest til disposisjon pr. 31/12-2003	2 223 750
Gyldige tilsagn pr. 31/12-2003	-2 184 350
Resultat samisk kulturminnevern 2003	39 400

4.4.5 Post 55 Andre tilskudd

Tabell 1.14 Andre tilskudd – støtte til politisk arbeid

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2003	Avvik	i %
55.1	Samiske hovedorganisasjoner	2 976 000	2 775 000	-201 000	-7,2 %
55.2	Politiske grupper i Sametinget	1 800 000	1 800 000	0	0,0 %
55.3	Opposisjonens arbeidsvilkår	700 000	700 000	0	0,0 %
	Sum andre tilskudd- støtte til politisk arb.	5 476 000	5 275 000	-201 000	-3,8 %

Posten for samiske hovedorganisasjoner viser overforbruk på kr 201 000. Dette skyldes at ekstra-

bevilgningen som Sametingsrådet bevilget i 2002 R 127/02 har blitt utbetalt i 2003.

4.4.6 Post 56 Opplæring og læremidler

Tabell 1.15 Opplæring

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2003	Avvik	i %
56.1	Læremiddelutv. - grunnskole og v.g.oppl.	13 558 117	23 548 078	9 989 961	42,4 %
56.2	Kompetanseheving	3 123 222	3 250 000	126 778	3,9 %
56.3	Barnehager	7 150 106	7 813 000	662 894	8,5 %
	Sum opplæring	23 831 445	34 611 078	10 779 633	31,1 %

Sametinget forvalter en tilskuddordning til samisk læremiddelutvikling finansiert av Utdannings- og forskningsdepartementet. Disse midlene har de foregående årene vært behandlet som bundne midler. Sametinget må avsette kr 12 545 690 til budsjettåret 2004 til dekning av forpliktelsene som gjelder læremiddelutvikling, inkl.

læremiddelprosjekter til barnehagesektoren (se tabellen under).

Læremiddelutvikling viser underforbruk på kr 9 989 959. Disse tall viser kun kontantbevegelser i 2003. Underforbruket på kompetanseheving, kr 126 778, skyldes at det er utbetalt mindre i læremiddelstipend enn forutsatt. Posten barnehager viser også et underforbruk på kr 662 894. Bl.a.

skyldes dette at bevilgningen på kr 200 000 til samisk barneblad ikke er anmodet utbetalt. Resterende underforbruk skyldes at gitte tilsagn til lære-

middelutviklingsmidler innenfor barnehager ikke er utbetalt. Disse er inkludert i gyldige tilsagn pr. 31. desember 2003 (se tabellen under).

Tabell 1.16 Læremiddelutvikling

Tekst	Beløp
Budsjett 2003 fra post 56.1 - Læremiddelutvikling	11 139 000
Budsjett 2003 fra post 56.3 - Barnehager	600 000
Refordeling revidert budsjett	12 409 078
Totalt til disposisjon i 2003	24 148 078
Utbetalte tilskudd i 2003: post 56.1 Læremiddelprosj.	-13 654 385
Utbetalte tilskudd i 2003: post 56.3 Barnehager	-93 268
Tilbaketrekking av tilskudd i 2003	0
Tildeling fra UFD (ikke budsjettert), IKT-læremidler	2 500 000
Rest til disposisjon pr. 31/12-2003	12 900 425
Gyldige tilsagn pr. 31/12-2003	-12 646 693
Resultat læremiddelutvikling 2003	253 732

I henhold til tildelingsbrev fra Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) skulle Sametinget ha mottatt kr 2 500 000 i løpet av 2003 til utvikling av IKT læremidler. Nå viser det seg at UFD ikke har overført nevnte midler til Sametinget, mens Sametinget på sin side har gitt tilsagn til IKT

læremiddelprosjekter tilsvarende dette beløp. Sametinget har sendt forespørsel til UFD om disse midlene, men har foreløpig ikke mottatt svar. Dette er tatt hensyn til i balansen pr. 31. desember 2003, og dermed i resultatet som presenteres i kapittel 4.4.12.

4.4.7 Post 57 Internasjonalt samarbeid

Tabell 1.17 Internasjonalt arbeid

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2003	Avvik	i %
57.1	Interreg - regional andel	669 000	1 589 000	920 000	57,9 %
57.1	Interreg - drift av Åarjelsaemien Davje	0	200 000	200 000	100,0 %
57.1	Interreg - statlig andel	0	5 602 100	5 602 100	100,0 %
57.2	Barentssamarbeid	290 000	200 000	-90 000	-45,0 %
57.3	Annet internasjonalt arbeid	280 000	300 000	20 000	6,7 %
Sum internasjonalt arbeid		1 239 000	7 891 100	6 652 100	84,3 %

Ved revidert budsjett 2003 utgjorde post 57.1 følgende:

- Interreg regional andel kr 1 589 000.
- Drift av Åarjelsaemien Davje var bevilget med kr 200 000.
- Resterende, kr 5 602 100, skulle gå til finansiering av statlig andel i Interreg III-programmene. Dvs. post 57.4 Statlige midler Syd og post 57.5 Statlige midler Nord.

Ved bokføring av regnskapet for 2003 er det dessverre foretatt noe sammenblanding av disse midlene. På bakgrunn av dette har vi gitt en forklaring til bruken av disse midlene i tabellen nedenfor.

Det er totalt blitt utbetalt kr 709 000 av Interreg midlene i 2003 (post 57.1), hvorav kr 40 000 er feilpostert på post 57.2 Barentssamarbeid. Det reelle overforbruket på post 57.2 Barentssamarbeid er da på kr 50 000.

Tabell 1.18 Interreg

Tekst	Beløp
57.1 Budsjett 2003 - regional midler	1 200 000
57.1 Refordeling rev.bud 2003 - Sametinget i Sverige	389 000
57.1 Refordeling rev.bud 2003 - Drift Interreg Syd	200 000
57.4 Refordeling rev.bud 2003 - Statlig midler Syd	2 778 000
57.5 Refordeling rev.bud 2003 - Statlig midler Nord	2 824 100
Totalt til disposisjon i 2003	7 391 100
57.1 Utbetalte tilskudd i 2003 - regionale midler	-200 000
57.1 Utbetalte tilskudd i 2003 - Sametinget i Sverige	-389 000
57.4 Utbetalt tilskudd i 2003 - Statlig midler nord	-120 000
Tilbaketrekking av tilskudd i 2003	0
Rest til disposisjon pr. 31/12-2003	6 682 100
57.1 Avsetning pr. 31/12-2003 - regional midler	-1 028 650
57.1 Avsetning pr. 31/12-2003 - Drift Interreg Syd	-250 000
57.4 Avsetning pr. 31/12-2003 - Statlig midler Syd	-2 778 000
57.5 Avsetning pr. 31/12-2003 - Statlig midler nord	-2 704 100
Sum bundne midler/avsetning pr. 31/12-2003	-6 760 750
Resultat interreg 2003	-78 650

Sametinget må i revidert budsjett 2004 avsette kr 6 760 750 til dekning av forpliktelsene pr. 31. desember 2003 vedrørende gyldige tilsagn og øremerkede midler statlig andel til Interreg. Dette

er tatt hensyn til i balansen pr. 31. desember 2003, og dermed i resultatet som presenteres i kapittel 4.4.12.

4.4.8 Post 58 Samefolkets fond

Tabell 1.19 Samefolkets fond

Tekst	Beløp
Samefolkets fond/innestående pr. 31/12-03	79 650 861
Fratrukket kapital Samefolkets fond	-75 000 000
Renteinntekter 2003	4 650 861

Tabell 1.20

Beskrivelse	2000	2001	2002	2003	Avvik
Bevilgning fra KRD		7 119 150,00	4 650 000,00	4 650 000,00	16 419 150,00
Avkastning Norges Bank	159 780,82	6 959 369,18	5 071 588,85	4 650 861,48	16 841 600,33
Mottatt bank		7 119 150,00	4 650 000,00	4 650 000,00	16 419 150,00
Differanse		0,00	-421 588,85	-861,48	-422 450,33

Tabell 1.21 Samefolkets fond – Bundne midler

Tekst	Beløp
Avkastning bokført pr. 1/1-2003	12 190 739
Avkastning 2003	4 650 861
Korrigert avkastning pr. 31/12-03	-422 450
Sum opparbeidet avkastning pr. 31/12-2003	16 419 150

Dette er tatt hensyn til i balansen pr. 31. desember 2003, og dermed i resultatet som presenteres i kapittel 4.4.12.

4.4.9 Post 59 Helse- og sosialsatsing

Tabell 1.22 Helse- og sosialsatsing

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2003	Avvik	i %
59	Helse- og sosialsatsing	4 302 000	4 200 000	-102 000	-2,4 %
	Sum helse- og sosialsatsing	4 302 000	4 200 000	-102 000	-2,4 %

Ved revidert budsjett for 2003 var bevilgingen til Helse- og sosialsatsing på kr 4 500 000, i tabellen over viser revidert budsjett 2003 kr 4 200 000, dvs. en reduksjon på kr 300 000. Denne reduksjonen skyldes overføring av midler fra post 59 Helse- og sosialsatsing til post 01 Driftsutgifter administrasjon, jf. forklaring under 01 driftsutgifter administrasjon.

Overforbruket på kr 102 000 skyldes merforbruk i forhold til budsjettet for 2003. Beløpet tas inn igjen i 2004 ved tilsvarende mindre forbruk, og det vil bli foretatt en avsetning av beløpet. Dette er tatt hensyn til i balansen pr. 31. desember 2003, og dermed i resultatet som presenteres i kapittel 4.4.12.

4.4.10 Post 60 Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjenester

Tabell 1.23 Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjeneste

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2003	Avvik	i %
60.1	Mobile bibliotekstjenester	5 596 000	4 708 000	-888 000	-18,9 %
60.2	Samisk arkiv	0	688 000	688 000	100,0 %
	Sum arkiv-, bibl.- og informasjonstjeneste	5 596 000	5 396 000	-200 000	-3,7 %

Totalt viser arkiv-, bibliotek- og informasjonstjenester et overforbruk på kr 200 000. Dette skyldes forskuddsbetaling av 2004 bevilgning til samisk arkiv. Beløpet tas inn igjen i 2004 ved tilsvarende

mindre forbruk, og det vil bli foretatt en avsetning av beløpet. Dette er tatt hensyn til i balansen pr. 31. desember 2003, og dermed i resultatet som presenteres i kapittel 4.4.12.

4.4.11 Post 61 Likestilling

Tabell 1.24 Likestillingstiltak generelt

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2003	Avvik	i %
61.1	Forskning på likestilling	96 000	100 000	4 000	4,0 %
61.1	Annet likestillingstiltak	100 000	100 000	0	0,0 %
61.1	Kvinnebladet Gába	300 000	300 000	0	0,0 %
Sum likestillingstiltak generelt		496 000	500 000	4 000	0,8 %

4.4.12 Balanse pr. 31. desember 2003 (korrigert) og avstemming av resultatet for 2003

Tabell 1.25 Sámediggi – Sametinget. Balanse

Beskrivelse	2002	2003
Eiendeler		
Omløpsmidler		
Kundefordringer	166 678	10 064 113
Andre fordringer	91 690	1 019 057
Sum fordringer	258 368	11 083 169
Bankinnskudd		
– Driftskonto	55 958 247	33 383 355
– Samisk utviklingsfond	-716 712	17 337 596
– Samisk kulturfond	1 077 416	9 133 955
– Samefolkets fond	80 071 589	79 650 861
Sum bank	136 390 540	139 505 768
Sum eiendeler	136 648 907	150 588 937
Egenkapital og gjeld		
Egenkapital		
Egenkapital	5 096 749	49 575
Årets over-/underskudd	-5 855 321	0
Sum egenkapital	-758 572	49 575
Gjeld		
Avsetning for forpliktelser		
Samisk utviklingsfond	-18 938 878	-16 285 500
Samisk kulturfond	-9 421 524	-9 508 257
Samefolkets fond – avkastning	-12 190 739	-16 419 150
Samefolkets fond – kapital	-75 000 000	-75 000 000
Avsetning gyldige tilsagn læremiddelutvikling	-12 409 078	-12 646 693
Avsetning gyldige tilsagn kulturminnevern	-1 636 950	-2 184 350
Avsetning gyldige tilsagn interreg, regional og statlig andel	0	-6 760 750
Sum fondsavsetninger og andre avsetninger for forpliktelser	-129 597 169	-138 804 700

Tabell 1.25 Sámediggi – Sametinget. Balanse

Beskrivelse	2002	2003
Kortsiktig gjeld		
Leverandørgjeld	-16 500	-59 342
Pensjonsinnskudd	-445 043	-385 766
Skyldig offentlige avgifter	-1 956 620	-2 169 110
Annen kortsiktig gjeld – avsetning feriepenger og gruppelevsfor- ring	-3 370 003	-3 968 733
Annen kortsiktig gjeld – kapitalisert avkastn. Norges bank	0	-4 650 861
Øvrige avsetninger	-505 000	-600 000
Sum kortsiktig gjeld	-6 293 167	-11 833 812
Sum egenkapital og gjeld	-136 648 907	-150 588 937
Spesifisering av kundefordringer		
Ordinære kundefordringer		214 113
Bevilget i 2003, men ikke mottatt i 2003:		
– KR D: Samisk statistikk, utgiftsført allerede i 2003 på post 01 adm.utgifter		
– KR D: Interreg, post 57.1		2 200 000
– KR D: Avkastning Samefolkets fond 2003		4 650 000
– UFD: Læremiddelutvikling, utgiftsført allerede i 2003 på post 56 læremiddelutvikling		
Sum Kundefordringer		10 064 113
Spesifisering av andre fordringer		
Lønns- og reiseforskudd		59 226
Periodisering forskuddsbetalt husleie 1. kvartal 2004 – Kautokeino		246 000
Brukt for mye post 59 helse og sosialsatsing i 2003, pålagt sparing i 2004		
Forskudd bev. 2004 post 60 samisk arkiv, utbetalt i 2003 (pålagt mindreforbruk i 2004)		
Bevilget/utbetalt for mye iht. budsjett Samisk utviklingsfond – Pålagt innsparing i 2004		
Bevilget/utbetalt for mye iht. budsjett Samisk kulturfond – Pålagt innsparing i 2004		
Sum andre fordringer		1 019 057

Sametinget har ikke tidligere satt opp og presentert årsregnskapet som inkluderer balansen. Det er heller ikke tidligere foretatt bokføring av regnskapsmessige avsetninger/periodiseringer i balansen. Dette vedrører:

- Samefolkets fond – avkastning
- Avsetning gyldige tilsagn læremiddelutvikling
- Avsetning gyldige tilsagn kulturminnevern
- Avsetning gyldige tilsagn interreg, regional og statlig andel
- Annen kortsiktig gjeld – kapitalisert avkastning Norges Bank
- Øvrige avsetninger (bundne midler)
- Fordringer

Ovenfor har vi satt opp balansene for 2002 og 2003 som det etter regnskapsprinsippet bør være. Dette er diskutert og avklart med Riksrevisjonen. Korrigeringer av balansen pr. 31. desember 2003 er ikke lenger mulig å foreta i regnskapssystemet. Dette har ført til at vi har korrigert den inngående balansen pr. 1. januar 2004, slik at den samsvarer med ovennevnte balanse pr. 31. desember 2003.

På bakgrunn av ovennevnte forhold vil ikke kontantregnskapet bli riktig, jf. kapittel 4.1.

I lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) § 4–3 Kongruensprinsippet fremkommer bl.a. følgende:

«Alle inntekter og kostnader skal resultatføres.

Virkning av endring av regnskapsprinsipp og korrigerings av feil i tidligere årsregnskap skal føres direkte mot egenkapitalen. Andre unntak fra kongruensprinsippet skal gjøres når det er i samsvar med god regnskapsskikk.»

For prinsippendring og korrigerings av feil i tidligere årsregnskap, gir ovennevnte bestemmelse obligatorisk unntak fra kongruensprinsippet. Slike poster skal føres direkte mot egenkapitalen. En prinsippendring er ikke relatert til periodens resultat, og en resultatføring ville gi et misvisende bilde av foretakets inntjening i perioden for endring av prinsipp.

Oppsett av et mest mulig korrekt balanse pr. 31. desember 2003 har ført til at vi har foretatt avsetninger/ periodiseringer og korrigert for feil i tidligere årsregnskap direkte mot egenkapitalen. Dvs. en opprydding av balansen.

Endringen i egenkapitalen fra 2002 til 2003 vil dermed gi det mest riktige resultatet for 2003. Denne er som følger:

Tabell 1.26

Beskrivelse	
Egenkapital pr. 31/12-2002	-758 572
Egenkapital pr. 31/12-2003	49 575
Resultat 2003 – underskudd	-808 146

På bakgrunn av at Sametinget i 2002 hadde positiv egenkapital på kr 758 572, vil årets underskudd på kr 808 146 nesten bli dekket inn i sin helhet. Negativ egenkapital pr. 31. desember blir da på kr 49 575. Det foretas ingen inndekning av dette i forhold til budsjettåret 2004, da beløpet vurderes å være så lavt.

Vedlegg 2**Merknader fra Plan- og finanskomiteen 002/04 Årsmelding for Sametinget 2003**

Hele Plan- og finanskomiteen med medlemmer fra NSRs samarbeidsgruppe, Birger Nymo, Per Bjørn Lakselvnes, Olav Dikkanen, Randi A. Skum, Ragnhild L. Nystad, Geir Tommy Pedersen, Aps samsamingsgruppe Egil Olli, Magnhild Mathisen, Willy Ørnebakk, Willy Olsen, fra Sfp/SBS Terje Tretnes, fra SVF Roger Pedersen og fra DL/MNS Isak Mathis O. Hætta:

Kap. 1 Innledning

Slik komiteen oppfatter Sametingsrådet så er Sametingsrådet misfornøyd med Regjeringens og Stortingets behandling av Sametingets årsmelding. Komiteen vil bemerke at Regjeringen i sin melding til Stortinget skal drøfte og kommentere Sametingets virksomhet i det foregående år, og de fremtidige utfordringene som Sametinget står overfor. Sametingets årsmelding presenteres som et eget kapittel i Regjeringens melding til Stortinget.

Komiteen er forøvrig enig med Sametingsrådet om at Sametinget går tilbake til tidligere praksis med behandling av Sametingets årsmelding i februarplenum

Kap. 2 Utfordringer 2004

Komiteen er enig med Sametingsrådet om at arbeidet med å få etablert prosedyrer for konsultasjoner og forhandlinger mellom Sametinget og Regjeringen må prioriteres. Komiteen støtter det arbeidet som Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet i felleskap har satt i gang.

Selvbestemmelse

Komiteen mener at Sametingets arbeid med å videreutvikle innholdet i samisk selvbestemmelse må fortsette. Komiteen understreker derimot viktigheten med at selvbestemmelse må bære preg av det samiske folks egne verdier og levesett.

Rettigheter

I femte avsnitt under avsnittet rettigheter sier Sametingsrådet:

«Det kan på ingen måte aksepteres videre vindkraftbygging før de samiske landrettighetene er anerkjent. Sametinget mener at det dermed må foretas en helhetlig konsekvensutredning av vindkraftutbygging i samiske områder der alle etablerte og planlagte anlegg sees under ett.»

Komiteen vil bemerke at Sametinget prinsipielt ikke er i mot vindkraftutbygging, men Sametinget krever helhetlig planer og at de berørte parter kommer med ved starten av planleggingen.

I tilknytning til forslaget om å opprette et samarbeidsorgan mellom Sametinget og de regionale helseforetakene, vil komiteen bemerke at helseforetakene bemannes av personell med samisk kulturell og språklig kompetanse. Helseforetakene må umiddelbart iverksette tiltak for å styrke de ansattes kompetanse innen samisk kultur og språk.

Fiskerettigheter og tilgangen til sjøarealer

Når det gjelder retten til fiske i sjøsamiske områder, vil komiteen bemerke at man her ikke har fokusert sterkt nok på at folk i disse områdene i sterkere og sterkere grad er fratatt retten til å livnære seg av de lokale og regionale marine ressursene. Komiteen mener at denne saken skal, ved siden av finnmarksloven, ha høyeste prioritet. Det gjelder både med hensyn til fokus og ressurser som settes inn, for å hindre at urettferdige og folkerettsstridige fiskerireguleringer skal ødelegge grunnlaget for sjøsamisk kultur. Komiteen vil bemerke at denne problematikken snarest tas opp med ILO, da det som skjer er åpenbart i strid med bestemmelsene i ILO-konvensjon nr. 169.

Norge har lange tradisjoner i å fremme menneskerettigheter og folkerettslige løsninger, også til beste for urfolk. Også ut fra en slik forutsetning

forventer vi at de aller fleste knutene som oppstår i forholdet mellom samene som urfolk og norske myndigheter, må kunne løses innenfor rammene av den demokratiske staten Norge. Ikke minst gjelder det fordi Norge både gjennom internt lovverk og internasjonale konvensjoner har forpliktet seg til å bidra til å sikre samisk fremtid innenfor landets grenser.

De reglene for fordeling av de maritime ressursene som fiskeriforvaltningen nå opererer etter, er i strid med offisiell norsk politikk om å sikre det næringsmessige grunnlaget for samisk kultur. Det henger sammen med at mange samer tradisjonelt har drevet fiske med mindre båter i kombinasjon med andre næringer. Når folk så fratras muligheten til å fiske slik de tidligere har gjort, rammer dette den sjøsamiske kulturen på en brutal måte.

Komiteen vil ikke her gå inn på den lange rekken av lover, konvensjoner og politiske viljeserklæringer, som skulle tilsi at man ikke skal kunne ta levebrødet fra folk. Likevel er det all grunn til å nevne daværende professor (senere høyesterettsjustitiarius) Carsten Smiths utredning om samiske sjøfiskerettigheter, av 9.7.1990

Det er et helt sentralt dokument når det gjelder det rettslige grunnlaget for statens plikt til å sikre at folk i samiske områder har *rett* til et utkomme fra fiske, og Sametingets rett til å påvirke fiskeripolitikken. Den bygger på både folke- og internrettslige forhold som legger føringer på statens politikk overfor samene, og er en sammenfatning av de forpliktelsene som ligger i grunnlovsparagrafen om samenes status fra 1988, Samelova fra 1987, artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1966, og ILO-konvensjon nr. 169, som nettopp da var vedtatt ratifisert i Stortinget. Hensynet til å ivareta det materielle grunnlaget for samisk kultur står meget sentralt i Smiths utredning

Utredningen var laget på oppdrag fra Fiskeridepartementet, og slår helt klart fast at staten er forpliktet til å ta hensyn til samiske interesser ved reguleringer av fiske i samiske strøk. Smith er åpen for at dette juridisk sett kan gjøres *enten på individuell eller kollektiv basis*. Av praktiske årsaker heller han likevel mest til en kollektiv eller områderettighetsordning. Dette ble også fulgt opp av Sametinget, som meget klart anbefalte at tildeling av kvoter måtte skje etter et områdeprinsipp. Komiteen vil bemerke at dette har Sametinget siden holdt fast ved.

Komiteen understreker for Sametinget at tilgangen til bruk av sjøallmenningen og sjøarealene er en stor arealutfordring i de samiske kyst- og fjordområdene. Komiteen mener at kyst- og fjord-

befolkningens rett til bruk av sjøarealene må sees i sammenheng med tilbakeføring av fiskerettigheter til samiske kyst- og fjordområder.

Sametingets rolle i forhold til disponeringen av sjøarealene i de samiske kyst- og fjordområdene må avklares, særlig med henblikk på båndlegging av sjøarealer til oppdrettsvirksomhet.

Likestillingspolitiske utfordringer

Komiteen er enig i Sametingsrådets bemerkninger på de utfordringer Sápmi har i forhold til kjønnsroller og likestilling.

Komiteen vil vise til Sametingets likestillingspolitiske redegjørelse i plenum 24.02.04. I redegjørelsen går det fram at det er et stort behov for å etablere et likestillingssenter, dette for å ansvarliggjøre de likestillingspolitiske utfordringer i Sápmi. Komiteen vil også understreke Sametingsrådets innstilling til årsmelding hvor det er viktig å drøfte likestilling i Sápmi med samisk kulturforståelse.

Komiteen påpeker overfor Stortinget at de økonomiske behovene for et likestillingssenter må løses.

Høgere utdanning og forskning

Komiteen viser til Stortingsmelding nr. 34 (2001–2002) Kvalitetsreformen Om høyere samisk utdanning og forskning.

Sametinget viser til sitt vedtak i sak 19/97 Om Samisk forskning – utredning, hvor det blant annet heter;

«Sametinget vil påpeke *Sámi allaskuvla, Sámi Instituhtta og Universitetet i Tromsø*s særlige nasjonale og nordisk-samiske ansvar for samisk forskning og høyere samisk utdanning. Dette betyr imidlertid ikke at andre regionale og samiske institusjoner fraskrives ansvar. Enhver institusjon skal ivareta samisk forskning og høyere utdanning innen sitt ansvarsområde og sin virksomhet.»

Komiteen viser også til Samisk parlamentarisk råd sitt vedtak i sak 23/03:

Nordisk Samisk Institutt er den eneste nordiske forskningsinstitusjonen som er etablert med et allsammisk perspektiv. Samisk parlamentarisk råd mener at samisk forskning bør være et nordisk ansvar siden den samiske befolkning har tilhørighet i Norge, Sverige, Finland og Russland. Det er derfor viktig at Nordisk Samisk Institutt også i fremtiden beholdes som en nordisk institusjon. De nordiske må samarbeide både faglig og økonomisk når det gjelder fors-

kning om urfolk og sikre en høy kvalitet på forskningen.

Samisk parlamentarisk råd ber om at organiseringen av Nordisk Samisk Institutt ikke behandles i forbindelse med omorganisering av de øvrige nordiske institusjonene, jf. Brändströms rapport. Samisk parlamentarisk råd henstiller Nordisk ministerråd om å igangsette en egen snarlig utredning om fremtidig organisering, tilknytningsform og finansieringsmodell for Nordisk Samisk Institutt.

Samisk parlamentarisk råd viser for øvrig til uttalelse fra Nordisk Råds kultur- og utdanningsutvalg av 23. september 2003, og slutter seg til uttalelsen.

Komiteen vil presisere at Nordisk Samisk Institutt er den eneste nordiske forskningsinstitusjon som fullt ut har et allsamisk perspektiv.

Komiteen vil be om at NSI behandles som en allsamisk institusjon og at ikke nasjonale direktiver og forordninger skal innvirke på dette. Komiteen vil presisere at NSI må behandles isolert og ikke sammen med nasjonale forskningsinstitusjoner. Komiteen viser for øvrig til vedtaket i SPR 23/03 og støtter dette vedtaket fullt ut.

Komiteen ser et stort potensial i det nye vitenskapsbygget som er planlagt i Kautokeino. En samlokalisering av Samisk høgskole og Nordisk Samisk Institutt (NSI) vil kunne gi gode utviklingsmuligheter for allsamisk høyere utdanning og for samisk forskning generelt for de gjeldende institusjonene.

Komiteen vil be om at Nordisk Samisk Institutt og Samisk høgskole betraktes i et allsamisk perspektiv som sees i lys av at den samiske befolkning har tilhørighet på norsk, svensk, finsk og russisk side.

Komiteen er enig med Regjeringen om at Samisk høgskole må utvikles til å inneha et nasjonalt ansvar for å ivareta og utvikle samisk språk og duodji som vitenskapsfag. Dette forutsetter at fagmiljøet ved høgskolen styrkes gjennom tilførsel av årlige midler til vitenskapelige stillinger. Dette slik at høgskolen kan tilby utdanning i samisk språk og duodji på mastergradsnivå og forskerutdanning/doktorgrad innen de nevnte fagene. Samisk høgskole vil sammen med Nordisk Samisk Institutt (NSI) være et ressurscenter innen samisk høyere utdanning, forskning og urfolksrelatert virksomhet, med følgende ressursområder:

- generell samisk kulturutvikling
- samisk språkutdanning og språkforskning
- samisk samfunnsforskning

Sámi allaskuvla/Samisk høgskole skal fortsatt ha det faglige ansvar for all samisk lærer- og førskoleutdanning.

Kultur- og næringsliv

Komiteen er enig i Sametingsrådets forslag innenfor kultur og næringsliv, men komiteen vil understreke at St.meld. Nr. 48 (2002–2003) Kulturpolitikk mot 2014 mangler kulturpolitiske visjoner for samisk kultur.

Museumsarbeid

Komiteen vil også trekke fram viktigheten med blant annet å oppnå en faglig kvalitetsheving, der det er en forutsetning at de samiske museer styrkes økonomisk. Per i dag har ingen av de samiske museer økonomi til for eksempel å ansette objektkonservator. Dette er svært beklagelig. Komiteen ber de bevilgende myndigheter øke støtten til de samiske museer slik at de kan møte disse nye utfordringer i framtiden.

Fra mindretallet Aps sametingsgruppe og SVF:

Under likestillingspolitiske utfordringer:

Komiteen er ikke enig med Sametingsrådet i at likestillingssenteret legges til Kompetansesenteret for urfolksrettigheter i Kautokeino.

Fra mindretallet DL/MNS, Isak Mathis O. Hætta og SVF, Roger Pedersen:

Under rettigheter:

Komiteen mener at Sametinget må prioritere arbeidet for at de fastboende skal kunne bruke motorkjøretøy i forbindelse med sine høstingstradisjoner hele året. I dag er det slik at de er ute-stengt i å bruke motorkjøretøy i forbindelse med sin tradisjonell fiske og annen virksomhet i tiden 5. mai – 30. juni.

Etter komiteens oppfatning må Sametinget arbeide for at reglene blir tilpasset de enkelte behov som befolkningen har i forbindelse med transport av utstyr i tilknytning til tradisjonell virksomhet. Videre ser komiteen at norsk lov ikke er tilpasset eller har ikke tatt hensyn de fastboende samers tradisjonelle virksomhet eller behov.

Derfor ser komiteen at lovverket må endres slik at man ikke stenger store deler av den samiske befolkningen ute av naturen og sine tradisjonelle områder.

Komiteen ser at denne situasjonen ikke oppfyller internasjonal konvensjoner og ILO konvensjonen, og derfor forplikter det Sametinget å ta opp saken med de norske myndighetene.

Under rettigheter:

Komiteen mener at Sametinget prioriterer saken om tapt skolegang og har som mål at de får sin rettmessige erstatning innen 2006.

I Sak 22/04 Sametingets årsmelding vil representantene som har underskrevet denne, støtte Isak Mathis O Hættas merknader under punktet «rettigheter».

Protokolltilførsel

Protokolltilførsel fra Janoš Trosten, NSR og Terje Tretnes, SfP:

Offentlige etater kan bestille flere eksemplarer fra:
Statens forvaltningstjeneste
Informasjonsforvaltning
E-post: publikasjonsbestilling@ft.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Andre kan bestille fra:
Akademika AS
Avdeling for offentlige publikasjoner
Postboks 8134 Dep
0033 OSLO
Telefon: 22 11 67 70
Telefaks: 22 42 05 51
Grønt nummer: 800 80 960

Publikasjonen finnes på Internett:
<http://odin.dep.no/>

Omslagsbilde: «Flyver sjamanens fugl» av Aage
Gaup
© Aage Gaup / BONO 2004

Trykk: PDC Tangen, Aurskog - 12/2004



241 379
Trykksak